

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ
ตำบลท้องเนียน อำเภอนนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ
ตำบลทองเนียน อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

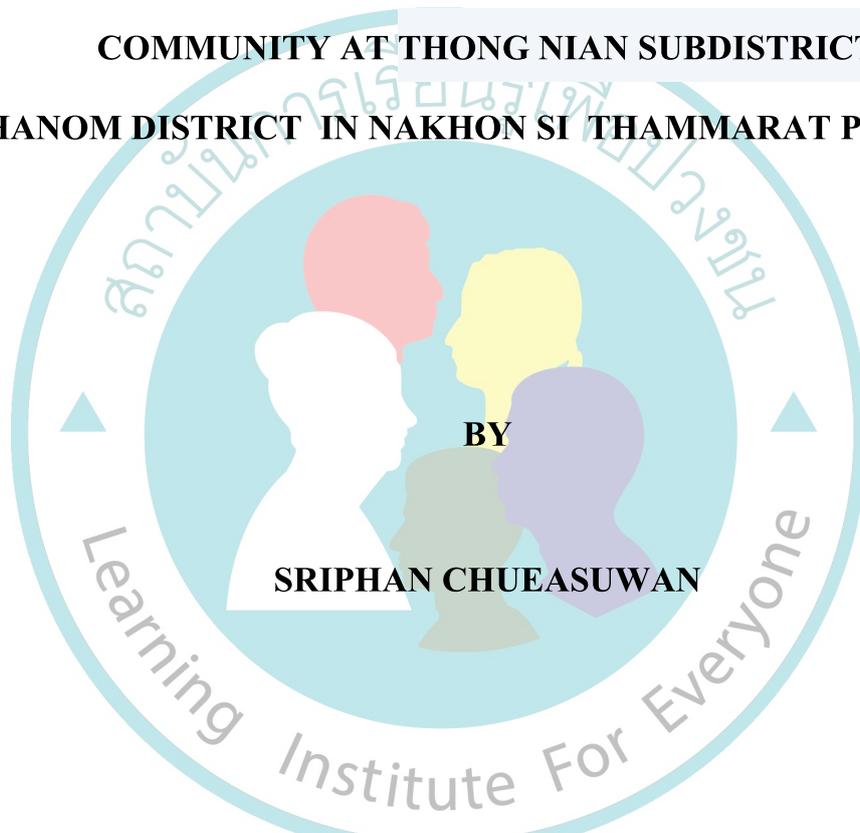
สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2559

**THE ECOTOURISM DEVELOPMENT OF LAEM PRATAP
COMMUNITY AT THONG NIAN SUBDISTRICT
KHANOM DISTRICT IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE**

**BY
SRIPHAN CHUEASUWAN**

**THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF
INTERGRATED LOCAL DEVELOPMENT
FACULTY OF GRADUATE STUDY
LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)**

2016

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title)	การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน แหลมประทับ ตำบลทองเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้วิจัย	รุ่งฤดี ขนอม
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ วิฑูรย์ เวชประสิทธิ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. กัณตภณ หนูทองแก้ว

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต)

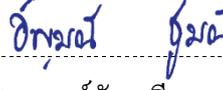
ลงชื่อ กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
(ดร.ศรีปริญญา รูปกระจ่าง)

ลงชื่อ กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)
(รองศาสตราจารย์ วิฑูรย์ เวชประสิทธิ์)

ลงชื่อ กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)
(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว)

ลงชื่อ กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี พงศ์พิศ)

ลงชื่อ กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(ดร.ทวิช บุญธีรศมี)

ลงชื่อ เลขานุการ
(อาจารย์อัญมณี ชุมณี)

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน แหลมประทับ ตำบลทองเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชื่อผู้เขียน	รุ่งฤดี ขนอม
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ปีการศึกษา	2559
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ วิจารณ์ เวชประสิทธิ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. กัมตภณ หนูทองแก้ว

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและเทคนิคการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus group) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนแหลมประทับมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เด่น ๆ อยู่มาก ในด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานของคณะกรรมการชุมชนแหลมประทับ ด้านการให้บริการเรือนำเที่ยว ด้านการให้บริการที่พัก และด้านให้บริการร้านอาหาร การบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ แต่คณะกรรมการชุมชนต้องปรับปรุงทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกลุ่มเรือนำเที่ยวยังขาดความรู้และการใช้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ด้านการให้บริการที่พัก มีการแข่งขันจากนายทุนนอกชุมชน จะต้องปรับปรุงโฮมสเตย์ให้ดีขึ้น และในด้านการบริการร้านอาหาร มีการแข่งขันจากบุคคลนอกชุมชน ควรมีการปรับปรุงและประชาสัมพันธ์ให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป คือ การสร้างความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดความยั่งยืน และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอขนอม ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเกาะสมุย และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในภาคใต้

Abstract

Thesis Title	The Ecotourism Development of Laem Pratap Community at Thong nian Subdistrict Khanom District in Nakhon Si Thammarat Province
Researcher	Rungruedee Khanom
Degree	Master of Arts
In the Program of	Integrated Local Development
Year	2016
Principal Thesis Advisor	Assoc.Prof. Vitoon Vejpravit
Associate Thesis Advisor	Assoc.Prof. Dr. Kantaphon Nuthonggaew

The purposes of this study were to 1) study the basic data of ecotourism at Laem Pratap Community Khanom District Nakhon Si Thammarat Province. 2) study guidelines for effective ecotourism development at Laem Pratap and 3) study the opinion and recommendations from tourists toward Laem Pratap on ecotourism. This is a qualitative research using the indepth interview and the focus group as data collection. The result of the study revealed that there were many tourist attractions at Laem Pratap. There are 4 main guidelines to develop the ecotourism at Laem Pratap. They are the administration of community committee the boat renting services, the homestay services and food services. The previons organizing of the committee at Laem Pratab was success full. However the community administrator should do more about knowledge management about ecotourism. The boat guidance are lack of English language. The homestays and food service are being competed by other tour agencies from outside both the homestay and food services should be improved. There are many competitions from the restaurants all around Laem Pratab community. Eveny aspects of ecotourism guidelines at Laem Pratab should be improved and de more informations.

The general recommendations for ecotourism at Laem Pabtab is that the coordination with other tourist agencies should be made. And the further research is to study how to the tourist attraction at Laem Pratab with Samui island or other interesting places in the South.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยไปด้วยดี เกิดจากความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รศ. วิฑูรย์ เวชประสิทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รศ.ดร. กัณตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่เสียสละเวลาอันมีค่าของท่าน ให้คำปรึกษา ชี้แนะแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี จนเกิดผลสำเร็จในครั้งนี้ และได้รับความรู้ในการวิจัยอย่างแท้จริงจากท่านอาจารย์

ขอขอบคุณ นายวิชาติ สุกใส กำนันตำบลท้องเนียน ประธานชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แหลมประทับ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มเรือนำเที่ยว กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ กลุ่มร้านอาหาร และของฝากของที่ระลึก รวมถึงนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลให้ความร่วมมือในการวิจัย และให้ข้อมูลเชิงลึกในการวิจัย ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ รู้สึกซาบซึ้งในพระคุณอย่างสูง

ขอขอบคุณ คุณแม่สมควร สีหะวงษ์ ที่อบรมสั่งสอน ปลูกฝังให้ลูกได้คิดและใฝ่เรียนรู้ ที่ให้ชีวิตเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเมตตา ความห่วงใยทำให้ผู้วิจัย ประสบความสำเร็จในวันนี้ได้ ตลอดระยะเวลาการศึกษาผู้วิจัยได้รับกำลังใจจากครอบครัว ด้านกำลังใจความคิด และคอยให้กำลังใจ ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจทุ่มเทอย่างเต็มความสามารถ

ในโอกาสนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณท่าน รศ.ดร. เสรี พงศ์พิศ อธิการบดีสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน รำลึกถึงพระคุณคณาจารย์สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนทุกท่าน ที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ วิทยาการต่าง ๆ สร้างประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในสถาบัน อันทรงเกียรติ ที่ผู้วิจัยภาคภูมิใจแห่งนี้ จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

รุ่งฤดี ขนอม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
คำถามสำคัญในการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา.....	9
บริบทชุมชนแหลมประทับ.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	23
แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
กรอบความคิดในการวิจัย.....	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
รูปแบบในการวิจัย วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย.....	64
ประชากรกลุ่มเป้าหมายวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง.....	64
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
สถานที่ในการวิจัย.....	66
วิธีการและเทคนิคในการวิจัย.....	66
การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล.....	66
ปฏิทินการปฏิบัติงาน.....	67
4 ผลการวิจัย	
ด้านบริบทชุมชนแหลมประทับตำบลทองเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	68
บริบทชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยว.....	71
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	83
อภิปรายผลการวิจัย.....	88
ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก ก. แบบสัมภาษณ์.....	98
ภาคผนวก ข. ภาพประกอบการวิจัย.....	101
ประวัติผู้วิจัย.....	112

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ปฏิทินการปฏิบัติงาน.....	67

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบความคิดการวิจัย.....	63
1. ชุมชนแหลมประทับ.....	101
2. โลมาสีชมพู.....	102
3. หินพับผ้า.....	102
4. วิธีชีวิตชาวเล.....	103
5. สัมภาษณ์กลุ่มเรือนำเที่ยว.....	103
6. วิธีชีวิตชาวเล ริมทะเลขนอม.....	104
7. สักการะหลวงปู่ทวด.....	105
8. การสนทนากลุ่มย่อย.....	106
9. ลงพื้นที่เก็บข้อมูล.....	106
10. ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก.....	107
11. วันโลมา ขนอม.....	108
12. วิธีชีวิตชาวเล.....	109
13. ของฝากเลือกรูปโลมา.....	109
14. ของฝากหมอนรูปโลมา.....	110
15. ร้านของฝากของที่ระลึก.....	111

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย รัฐบาลจึงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดท่องเที่ยวโลก โดยได้กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงนักท่องเที่ยวทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น การกิจด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นภารกิจที่ถูกผสมผสานกลมกลืน ไปด้วยการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศต่าง ๆ จึงได้มีการบูรณาการงานด้านการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งหากประเทศใดมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ชัดเจน บนพื้นฐานของเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง โครงสร้างพื้นฐานที่ดี ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ และบุคลากรภาคการท่องเที่ยวมีศักยภาพด้วยแล้ว จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ประเทศนั้น ๆ มีข้อได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวของตนให้เติบโตได้อย่างมั่นคงคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ได้มุ่งเน้น การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเริ่มต้นตั้งแต่การประเมินผลแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 การศึกษาสภาพแวดล้อมและบริบทการท่องเที่ยวภายในประเทศและต่างประเทศ การทบทวน การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศคู่แข่งและประเทศต้นแบบรายสำคัญ การทบทวนนโยบายและ แผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน/ประชาสังคม ผ่านการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญในสาขา การท่องเที่ยว การจัดประชุมกลุ่มย่อยและการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นร่างวิสัยทัศน์ การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2579 และร่างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564) สาระสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 - 2564) ได้ให้ความสำคัญ กับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาคือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อ

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งด้านคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้างสมดุลของการพัฒนา ทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชน และการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคตบนพื้นฐานของ การลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564) สามารถใช้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยสู่วิสัยทัศน์ที่คาดหมาย ได้อย่างแท้จริง เพื่อเป็นแผนหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาถึงแม้จะประสบความสำเร็จในแง่ของจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยวแต่ในด้านการพัฒนาสินค้าและบริการพบว่ามีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของประเทศ เป็นปัญหาสะสมมาอย่างยาวนาน คือ ในแต่ละปีประเทศไทยทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้ทุ่มเงินจำนวนไม่น้อยในการโฆษณาประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ชาวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย การที่นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น และประเทศไทยไม่มีศักยภาพเพียงพอในอันที่จะควบคุมธุรกิจท่องเที่ยวให้อยู่ในกรอบแห่งกฎหมาย ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และประเพณีอันดีงามของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรืออาจเรียกได้ว่าการท่องเที่ยวด้วยคุณภาพ ได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมานับประการ มีตั้งแต่แก๊งค์ค้ายาเสพติดไปจนถึงอาชญากรรมทางเพศ ซึ่งมีทั้งเป็นผู้ก่อเอง และเป็นเหตุให้ผู้อื่นก่ออาชญากรรมแก่ตนเอง ดังที่เกิดขึ้นรายล่าสุดที่เกาะเต่า นอกจากปัญหาอาชญากรรมอันเกิดจากนักท่องเที่ยวเอง และนักท่องเที่ยวเป็นเหตุแล้ว ยังมีปัญหาซึ่งมิได้เกิดจากนักท่องเที่ยวโดยตรง แต่สืบเนื่องจากการท่องเที่ยวได้มีการบุกรุกชายหาด ภูเขา เป็นต้น เพื่อก่อสร้าง โรงแรม รีสอร์ท เป็นต้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทำให้ทรัพยากรของประเทศถูกทำลาย และถูกใช้ให้หมดไปอย่างไม่คุ้มค่า และก่อนเวลาอันควร จากปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยว และองค์กรธุรกิจอันเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวนี้เอง ประเทศไทยจะต้องใช้เงินจำนวนมหาศาลบางที่อาจมากกว่ารายได้ ซึ่งเกิดจากการท่องเที่ยวด้วยซ้ำไป เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหานี้ ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การกระชุกตัวของนักท่องเที่ยว ความไม่พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ทักษะและองค์ความรู้ของบุคลากรท่องเที่ยวขีดความสามารถในการรองรับของแหล่ง รวมถึงปัญหาการบริหารจัดการของภาครัฐและการ บูรณาการเพื่อการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ ความล้ำสมัยของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยได้สร้างรายได้หลักในธุรกิจบริการและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประเทศเป็นจำนวนมหาศาล โดยพิจารณาได้จากข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 19,098,323 คน สร้างรายได้ 734,591.46 ล้านบาท และมีแนวโน้มการขยายตัวต่อเนื่องใน โดยในปี 2555 จะขยายตัว 8-10% ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศโดยรวมของโลกที่มีการขยายตัว 3-4% ในปี พ.ศ.2555 (กรมการท่องเที่ยว, 2554, หน้า 11) รวมทั้งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน ตลอดจนเพื่อเร่งรัดและสร้างศักยภาพในการหารายได้ทาง การท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพและการแข่งขัน ทำให้เกิดการสร้างรายได้และกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไขผลกระทบด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศ ตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีการขยายตัวทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีปัญหาความเสี่ยงในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม เนื่องจากการขยายตัวที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้ทางการท่องเที่ยวโดยไม่ได้เตรียมความพร้อมในการรองรับขีดความสามารถทางการท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม ซึ่งจากการสำรวจสถานภาพของแหล่งท่องเที่ยว 2,154 แห่ง พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมที่ต้องเร่งพัฒนาอย่างเร่งด่วน จำนวน 138 แห่ง โดยส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติถึง 50 แห่ง รองลงมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ 38 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 21 แห่ง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554, หน้า 2)

สำหรับอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอีกแห่งหนึ่งที่มีข้อได้เปรียบของทำเลที่ตั้งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว และความหลากหลายของวัฒนธรรมซึ่งรวมถึง ความเป็นไทยเป็นจุดขายสำคัญในการส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวมาอย่างยาวนานภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอขนอมในระยะที่ผ่านมา ได้แก่ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คุ้มค่าเงิน เป็นที่ใช้ชีวิตในวันพักผ่อนได้อย่างเต็มที่ ความมีน้ำใจของผู้คน บรรยากาศที่สนุกสนาน มีสีสัน อธิยาศัยไมตรีของคนชุมชน ด้วยความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และชุมชนซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอท่องเที่ยวขนอม อำเภอขนอม คือ ชุมชนแหลมประทับ เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าบก ป่าชายเลน ภูเขาและทะเล นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ เช่น ป่าเขาชัยสน เป็นเส้นทางเดินป่าส่องสัตว์ ชมสัตว์ป่า ชมนก ชมกล้วยไม้ป่านานาชนิด แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนแหลมประทับที่โดดเด่น คือ สวนส้มโอทองดี และสวนแก้วมังกรที่มี

คุณภาพสามารถส่งออกต่างประเทศ มีให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเยี่ยมชม และหาความรู้ในการทำสวนผลไม้ส่งออกต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์สามารถล่องเรือชมธรรมชาติป่าชายเลน ชมการหาหอยก้นดื่ จับปูแสม ดักลอบปูดำ ช่วงกลางคืนนั่งเรือชมหิ่งห้อยนับล้านตัวที่กระพริบแสงทั้งสองฝั่งคลอง และยังมีแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอ่าวท้องเนียน อ่าวท้องทราย เหมาะกับการเล่นน้ำทะเล พักผ่อน และสามารถล่องเรือท่องเที่ยวไปยังเกาะเล็ก ๆ บริเวณตามแนวชายฝั่ง เช่น เกาะนุ้ยใน เกาะนุ้ยนอก เกาะไร่ยาว บริเวณหมู่เกาะเล็ก ๆ จะมีฝูงโลมาอิรวดี โลมาปากขวดหลายสีหากินบริเวณนี้ จนได้ชื่อว่าเป็นฝูงโลมาประจำถิ่น โลมาสีชมพูที่ทะเลขนอมนั้นมีอยู่ประมาณ 44-50 ตัว (ในปี 2009) และจะมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากด้วยความอุดมสมบูรณ์ ที่มีอยู่ เพราะบริเวณนั้นจะมีปลากะบอก ปลาตุ๊กทะเลที่เป็นอาหารของโลมา ทำให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการไปชมโลมาสีชมพูได้พบเห็นและไม่ผิดหวัง เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเพื่อล่องเรือชมโลมาสีชมพูกลางทะเลจึงทำให้ชุมชนแหลมประทับมีคนรู้จักกันมาก และเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวโลมาสีชมพู แหลมประทับและทะเลขนอมจึงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป นอกจากการไปชม โลมาสีชมพูแล้วแหลมประทับยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง (อำเภอขนอม, 2555, หน้า 2) ได้แก่

บ่อน้ำจืดกลางทะเล หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด (เกาะนุ้ย) มหัศจรรย์บ่อน้ำจืดเกาะกลางทะเล ต้นกำเนิดตำนานหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดบ่อน้ำจืดธรรมชาติในทะเลตั้งอยู่ที่เกาะนุ้ย เป็นเกาะเล็ก ๆ ไม่ห่างจากชายฝั่ง ตั้งอยู่ที่ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม บ่อน้ำจืดนี้มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางโดยประมาณ 70 ซม. มีลักษณะเป็นบ่อธรรมชาติขนาดเล็กซึ่งจะปรากฏให้เห็นต่อเมื่อเวลาน้ำทะเลลดระดับลง มีความมหัศจรรย์คือ แม้จะอยู่กลางทะเล แต่ในบ่อกลายเป็นน้ำจืดชิมแล้วมีรสชาติจืดถึงกรวย เกิดจากรอยแตกของชั้นหินที่ต่อกับตาน้ำจืดใต้พื้นดิน เมื่อยามน้ำลดน้ำจืดจะดันตัวนำน้ำทะเลออกจนหมดเหลือแต่น้ำจืด บริเวณยอดเขาของเกาะนุ้ยมีหลวงปู่ทวดประดิษฐานอยู่ให้กราบไหว้โดยเดินขึ้นตามทางบันไดหินไม่กี่ขั้น ส่วนนักท่องเที่ยวมักนิยมเก็บน้ำในบ่อน้ำจืดนี้ไปบูชาเสมือนเป็นน้ำมนต์การมาเยี่ยมชมบ่อน้ำจืดธรรมชาติในทะเลที่เกาะนุ้ยสามารถเดินทางได้โดยเรือซึ่งขึ้นที่ท่าเรือแหลมประทับโดยปกติมักบรรจุอยู่ในโปรแกรมล่องเรือชมโลมาสีชมพูและแวะชมเขาหินพับผ้า แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอขนอมได้แก่

เจดีย์ปะการัง โบราณสถานเก่าแก่ของเมืองขนอมเชื่อกันว่ามีอายุมากกว่า 1,000 ปี ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาธาตุในวัดจันทน์ธาตุทาราม เจดีย์เป็นรูปโอคว่ำ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-6 เมตร สร้างขึ้นโดยนำหินปะการังมาจัดสร้างเป็นเจดีย์ทั้งองค์ รอบ ๆ เจดีย์มีพระพุทธรูปแกะสลักด้วยหินทรายแดง แสดงให้เห็นว่าที่นี่เป็นแหล่งอารยธรรมทางด้านพุทธศาสนาสมัยหนึ่ง จากบนยอดเขาธาตุนี้ สามารถชมทิวทัศน์ของอ่าวท้องเนียนได้

เขาหินพับผ้า ปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยาที่เห็นได้บนเขาหิน และเกาะบางเกาะในทะเลขนอม บริเวณหน้าอ่าวเตล็ด คือ ที่เกาะท่าไร่ เกาะนุ้ยนอก เขาหลักซอ และชายฝั่งอ่าวเตล็ด ลักษณะที่เห็นจะเหมือนเป็นแผ่นหินที่ทับซ้อนเรียงกันเป็นชั้นสูงขึ้นไปด้านบนมีดินไม้ขึ้นปกคลุมหลากหลายชนิด บางชนิดดูแปลกตาออกไป บางแห่งจะพบกล้วยไม้ป่าขึ้นอยู่ด้วยการเกิดของเขาหินพับผ้า เกิดจากกระบวนการหินตะกอน (sedimentary process) ที่มีการตกตะกอนของหินที่มีส่วนประกอบ และความแข็งต่างกัน เป็นชั้น ๆ ในท้องทะเล ต่อมาเกิดการเอียงและยกตัวของเปลือกโลกชั้นหินดังกล่าวก็เกิดเป็นหน้าผา เมื่อถูกระแสน้ำ และลม กัดกร่อนเอาชั้นที่อ่อนกว่าออกเหลือชั้นที่แข็งแรงแกว่า ก็จะดูเหมือนแผ่นหินที่ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ เปรียบเหมือนขนมชั้น หรือผ้าที่พับไว้ จึงเป็นที่มาของชื่อ "หินพับผ้า" เมื่อนักท่องเที่ยวฝรั่ง ได้มาเห็นที่นี้ก็บอกว่า เขาหินลักษณะนี้คล้ายกับ Pancake rock ที่เมือง Punakaiki ประเทศนิวซีแลนด์ เรียกหินพับผ้าเหล่านี้ว่า “แพนเค้ก ร็อค เมืองไทย” อีกชื่อหนึ่ง

ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนแหลมประทับมีความสำคัญอย่างมากกับชุมชนเพราะเป็นการสร้างรายได้ เป็นจำนวนมาก การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการนำเอาทรัพยากรมาใช้อย่างคุ้มค่า การท่องเที่ยวช่วยลดปัญหาการว่างงาน ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีงามของมวลมนุษยชาติมีส่วนในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม มีส่วนช่วยในการลดปัญหาสังคม เนื่องจากคนมีรายได้จากการท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม สร้างความภูมิใจของศิลปวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมทำให้คนในสังคมรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่นนำผลผลิตในท้องถิ่นมาขายเป็นสินค้าพื้นเมือง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแหลมประทับ จากการตื่นตัวของคนในสังคม เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น และกำหนดทิศทางการพัฒนามากขึ้น รวมทั้งกระแสการตื่นตัวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาการท่องเที่ยวในทางเลือกใหม่ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จึงเป็นช่องทางในการที่จะนำพาผู้คนต่างวัฒนธรรม ให้ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน สร้างความเข้าใจที่แท้จริง และสร้างพันธมิตรในการพัฒนาสังคม เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนแหลมประทับ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศึกษาปัญหา และผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปสู่ความมั่นคง (Stability) ความมั่งคั่ง (Prosperity) และความยั่งยืน (Sustainability) ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนแหลมประทับด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ
3. เพื่อทราบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับ

คำถามสำคัญในการวิจัย

1. บริบทของชุมชนแหลมประทับในด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับเป็นอย่างไร
3. นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหลมประทับ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่วิจัย เนื้อหาวิจัย และระยะเวลาในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชจากบริบทชุมชน ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัญหาผลกระทบของการท่องเที่ยว รวมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

พื้นที่วิจัยได้แก่ชุมชนแหลมประทับ ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

เดือนมกราคม ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2560

4. ขอบเขตด้านประชากร

4.1 ประชากรที่ทำการวิจัยคือชุมชนแหลมประทับ อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชมีประชากรทั้งสิ้น 2,349 คน

4.2 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแหลมประทับ จำนวน 50 คน ได้แก่

- 4.2.1 ผู้นำชุมชนที่เป็นกรรมการในชุมชนแหลมประทับจำนวน 10 ราย
- 4.2.2 ผู้ประกอบการกิจการ โรงแรมและโฮมสเตย์จำนวน 5 ราย
- 4.3.3 ผู้ประกอบการกิจการออกเรือนำนักท่องเที่ยวชม โลมาสีชมพูจำนวน 15 ราย
- 4.3.4 ผู้ประกอบการร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก จำนวน 5 ราย
- 4.3.5 นักท่องเที่ยวจำนวน 15 ราย โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

ค่านิยมศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน คือด้านการบริหารงานของคณะกรรมการชุมชน ด้านการให้บริการเรือนำเที่ยว ด้านการให้บริการด้านที่พัก และด้านการให้บริการร้านอาหาร

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์และให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องให้ชุมชนท้องถิ่น สร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืนซึ่งแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายได้แก่ โลมาสีชมพู บ่อน้ำจืดกลางทะเล หินพับผ้าและการสักการะหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด เจดีย์ปะการัง เป็นต้น

ชุมชนแหลมประทับ หมายถึง ชุมชนหนึ่งของ ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ในรายงานการวิจัยฉบับนี้ต่อไปเรียกชื่อว่า “ชุมชนแหลมประทับ”

โลมาสีชมพู เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีความผูกพันกับคน และเป็นจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวต้องการนั่งเรือเพื่อไปชมโลมาที่สามารถเข้าไปใกล้ชิดและให้อาหารได้

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมกันแก้ปัญหา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงบริบทของชุมชนแหลมประทับในด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับ
3. ได้ทราบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับ

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนแหลมประทับ ในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในชุมชนแหลมประทับ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และสนับสนุนการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
2. บริบทชุมชนแหลมประทับ
3. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
4. แนวคิดการมีส่วนร่วม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบความคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนา เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุต่าง ๆ หลายประการดังต่อไปนี้ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment)
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change)
3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (Isolation and Contact)
4. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Structure)
5. ระดับของความรู้และเทคโนโลยี (Knowledge and Technology)

6. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เช่น การเล็งเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง หรือนโยบายของผู้นำประเทศ

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผ่านมา เราจะ พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องตามธรรมชาติที่เกิดขึ้น โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลงจึงต้องทำความเข้าใจทั้งในด้านทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction) ขนาดของการเปลี่ยนแปลง (Magnitude) ระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง (Time) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Change & Resistance to Change) สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้น คือ ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น กินความครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้าหรือถดถอยก็ได้ แต่ที่เป็นพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญของการพัฒนา ก็คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction for Change) ในลักษณะที่ก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

คำว่า “พัฒนา” เกิดขึ้นและนำมาใช้ครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 นักเศรษฐศาสตร์ได้นำมาใช้เรียกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นพลังงานจากเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ต่าง ๆ อาชีพของคนในสังคมเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นการประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรม วิธีการผลิตเปลี่ยนจากการยังชีพเป็นวิธีการผลิตเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น หลังจากนั้นคำว่า พัฒนา ก็ได้แพร่กระจายออกไปทั่วโลก โดยความหมายกว้าง ๆ ทั่วไปแล้ว หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่ง ไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีอยู่สามส่วน คือ ผู้กระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายของกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความเข้าใจชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบเหล่านี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาวิชาการที่ว่าด้วยการพัฒนาคำถามที่มักจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งในศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนา คือ การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของสังคมนั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของใคร เกิดขึ้นจากการกระทำของใคร และมีจุดมุ่งหมายรวมทั้งเจตนารมณ์ที่แท้จริงอย่างไร จึงต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

จากการศึกษาเชิงวาทกรรม (Discourse Studies) พบว่า มีการแอบแฝงซ่อนเร้นความต้องการที่แท้จริงของผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ นั่นคือ การพัฒนาที่ผ่านมาในอดีตเป็นเพียงการบิดเบือน ซ่อนเร้นฉันทามติเชิงวิชาการที่แท้จริงของพัฒนาศาสตร์ โดยพยายามใช้วาทกรรมครอบงำระบบความคิด รวมไปถึง

การชี้้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมเป้าหมายให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ผู้สร้างวาทกรรมต้องการ นอกเหนือไปจากนั้น ยังมีข้อคิดเห็นทางวิชาการที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า ภายใต้เงื่อนไขที่บริสุทธิ การพัฒนาที่แท้จริงไม่มีทางที่จะเกิดขึ้นได้ ถ้าหากไม่สามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงเชิงลบของสังคมซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในทางบวกหรือการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม โดยแก่นแท้แห่งศาสตร์นั้น การพัฒนา (Development) มีความหมายเป็นสองนัย ก็คือ

1. ในความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นหรือริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาและนำมาใช้เป็นครั้งแรก เช่นการคิดค้นกระแสไฟฟ้า การประดิษฐ์เครื่องคอมพิวเตอร์

2. ในความหมายอย่างกว้าง การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้น โดยมีหลักที่ใช้ในการพิจารณาโดยมีจุดเน้นอยู่ที่ลักษณะของการพัฒนา คือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณ คุณภาพ และสิ่งแวดล้อม ทุกด้านให้ดีขึ้นหรือเหมาะสมกว่าสภาพที่เป็นอยู่เดิม

2.2 มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันไป

2.3 มีลักษณะเป็นพลวัตร ซึ่งหมายความว่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง

2.4 มีลักษณะเป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อใด ใช้งบประมาณและสิ่งสนับสนุนเท่าใด ใครรับผิดชอบ

2.5 มีลักษณะเป็นวิชาการ ซึ่งหมายถึง การกำหนดขอบเขตและกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาการศึกษา

2.6 มีลักษณะที่ให้น้ำหนักต่อการปฏิบัติการจริงที่ทำให้เกิดผลจริง

2.7 การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ โดยมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ หรืออาจจะเกิดขึ้นเอง

2.8 มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด ซึ่งสามารถจะบอกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด ในระดับใด

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2555, หน้า 42-45) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่การกำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือ การเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า (Planned Change)

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2556, หน้า 12) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

วิทยากร เชียงกุล (2556, หน้า 65-66) เขียนไว้ว่า การพัฒนาที่แท้จริงนั้น หมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความกินดีอยู่ดี ความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมและจิตใจอย่างสงบสันติ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกาย ทั้งยังรวมความ ไปถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของคุณภาพชีวิต อันได้แก่ การศึกษา สิ่งแวดล้อม การพักผ่อนหย่อนใจ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2554, หน้า 62) สรุปว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าและการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีสองส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งจะต้องมีทิศทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ได้มีการศึกษาเชิงประเมินผลการพัฒนา พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่ไม่เพียงปรารถนาหลายประการ นับตั้งแต่เริ่มมีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ในปีพุทธศักราช 2504 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบนิเวศวิทยา (Social Ecology) ของสังคมไทย ผลที่คาดหวังสำคัญหลายประการไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้นักคิดจากหลายสำนักความคิดพากันหยิบยกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมาถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางถึงความล้มเหลวเหล่านั้น พร้อมทั้งมีการเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ บางแนวคิดได้รับการยอมรับจากสาธารณชนและกลุ่มผู้บริหารจนนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานความเชื่อในเอกลักษณ์ รวมทั้งความเข้มแข็งของวัฒนธรรม บางแนวคิดชูประเด็นการเรียนรู้ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพของทางออกให้แก่สังคมไทยบนพื้นฐานแห่งนัยยะสำคัญตลอดจนความโดดเด่นทางวิชาการที่ว่า ความดีต้องอยู่เหนือความชั่วเสมอ โดยละทิ้งเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านมิติของเวลา (Time) พลังทางลบ (Negative Social Force) ที่ทำให้เกิดการต่อต้านเปลี่ยนแปลงอันไม่พึงปรารถนาในสังคม

ประกายความคิดเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดความพยายามที่จะถักทอและบูรณาการความโดดเด่นจากแนวความคิดหลากหลายกระแสเข้าด้วยกัน นอกเหนือไปจากนั้น ยังมีการเสนอแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงนิเวศ (Green Development) คนพร้อมทั้งการให้เหตุผลอย่างเป็นระบบ น่าเชื่อถือและปฏิบัติตาม ในขณะที่นักคิดบางสำนักความพยายามใช้ยุทธศาสตร์ทางศาสนา (Religious Strategy) มาชี้นำ เศรษฐศาสตร์เชิงนิเวศ (Green Economics) เศรษฐศาสตร์กระแสกลาง (Mid-Stream Economy) หรือการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) โดยมีความเชื่อพื้นฐานของการให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติแก่ผู้คนรุ่นหลัง แล้วกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศแนวใหม่ ด้วยการวิพากษ์อย่างแหลมคมต่อแนวคิดแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) อุตนิยม (Individualism) ที่ยึดเอาความพึงพอใจของมนุษย์ตามหลักการของอรรถประโยชน์นิยมหน่วยสุดท้าย (Marginal Utility) ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความหายนะและการทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรงในปัจจุบัน จากการวิเคราะห์เจตนารมณ์ของแต่ละแนวคิด ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า โดยแท้ที่จริงแล้ว นักคิดแต่ละยุคสมัยแต่ละสำนักคิด ต่างมีเจตนารมณ์บางอย่างร่วมกัน คือ สันติสุข ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ของสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิก สิ่งที่แตกต่างกัน ก็คือ วิธีคิด สำนักคิด (School of Thought) ของเขตของการคิด (Boundary) ลักษณะการมองปัญหา การให้ความหมายและวิธีการในการทำความเข้าใจ รวมทั้งการวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา (Approach) ของกลุ่มแนวคิดเหล่านั้น

ดังนั้น ผู้ที่ศึกษาวิชาการทางด้านการพัฒนาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้านวิชาการรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาการทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมทั้งสถานะของการดำรงอยู่ ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้เหล่านี้

โดยสรุปการพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกัน การพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย

2. บริบทชุมชนแหลมประทับ

ที่ตั้ง

หมู่บ้านแหลมประทับเป็นหมู่บ้านหนึ่งในจำนวนหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ที่ทิศเหนือ ของอำเภอขนอม ลักษณะของพื้นที่เป็นภูเขา มีที่ราบ เป็นอ่าว และแหลมยื่นออกไปในทะเล มีเนื้อที่ประมาณ 1,500 ไร่ ซึ่งมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศตะวันออก	ติดต่อกับหมู่ที่ 3 ตำบลท้องเนียน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับหมู่ที่ 6 ตำบลท้องเนียน
ทิศเหนือ	ติดต่อกับทะเล
ทิศใต้	ติดต่อกับหมู่ที่ 4 ตำบลท้องเนียน

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหมู่บ้าน

ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบและภูเขา ซึ่งอยู่ติดกับชายฝั่งทะเล มีอ่าวที่เรียกว่าอ่าวท้องเนียน ซึ่งเป็นสถานที่จัดแข่งขันกีฬาออลท์ทะเล มีบ่อน้ำจืดกลางทะเล มีเกาะผิที่ซึ่งใช้เป็นที่ทำพิธีสวดอุปสมบทพระภิกษุในสมัยที่ยังไม่มีวัด พระธาตุปะการังหรือที่เรียกว่าเจดีย์เขาธาตุ และมีลานหินกว้างส่วนด้านหลังลานหินกว้างจะมีหินเป็นชั้นๆ เสมือนกับฉากเวทีการแสดง ชาวบ้านเลยเรียกลานหินนี้ว่าเวทีพุ่มพวง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งมหัศจรรย์ของธรรมชาติ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน และทำประมงขนาดเล็ก

พื้นที่ของหมู่ที่ 5 บ้านแหลมประทับ มีเนื้อที่ทั้งหมด 1,500 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย จำนวน 300 ไร่ เป็นพื้นที่ที่เจ้าของทำการเกษตรเอง จำนวน 1,200 ไร่

ความเป็นอยู่ของประชากรในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ยังเป็นสังคมเล็กๆแบบชนบทหรือเครือญาติ เนื่องจากยังประกอบอาชีพทำสวน หรือทำการประมงขนาดเล็กส่วนใหญ่ มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีการไปมาหาสู่กัน การเดินทางส่วนใหญ่เดินทางด้วยเท้า หรือมีการใช้รถจักรยานยนต์บ้าง และมีถนนในหมู่บ้านเพียงสายเดียวที่ใช้สัญจรไปมาระหว่างหมู่บ้านแหลมประทับกับหมู่บ้านอื่น ๆ

จำนวนประชากร

บ้านแหลมประทับ ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประชากรทั้งสิ้น 70 ครัวเรือน จำนวนประชากร 370 คน แยกเป็น ชาย จำนวน 170 คน หญิง 200 คน มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 190 คน (ข้อมูลจากงานทะเบียนราษฎรอำเภอขนอม วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2559)

ประวัติหมู่บ้านแหลมประทับ หมู่ที่ 5

ชื่อหมู่บ้านแหลมประทับ จากประวัติ ได้มีพระเจ้าตากสิน เสด็จประพาสทางทะเล ได้เสด็จผ่านมา จึงเสด็จขึ้นมาประทับที่บ้านแหลมประทับ ชาวบ้านก็เรียกว่าแหลมประทับต่อมา มีการเรียกเพี้ยนเป็นแหลมทาบ หมู่บ้านแหลมประทับอยู่ห่างจากตัวอำเภอขนอมประมาณ 20 กิโลเมตร และมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล เป็นภูเขา เส้นทางในการสัญจรระหว่างตัวอำเภอขนอมกับหมู่บ้าน มีเส้นทางเดียวและเป็นทางดินเท้า เจ้าหน้าที่ของทางราชการเข้ามาลำบาก ท้องที่จึงไม่มีการพัฒนา และประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร และประมงขนาดเล็ก ถนนหรือทางที่ใช้สัญจรในหมู่บ้านเองก็เป็นทางดินเท้า เวลาจะเดินทางไปไหนก็ค่อนข้างลำบาก เพราะหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเล หากวันไหนมีน้ำทะเลหนุนขึ้นมาก็จะลำบาก ในการเดินทาง ต้องเปลี่ยนเส้นทางโดยเดินทางอ้อมขึ้นไปบนภูเขา นอกเสียจากคนที่เรือในการทำประมง ไฟฟ้า ประปา ยังไม่มีใช้ แต่โชคดีที่ในหมู่บ้านยังมีแหล่งน้ำจืด หรือบ่อน้ำของตัวเองซึ่งขุดใช้ ประชาชนจึงใช้น้ำบ่ออาบและซักล้าง

ต่อมาในปี พ.ศ.2528 นายวิโชติ สุกใส ได้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ได้ออกเยี่ยมเยียน และทำความรู้จักกับคนในหมู่บ้าน พร้อมกับสอบถามถึงปัญหาและความต้องการของคนในหมู่บ้าน เพื่อทราบความต้องการของคนในหมู่บ้าน จึงออกหนังสือเชิญชาวบ้านมาประชุม จึงได้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อที่เป็นปรึกษาและหารือในการพัฒนาหมู่บ้าน ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 นายวิโชติ สุกใส ได้รับการเลือกตั้งเป็นกำนันตำบลท้องเนียนทำให้แหลมประทับได้มีการพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่างๆรวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในหมู่บ้านให้ดีขึ้น เช่น

1. งานด้านสาธารณสุขโลก สร้างระบบประปาหมู่บ้านโดยเจาะบ่อน้ำบาดาล และวางระบบส่งน้ำในหมู่บ้านเพื่อบรรเทาภัยแล้งให้กับประชาชนในหมู่บ้านมีการจัดระบบน้ำดื่มที่สะอาดไว้บริการแก่ประชาชนในหมู่บ้าน จัดอ่างเก็บน้ำฝนไว้ในหมู่บ้าน เพื่อบรรเทาการขาดน้ำในฤดูแล้งที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีให้กับราษฎรได้ใช้กันอย่างทั่วถึง

2. งานด้านปรับปรุงถนน ได้มีผู้ร่วมแรงงานและทรัพย์สินช่วยกันทำถนนในหมู่บ้านให้รถยนต์วิ่งผ่านไปมาได้ โดยมีการพัฒนาหลายสิบครั้ง ทำให้การเดินทางสะดวกขึ้น ไม่ต้องเดินทางทำอีกต่อไป หลังจากนั้นจึงได้ติดต่อการไฟฟ้ามาเดินสายไฟเข้าหมู่บ้าน ซึ่งขณะนี้ได้ปรับปรุงถนนไปแล้ว ดังนี้

7. นายจรศักดิ์ ดอกแย้ม ผู้ช่วยเลขานุการ

8. นายพนมพร อนุรักษ์ เลขานุการ

กิจกรรมของหมู่บ้าน

ร่วมกันพัฒนาซ่อมแซมและถางหญ้าข้างถนนสายบ้านบนถนน-บ้านแหลมประทับ (ตลอดเส้นทาง) อยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอ

กิจกรรมปล่อยปลาสู่ธรรมชาติร่วมกันทำความสะอาดเขื่อนกันน้ำทะเล เพื่อความสะอาด อยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอ มีการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแหลมประทับ เพื่อสนับสนุนให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มจากการเช่าเรือนำเที่ยว ให้ผู้ที่เรือขนาดเล็กและประสงค์จะเข้า กลุ่มสมัครเป็นสมาชิก โดยกำหนดค่าให้สมาชิกรับเรือประมงมาทำเรือนำเที่ยวได้ครบครวละ 1 ลำ และเมื่อนักท่องเที่ยวมาเช่าเรือทางกลุ่มจะคิดค่าเรือในราคา 700 บาท โดยสมาชิกจะเข้าคิว ให้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งในกลุ่มจะมีเรือนำเที่ยวอยู่ 65 ลำ โดยอัตราค่าเช่าเรือ 700 บาทนั้น หักเข้ากลุ่ม จำนวน 100 บาท โดยทางกลุ่มเพื่อให้กลุ่มนำไปบริหารจัดการระเบียบกลุ่มที่ตั้งไว้ จะมี ักคฤเทศก์ที่เป็นสมาชิกกลุ่มนั่งเรือไปกับนักท่องเที่ยวเพื่อที่จะได้ให้ความรู้และแนะนำแหล่ง ท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวโดยมีค่าจ้าง เที่ยวละ 100 บาท การทำงานของกลุ่มเรือนำเที่ยวจะมี คณะกรรมการ ดังนี้

1. นายวิโชติ สุกใส	ประธานกลุ่ม
2. นายมนัส ศรีจำสุข	รองประธานกลุ่ม
3. นายสมทรง บางข่า	เลขานุการและเหรัญญิก

ชุมชนบ้านแหลมประทับ ดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านเชิง อนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นแหล่งท่องเที่ยวชมวิวดงทะเลอ่าวท้องทรายจุดชมวิวดงแหลมประทับไหว้สักการะ พระเจ้าตากสินเพื่อเป็นสิริมงคล เป็นชุมชนวิถีชีวิตแบบชาวประมงนั่นเอง เมื่อเราเดินเข้าไปชุมชน แหลมประทับจะเห็นรอยยิ้มของทุกคนและยังทักทายด้วยสื่อน้ำยิ้มแย้มในเวลาที่มิพายุเข้า ชาวบ้านแหลมประทับจะตั้งกลุ่มพูดคุยกัน เข้าๆจะมีสภากาแฟ และจะสังเกตได้ว่าทุกบ้านจะมีโถง รองรับน้ำสำหรับใช้ในบ้านบางส่วนก็ซ่อมอวน เตรียมเรือพร้อมจะออกเรือเมื่อหมดพายุ

อาชีพที่หลากหลาย ของชุมชนแหลมประทับ

คนในชุมชนบ้านแหลมประทับ มีการประกอบอาชีพประมง และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสืบทอด กันมาจากบรรพบุรุษมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ซึ่งชุมชนบ้านแหลมประทับ มีการทำประมง และ ทำสวนยางพารา เรือที่ใช้ในการออกเรือ ทั้งเรือพายและเรือหางยาว ออกไปจับสัตว์น้ำ อาทิเช่น จับปลา ลากอวนจับปลาหมึก หาทอย และการทำประมงในทะเล เช่น ลากอวน จับกุ้ง จับปู จับปลา หอย นำมาทำอาหารและนำมาขายเป็นอาหารสด ส่วนปลาที่เหลือจากการขายก็นำมาแปรรูปและ

นำมาตากแห้ง รวมถึง กุ้ง ก็นำมาทำเป็นกุ้งแห้ง ปลาแห้ง ทำกุ้งเคอย เพื่อจำหน่ายหรือเก็บไว้กินเมื่อถึงฤดูฝนหรือพายุเข้า สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ส่วนการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพนั้น มีทั้งการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ซึ่งเป็นอาชีพที่อยู่คู่ชุมชนนี้

วิถีชาวเลวิถีชีวิตคนบ้านแหลมประทับ

บ้านแหลมประทับตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลท้องเนียน อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนึ่งหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับทะเล ประชาชนในหมู่บ้านมีประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชนชาวเลที่งดงามและน่าสนใจอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ปัจจุบันบ้านแหลมประทับมีชื่อเสียงจากการเป็นท่าเรือท่องเที่ยวที่ให้บริการ ท่องเที่ยวทางทะเลขนอม ที่มาของชื่อหมู่บ้าน“แหลมประทับ”มีประวัติเล่าต่อกันมาว่า ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ยกทัพมาปราบหัวเมืองต่าง ๆ จำนวน 5 หัวเมือง หรือ 5 ชุมชน ซึ่งรวมถึงเมืองนครศรีธรรมราชที่ประกาศเป็นเมืองเอกราช สมเด็จพระเจ้าตากสินได้ยกทัพมาตีนครศรีธรรมราชทั้งทางบก และทางเรือ โดยพระองค์ได้เสด็จมาจากกองทัพเรือผ่านช่องเขาเตล็ด และให้กองทัพพักแรมบริเวณที่แหลม หมู่ที่ 5 ตำบลท้องเนียนชาวบ้านจึงเรียกพื้นที่ที่พระองค์ทรงให้กองทัพพักแรมว่า “ที่ประทับ” หรือแหลมประทับ หรือแหลมทาบ เป็นชื่อเดียวกันจนปัจจุบันเรียกว่าหมู่บ้าน “แหลมประทับ”

ความงามแห่งอัตลักษณ์ชุมชน

ด้วยความเป็นชุมชนดั้งเดิมของตำบลท้องเนียน ผู้คนในชุมชนบ้านแหลมประทับส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง วิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงยังคงสภาพความเป็นอยู่ในแบบวิถีชีวิตชาวเลได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีทิวทัศน์โดยรอบที่งดงาม โดยเมื่อลงจากหมู่บ้าน ไปจะมองเห็นทะเลชมทิวทัศน์ที่งดงามของอ่าวท้องเนียน เขาพับผ้า (หินชั้นทับกันดูเหมือนกับพับผ้า) ภูเขาทะเล ซึ่งเป็นที่ซ่อนของปลานานาพันธุ์ปลาโลมาสีชมพูหากขึ้นไปยังเกาะนุ้ยจะได้ดื่มน้ำจืดที่บ่อน้ำจืด (เล่ากันว่าเป็นรอยเท้าของหลวงปู่ทวดต้องไปตรงกับเวลาที่น้ำลงเท่านั้น) นมัสการรูปเหมือนหลวงปู่ทวดบนเกาะนุ้ย เวทีพุ่มพวง (หินลาดมีบริเวณกว้างคล้ายกับเวทีของการแสดงดนตรี) รั้งนกนางแอ่น ในขณะที่ผู้นำชุมชน/หมู่บ้านมีวิสัยทัศน์ก้าวไกล วางแผนการพัฒนาหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยวระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว อีกทั้งยังปรับภูมิทัศน์ทุกครัวเรือนให้มีความสวยงามและสะอาด

ผลิตภัณฑ์เด่น ด้วยเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับทะเล จึงมีการนำผลผลิตจากท้องทะเลมาแปรรูปจำหน่าย โดยผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของท้องถิ่นแห่งนี้คือ กะปิแหลมประทับของกลุ่มแม่บ้านผลิตภัณฑ์ปลากรอบสามรส รวมถึงผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกต่าง ๆ

แหล่งท่องเที่ยว

1. ชมโลมาสีชมพู
2. สักการะหลวงปู่ทวด
3. เกาะท่าไร่ เกาะผี
4. ดำน้ำ ตกปลา
5. ศูนย์เรียนรู้การท่องเที่ยว
6. เรือสำหรับบรรทุกนักท่องเที่ยว
7. เสื้อชูชีพป้องกันภัยให้แก่นักท่องเที่ยว
8. ร้านอาหารบริการนักท่องเที่ยว
9. บ้านพักแบบโฮมสเตย์

การเดินทาง

จากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์ โดยมีระยะทางรวม 720 กิโลเมตร และโดยสารทางเครื่องบินใช้ระยะเวลาชั่วโมง 10 นาที และระยะทางจากสนามบินจังหวัดนครศรีธรรมราชถึงบ้านแหลมประทับ ระยะทางโดยประมาณ 100 กิโลเมตร

สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอขนอม

1. บ่อน้ำจืดกลางทะเล หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด (เกาะนุ้ย) นครศรีธรรมราช มหัศจรรย์บ่อน้ำจืดเกาะกลางทะเล ต้นกำเนิดตำนานหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดบ่อน้ำจืดธรรมชาติในทะเลตั้งอยู่ที่เกาะนุ้ย เป็นเกาะเล็ก ๆ ไม่ห่างจากชายฝั่ง ตั้งอยู่ที่ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม บ่อน้ำจืดนี้มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางโดยประมาณ 70 ซม. มีลักษณะเป็นบ่อธรรมชาติขนาดเล็กซึ่งจะปรากฏให้เห็นต่อเมื่อเวลาน้ำทะเลลดระดับลง มีความมหัศจรรย์คือแม้จะอยู่กลางทะเล แต่ก็ยังเป็นบ่อกลายเป็นน้ำจืด ชิมแล้วมีรสชาติจืดถึงกร่อย เกิดจากรอยแตกของชั้นหินที่ติดกับตาน้ำจืดใต้พื้นดิน เมื่อยามน้ำลดน้ำจืดจะดันตัวนำน้ำทะเลออกจนหมดเหลือแต่น้ำจืด ส่วนชาวบ้านแถบนี้เชื่อว่า บ่อน้ำจืดนี้คือบริเวณที่ “หลวงปู่ทวด” เคยมาเหยียบน้ำทะเล ให้กลายเป็นน้ำจืดตามตำราหลวงปู่ทวด หรือ สมเด็จพระราชา牟尼สามิรามคณูปรมาจารย์ หรือ สมเด็จพระพะโคะ นั้นเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศไทยจากตำนานท้องถิ่นในฐานะพระศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิปาฏิหาริย์และอภิญญาแก่กล้าจนได้สมญาว่า “หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด” ท่านเป็นพระเกจิอาจารย์ในตำนานที่มีผู้ศรัทธาจำนวนมากโดยหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดเป็นพระเกจิรูปสำคัญ 1 ใน 2

มหาเกจิอาจารย์ของเมืองไทยคู่กับสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) (หลวงปู่โต) ตามประวัติกล่าวว่า ขณะที่ท่านขอโดยสารเรือสำเภาดินทางจากนครศรีธรรมราชไปกรุงศรีอยุธยา ขณะนั้นเดินทางเกิดคลื่นทะเลปั่นป่วน ทำให้เรือต้องทอดสมออยู่ไม่สามารถเดินทางได้ ทำให้เสบียงอาหารและน้ำหมด บรรดาลูกเรือตกลงใจนิมนต์ท่านขึ้นเกาะ เพราะคิดว่าเป็นสาเหตุแห่งการเกิดอาเพศ ช่วงเวลาที่ลงเรือขึ้นเกาะนั้น ท่านได้ห้อยเท้าแช่ลงไปในทะเลก็บังเกิดอัศจรรย์น้ำทะเลบริเวณนั้นกลายเป็นน้ำจืดชาวบ้านจึงเชื่อกันว่าบ่อน้ำที่เห็นบนเกาะนุ้ยนี้เป็นรอยเท้าที่เกิดจากท่านได้เหยียบไว้ในตำนาน สถานที่นี้จึงกลายเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ บริเวณยอดเขาของเกาะนุ้ยจึงมีหลวงปู่ทวดประดิษฐานอยู่ให้กราบไหว้ โดยเดินขึ้นตามทางบันไดหินไม่กี่ขั้น ส่วนนักท่องเที่ยวจึงมักนิยมเก็บน้ำในบ่อน้ำจืดนี้ไปบูชาเสมือนเป็นน้ำมนต์การมาเยี่ยมชมบ่อน้ำจืดธรรมชาติในทะเลที่เกาะนุ้ยสามารถเดินทางได้โดยเรือโดยขึ้นที่ท่าเรือแหลมประทับ โดยปกติมักบรรจุอยู่ในโปรแกรมล่องเรือชมปลาโลมาสีชมพู และแวะชมเขาหินพับผ้า

2. เจดีย์ปะการัง โบราณสถานเก่าแก่ของเมืองขนอม เชื่อกันว่ามีอายุมากกว่า 1,000 ปี ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาธาตุ ในวัดจันทน์ธาตุทาราม เจดีย์เป็นรูปโอคว่ำ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-6 เมตร สร้างขึ้นโดยนำหินปะการัง มาจัดสร้างเป็นเจดีย์ทั้งองค์ รอบ ๆ เจดีย์มีพระพุทธรูปแกะสลักด้วยหินทรายแดง แสดงให้เห็นว่าที่นี่เป็นแหล่งอารยธรรมทางด้านพุทธศาสนาสมัยหนึ่ง จากบนยอดเขาธาตุนี้ สามารถชมทิวทัศน์ของอ่าวท้องเนียนได้ตามตำนานกล่าวว่าผู้มีจิตศรัทธาจากเมืองไชยา ได้รวบรวมทรัพย์สินเงินทอง และของมีค่าต่าง ๆ เพื่อไปบรรจุที่พระบรมธาตุเมืองนคร แต่ไม่ทัน เพราะพระบรมธาตุได้สร้างเสร็จเสียก่อน ผู้มีจิตศรัทธาดังกล่าว จึงได้ร่วมใจกันสร้างเจดีย์ขึ้นบนเขาธาตุ ซึ่งเป็นจุดที่พักก่อนจะไปเมืองนครศรีฯ โดยการนำปะการังที่มีอยู่ในบริเวณนั้น มาสร้างเป็นเจดีย์ทั้งองค์ เป็นรูปโอคว่ำ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-6 เมตร รอบ ๆ เจดีย์มีพระพุทธรูปแกะสลักด้วยหินทรายแดง เชื่อว่าคงเป็นแหล่งอารยธรรมทางด้านพุทธศาสนาสมัยหนึ่งในบริเวณอ่าวทางตอนเหนือของคาบสมุทรมันอีกตำนานหนึ่งเล่าว่า ได้มีเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ และประชาชนจาก ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี ที่มีจิตศรัทธาในองค์พระบรมธาตุ นครศรีธรรมราชได้นำแก้วแหวนเงินทอง และของมีค่าต่าง ๆ เพื่อไปบรรจุในองค์พระบรมธาตุนคร แต่ในระหว่างการเดินทาง เรือได้อับปาง บางส่วนรอดชีวิต และถูกคลื่นซัดมาเกยฝั่งที่นี่ เลยได้ร่วมกันสร้างเจดีย์จากหินปะการัง เพื่อบรรจุของมีค่าที่ยังเหลืออยู่ แทนการนำไปบรรจุที่พระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช

3. เขาหินพับผ้า ปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยา ที่เห็นได้บนเขาหิน และเกาะบางเกาะใน ทะเลขนอม บริเวณหน้าอ่าวเตล็ด คือที่เกาะท่าไร่ เกาะนุ้ยนอก เขาหลักขอ และชายฝั่งอ่าวเตล็ด ลักษณะที่เห็นจะเหมือนเป็นแผ่นหินที่ทับซ้อนเรียงกันเป็นชั้นๆ สูงขึ้นไป ด้านบนมีต้นไม้ขึ้น ปกคลุมหลากหลายชนิด บางชนิดก็ดูแปลกตาออกไป บางแห่งก็จะพบกล้วยไม้ป่าขึ้นอยู่ด้วยการ เกิดของเขหินพับผ้า เกิดจากกระบวนการหินตะกอน (sedimentary process) ที่มีการตกตะกอนของ หินที่มีส่วนประกอบและความแข็งต่างกัน เป็นชั้น ๆ ในท้องทะเล ต่อมาเกิดการเอียงและยกตัวของ เปลือกโลกชั้นหินดังกล่าวก็เกิดเป็นหน้าผา เมื่อถูกกระแสน้ำ และลม กัดกร่อนเอาชั้นที่อ่อนกว่า ออกเหลือชั้นที่แข็งแกร่งกว่า ก็จะดูเหมือนแผ่นหินที่ซ้อนกันเป็นชั้นๆ เปรียบเหมือนขนมชั้น หรือ ผ้าที่พับไว้ จึงเป็นที่มาของชื่อ " หินพับผ้า " เมื่อนักท่องเที่ยวฝรั่ง ได้มาเห็นที่นี้ก็บอกว่า เขาหิน ลักษณะนี้คล้ายกับ Pancake rock ที่เมือง Punakaiki ประเทศนิวซีแลนด์ ก็เลยเรียกหินพับผ้า เหล่านี้ว่า “แพนเค้ก ร็อค เมืองไทย” อีกชื่อหนึ่ง

4. เวทีพุ่มพวง ที่เกาะถ้ำหรือเกาะท่าไร่ ทางตอนเหนือของอ่าวเตล็ดใหญ่ ตำบล ท้องเนียน เกือบเหนือสุดในทะเลขนอม มีลักษณะเป็นลานหินซ้อนขนาดใหญ่ได้ฟังถ้า มีผาหินชั้น เป็นฉากหลัง ดูเหมือนเป็นเวทีดนตรี เลยเรียกกันว่าเวทีพุ่มพวงตามชื่อของนักร้องดัง พุ่มพวง ดวงจันทร์ ผู้ล่วงลับ แต่ที่นี้ไม่ได้มีอะไรเกี่ยวข้องกับนักร้องพุ่มพวงแต่อย่างใด ลานหินและผาหิน บริเวณนี้มีลักษณะเป็นชั้นหินเหมือนกับหินพับผ้า เป็นความแปลกตาที่หาชมได้จากทะเลขนอม ที่เดียวในประเทศไทยเวทีพุ่มพวงเป็นจุดท่องเที่ยวจุดหนึ่งใน โปรแกรมท่องเที่ยวทะเลขนอม คูโลมาสีชมพู ซึ่งจะพานักท่องเที่ยวพบกับทิวทัศน์สวย ๆ ของทะเลขนอม ชมโลมาในธรรมชาติ กราบหลวงพ่อทวดที่เกาะนุ้ย แอ่งน้ำจิตรธรรมชาติดกลางทะเล ดูผาหินชั้นที่เรียกกันว่าหินพับผ้า ซึ่งมี อยู่ทั้งที่เป็นเกาะ และเป็นภูเขา รวมถึงการร่วมกิจกรรมสร้างฝืนป่าใต้ทะเลกับ โครงการปลูกหญ้า ทะเลที่เกาะท่าไร่

5. โลมาสีชมพู พระเอกแห่งทะเลขนอมนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนทะเลขนอม จังหวัด นครศรีธรรมราช ถ้าจะให้ได้ชื่อว่าไปถึงทะเลขนอมอย่างแท้จริง จะต้องไม่พลาดกิจกรรมชม โลมาสีชมพู ซึ่งเป็นโลมาประจำถิ่นที่อาศัยอยู่ที่ทะเลแห่งนี้ และจะออกมาโชว์ตัวให้นักท่องเที่ยวได้ ชมความน่ารักเกือบทุกวัน โลมาสีชมพูมีเรื่องราวที่น่าสนใจมากมาย ที่หลายคนอาจยังไม่รู้ ลองมา ทำความรู้จักับโลมาชนิดนี้ ก่อนที่จะมีโอกาสไปชมโลมาตัวเป็น ๆ กันที่ทะเลขนอม

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลมา

โลมาไม่ใช่ปลา แต่เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เหมือนกับคน ลิง หมา แมว หมู หรือหนู แต่โลมามีวิวัฒนาการให้อาศัยอยู่ในน้ำ เหมือนกับ “วาฬ” โลมามีการปรับตัว โดยการพัฒนารูปร่าง และอวัยวะต่าง ๆ ให้เหมาะกับการดำรงชีวิตอยู่ในน้ำ

รูปร่าง โลมามีรูปร่างเพรียวเหมือนหัวจรวด ผิวหนังเรียบ ไม่มีขน และมีหางขนาดใหญ่ ช่วยให้อาศัยน้ำได้รวดเร็ว

ระบบหายใจ โลมาเปลี่ยนช่องทางการหายใจ หรือ ย่อจมูกมาอยู่ด้านบนของหัว เพื่อให้สะดวกในการหายใจเมื่อโผล่ขึ้นมาเหนือน้ำ และให้ท่อหายใจหรือหลอดลมอยู่แยกกับช่องปาก เพื่อให้โลมากินอาหารได้น้ำได้ปอดมีขนาดเล็กกว่าคน แต่สามารถใช้ออกซิเจนในอากาศได้มากกว่า โลมาจึงสามารถอยู่ในน้ำได้นานกว่าคน และดำน้ำได้ลึกกว่าคน

ผิวหนัง มีชั้นไขมันมากกว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมบนบก ทำให้ร่างกายอบอุ่นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการช่วยลดอัตราการหายใจให้น้อยลง เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้โลมาดำน้ำได้นาน

สายตา โลมามีสายตาที่ดีสามารถมองเห็นได้ดีทั้งบนบก และในน้ำ

ลักษณะทั่วไป โลมาสีชมพูมีขนาดประมาณ 2.2-2.8 เมตร ตัวเมียจะเล็กกว่าตัวผู้เล็กน้อยหนักประมาณ 150-230 กิโลกรัม ตัวอ่อนมีขนาดตัวประมาณ 1 เมตรอายุเฉลี่ยประมาณ 40 ปี มีสีหลากหลายมาก ขึ้นอยู่กับอายุ หรือ ผุส ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสีเทาขาว สีดำ และสีชมพูตัวอ่อนจะมีสีเข้มกว่าตัวเต็มวัย ยิ่งแก่เท่าไรสีผิวจะยิ่งเป็นสีชมพูมากขึ้น บริเวณผิวหนังด้านล่างจะเป็น จุด ๆ และมีสีที่สว่างกว่าด้านบนเมื่อแรกเกิด จะมีสีดำวัยเด็ก จะมีสีเทาวัยรุ่น เริ่มจะมีจุดสีเทาปนชมพูเกิดขึ้นวัยผู้ใหญ่ จะเป็นสีขาวออกชมพู และจุดสีเทาชมพูจะหายไปสีชมพูมาจากไหน โลมาสีชมพูยังมีอายุมากจะมีสีสว่างขึ้น จนถึงเป็นสีชมพู สีชมพูนี้ไม่ได้มาจากเซลล์เม็ดสี แต่มาจากสีของหลอดเลือดที่ทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้เกิดภาวะที่อุณหภูมิของร่างกายสูงเกินไปพฤติกรรมโดยทั่วไป ชอบอยู่บริเวณชายฝั่ง หรือบริเวณที่มีความลึกไม่เกิน 20 เมตร บริเวณที่โลมาอาศัยอยู่มักจะพบว่า ชายฝั่งทะเลนั้นจะมีป่าชายเลนอยู่ด้วยเสมอ ๆ แต่จะต้องอยู่ในบริเวณน้ำตื้นเท่านั้น โลมาสายพันธุ์นี้ชอบอาศัยประจำที่หรือมีการย้ายที่อพยพน้อยมากและอาศัยไม่ห่างจากชายฝั่งเกินระยะ 1 กิโลเมตรทำให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นได้โดยง่ายโดยมักจะพบเห็นตั้งแต่ตอนเช้า จะอยู่เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 10 ตัวว่ายน้ำช้า ประมาณ 4.8 กิโลเมตรต่อชั่วโมง และจะดำน้ำประมาณ 40-60 วินาทีก่อนจะโผล่ขึ้นมาหายใจ บางครั้งมีพฤติกรรมคร่ำครวญ โดยเฉพาะเมื่อมีผู้ล่าเข้ามา

อาหารชอบกิน ปลาเล็ก ปลาหมึก และสัตว์พวกกุ้ง เคย ปู เป็นต้น เมื่อออกหาอาหารจะใช้สัญญาณแอกโค และออกล่าเป็นกลุ่ม ถึงแม้ว่าจะเป็นสัตว์ที่รวมกลุ่ม แต่โลมาสีชมพูก็จะดุร้ายได้เหมือนกัน และจะต้องการแยกตัวเองออกไปพอสมควรจากตัวอื่นเมื่อต้องการหาอาหาร หรือต้องกินอาหารนอกจากที่ทะเลเขนอมแล้ว เรายังสามารถชมความน่ารักของโลมาสีชมพูได้ที่ จังหวัด จันทบุรี หรือที่บริเวณอ่าวช่องกง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีโลมาสีชมพูจำนวนมากที่สุด เกือบร้อยตัว ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวที่ไปชมโลมา ควรปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การชมอย่างเคร่งครัด เช่น ไม่ให้อาหารโลมา เพราะการให้อาหารจะส่งผลต่อพฤติกรรมหาอาหารของโลมา ทำให้โลมาไม่หาอาหารกินเอง นอกจากนี้ยังไม่ควรให้เรื่อนำชมเข้าใกล้โลมาจนเกินไป เพราะจะเป็นการรบกวนฝูงโลมาที่กำลังหาอาหาร

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้มากมายมีทั้งส่วนที่คล้ายและแตกต่างกัน นำมาสรุปพอสังเขปได้ ดังนี้

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ไพฑูรย์ พงสะบุตร (2552, หน้า 14) ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งพืชสัตว์ และมนุษย์ เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ การได้สัมผัสและชื่นชมกับความงามของธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2546, หน้า 22) ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าหมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ เพื่อสัมผัส เรียนรู้ และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม โดยเป็นการเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ (2547, หน้า 54) ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวขึ้นชมธรรมชาติ (Nature-based-tourism) ซึ่งประกอบด้วย หลักการที่ว่าด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural setting) ความยั่งยืนทางนิเวศ(Ecological sustainability) และการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental

education) ด้านกายภาพและด้านวัฒนธรรม โดยที่เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบ ไม่ทำความ บกพร่องต่อพื้นที่ธรรมชาติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ Ecotourismความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนความต้องการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรความต้องการของ ตลาดการท่องเที่ยวด้านการเรียนรู้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีผลต่อเศรษฐกิจและสังคมในเชิง ลบน้อยที่สุดตลอดจนช่วยให้สวัสดิการของชุมชนท้องถิ่นดีขึ้น

กรมป่าไม้ (2548, หน้า 16) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่าเป็น “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม อย่างมีความรับผิดชอบต่อไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วย สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ ต่อชุมชนอีกด้วย”

วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ (2548, บทคัดย่อ) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการ สิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบ นิเวศอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542, หน้า 64) กล่าวถึง องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวเนื่องกับ ระบบนิเวศ ในพื้นที่ของแหล่งนั้น จึงเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับ ธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม การจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมและ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีทำให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนภายในท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวและในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า จนถึงระดับการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะของความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร จากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศข้างต้น

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2543, หน้า 68) กล่าวถึง องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการกำหนดส่วนประกอบที่สำคัญที่แตกต่างออกไปบางประการ โดยได้จำแนกไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ
2. ท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ วัฒนธรรม (ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตชุมชน)
3. มีการจัดการที่เป็นระบบ (สิ่งแวดล้อมและการศึกษา) แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง (เจ้าของสถานที่ มัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยว)
4. มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
5. ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการ และได้รับรายได้อย่างเสมอภาคกัน
6. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ มีความประทับใจ มีประสบการณ์และความรู้ใหม่

สรุป ได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นและส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ เพื่อลดการเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้น้อยที่สุด โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ในการ

รับผิดชอบ การกระจายผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม การดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต้องส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ชุมชน สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน้อยที่สุด เน้นการสร้างจิตสำนึกในการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืนซึ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการและด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน การดำเนินไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบครบทั้ง 4 ด้าน เนื่องจาก องค์ประกอบในแต่ละด้านจะมีความสำคัญที่แตกต่างกันออกไป และสัมฤทธิ์ผลจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยอาศัยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้ และหากองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้ ไม่มีความสมบูรณ์แบบก็จะทำให้ความเป็นไปได้ของสัมฤทธิ์ผลมีน้อย เช่น หากในพื้นที่นั้นๆ ประชาชนมีความพร้อม มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี มีผู้นำที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบ มีกิจกรรมที่น่าสนใจ แต่สภาพพื้นที่และทรัพยากรทางธรรมชาติหรือทำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมีน้อย และไม่เป็นจุดเด่น ไม่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ก็ไม่สามารถที่จะทำให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ๆ นั้นสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่วางไว้

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การให้คำจำกัดความของคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 16) ได้ระบุไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น หมายรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ทุกแห่งตั้งแต่แหล่งธรรมชาติ โบราณสถาน ไปจนถึงชุมชนท้องถิ่น เพราะฉะนั้นแหล่งองค์ประกอบการมีส่วนร่วม ท่องเที่ยวเชิงนิเวศกิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า อุทยานประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี ไปจนถึงชุมชนต่าง ๆ ที่เปิดให้มีการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันเรื่องการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้มาเยือนตามคำจำกัดความกระทำได้บ้างในระดับหนึ่ง คือ ยังไม่สมบูรณ์หรือได้มาตรฐานเพียงพอ ยกเว้นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอุทยานแห่งชาติบางแห่งเท่านั้น เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คอยอินทนนท์ น้ำหนาว เขาสะแกแก่งกระจาน เป็นต้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 89-90) ได้กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากยึดความหมายและองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ปฏิบัติกันอยู่หลายประเทศ เช่น คอสตาริกา เคนยา ประเทศในทวีปอเมริกากลาง และอเมริกาใต้ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะจำกัดวงเฉพาะที่เป็นแหล่งธรรมชาติเท่านั้น (Nature-based destinations) โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์ธรรมชาติและ วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และแหล่งสงวนธรรมชาติใน

รูปแบบอื่นดั่งนั้น ตามความหมายที่เป็นสากล ซึ่งว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ควรจะเน้นการพัฒนา และการจัดการ เฉพาะในแหล่งธรรมชาติซึ่งถือกันว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสนอง ตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche market) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่แสวงหา ความรู้ และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศของแหล่ง ท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเพลิดเพลิน และมีปฏิสัมพันธ์กับคนท้องถิ่น รวมทั้งให้ประโยชน์ กลับคืนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะที่แตกต่างกับการท่องเที่ยวทั่วไป เพราะส่วนใหญ่ มุ่งเน้นให้ความสำคัญในส่วนของการอนุรักษ์ได้เป็นหลัก

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า101-103) ได้สรุปลักษณะทั่วไปของการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ไว้ดังนี้

1. เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ไว้ รวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและ วัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้น ๆ
2. มุ่งเน้นที่คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่า การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
3. เน้นให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของ แหล่งท่องเที่ยว
4. ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ นอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่คืนประโยชน์สู่ธรรมชาติ และชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรง และ ทางอ้อม
6. เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากการท่องเที่ยว ทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มุ่งเน้นในด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษา และ คงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 104-105) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มากกว่าการเสริมต่างสภาพธรรมชาติ และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษา และคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมโดยตรง อันจะเป็นการสร้างความพึงพอใจ และช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. เพื่อให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในกระบวนการของการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ และรู้สึกปลอดภัยจากการท่องเที่ยวหรือนันทนาการนอกเวลาตามปกติ โดยมีนักวิชาการสรุปไว้ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544, หน้า 87) กล่าวว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง เพราะกิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ ต้องเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือเป็นผลกระทบที่ป้องกันหรือแก้ไขได้

ศักยภาพของประเทศไทยในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ไพฑูรย์ พงสะบุตร (2552, หน้า 115) กล่าวว่า ประเทศไทยมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง จึงมีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หรือเยี่ยมชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศ การที่ประเทศไทยมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างสูงเนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีระบบนิเวศที่หลากหลาย เช่น มีระบบนิเวศของป่าเขตร้อนชื้น ซึ่งมีพืชพรรณไม้และสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่ ระบบนิเวศของชายฝั่งทะเลและท้องทะเลในเขตร้อน ที่มีปะการังพืชพรรณใต้น้ำ และสัตว์น้ำหลากหลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปลาสวยงาม ที่มีสีสันงดงามแปลกตา ระบบนิเวศที่หลากหลาย เช่นนี้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาจากประเทศ

2. มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้คนที่อาศัยอยู่ในชนบทซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ จะมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ และแตกต่างจากผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด เป็นการเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชนบท

3. มีความเป็นมิตรไมตรีของคนในท้องถิ่น ความเป็นมิตรไมตรีของคนไทยโดยเฉพาะคนในชนบทมีอยู่สูงมาก ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อได้รู้จักกันอย่างใกล้ชิด อย่างเช่นในกรณีของการพักแรมตามบ้าน (Home stay) ซึ่งปัจจุบันเริ่มเป็นที่นิยมกันมากขึ้น ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวได้สร้างสัมพันธภาพกับคนในท้องถิ่น และช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศขยายตัวกว้างขวางออกไป

เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นที่การป้องกันและลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยว

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2548, หน้า 124) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และประสานประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่นรวมทั้งการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแม้ว่าในปัจจุบันนักท่องเที่ยวจะหันมาให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันอย่างแพร่หลายและได้มีการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ออกมารับรองมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเหล่านั้น และยังไม่มียุทธศาสตร์เหล่านั้น และยังไม่มียุทธศาสตร์หรือเกณฑ์กำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่าง ๆ ได้นำไปใช้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้รับความสนใจในเรื่องคุณภาพ ส่งผลให้คุณค่าเชิงการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวลดลง

ดังนั้น การจัดทำดัชนีชี้วัดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ของประเทศด้วย รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การดำเนินการด้านการท่องเที่ยว ทั้งในการท่องเที่ยวโดยทั่วไปหรือการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะ ล้วนประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการบริหารจัดการที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมทางด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว และการบริการจัดการของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ

พิทยะ ศรีวัฒนสาร (2554, หน้า 85-87) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะดำเนินไปได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ และการประสานงานจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในทุกด้าน และเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ไม่เพียงเฉพาะการผสมผสานความต้องการและการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาความเป็นธรรมชาติ และเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลักควบคู่กันไป แต่ในปัจจุบันการพัฒนาไม่สามารถดำเนินไปตามแผนได้ ด้วยปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

1. ปัญหาอุปสรรคในด้านการบริหารจัดการ ในส่วนขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ อันได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมป่าไม้ กรมการปกครอง การควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมรวมทั้ง องค์กรชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน แต่ที่ผ่านมาการพัฒนาเป็นการดำเนินการแบบ “ต่างคนต่างทำ” การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานนำไปซึ่งปัญหาการบริหารจัดการในท้องถิ่นนั้น ๆ

2. ปัญหาอุปสรรคในด้านแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรม ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงความเหมาะสม หรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว มุ่งแต่ผลประโยชน์ หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังมิได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying capacity)

3. ปัญหาอุปสรรคในด้านการบริการ การบริการ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล ให้นักท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว เป็นต้น แต่ที่ผ่านมาการบริการดังกล่าวไม่ได้รับการบริการจัดการที่ควรจึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน

4. ปัญหาอุปสรรคในด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม และสภาพภูมิทัศน์ เป็นสิ่งที่ส่งเสริมคุณค่าและสวยงามให้แก่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกลับถูกทำลายโดยสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ดังกล่าว ด้วยเหตุของการขาดการบริหารจัดการจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น จึงกลายเป็นปัญหาการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรในการท่องเที่ยว

5. ปัญหาอุปสรรคในด้านนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ต้องการหรืออุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยว แต่อีกนัยหนึ่งนักท่องเที่ยว คือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

6. ปัญหาอุปสรรคในด้านชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวมีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นเจ้าของ ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ให้บริการ รวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น ความสำคัญดังกล่าว ถือเป็นอีกหนึ่งกลไกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ด้วยความเป็นชุมชนนั้นก็ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ด้วยเหตุของการขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนล่าช้า

นอกจากนี้ นุปผา พิกุลแก้ว และคณะ (2550, หน้า 18) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ปัญหาด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - 1.1 ข้อจำกัดในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว
 - 1.2 การขาดการบำรุงรักษาบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว
 - 1.3 ชาวบ้านขาดความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี
 - 1.4 มีการทำลายความสมดุลทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่เสมอ เช่น การระเบิดปลา การทอดสมอเรือซึ่งทำลายปะการัง การดูดทราย เป็นต้น
 - 1.5 ไม่มีความเป็นระเบียบในการปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ทำให้เสียความงามตามธรรมชาติ
 - 1.6 บทลงโทษในกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมหรือการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างเบา และล่าช้า

- 1.7 ขาดการพัฒนาบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นระเบียบ เช่น ขาดห้องสุขาที่สะอาด ร้านขายสินค้าหรือของที่ระลึกอยู่กระจัดกระจาย ที่จอดรถมีน้อยอยู่ไกลและไม่มีความปลอดภัย
- 1.8 เอกชนมักไม่สนใจนำเงินมาลงทุนการบริการท่องเที่ยว ในจังหวัดที่มีได้รับการประกาศให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยว ทำให้จังหวัดเหล่านั้นพัฒนาการท่องเที่ยวได้ช้า
- 1.9 จังหวัดขาดบุคลากรผู้ที่มีประสบการณ์ และมีความชำนาญในด้านพัฒนาการท่องเที่ยว
- 1.10 บางฤดูมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวมากจนพื้นที่ไม่สามารถรองรับได้เพียงพอ
2. ปัญหาด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ประกอบด้วย
 - 2.1 แหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง มีที่พักที่ได้มาตรฐานน้อย เนื่องจากนักลงทุนไม่กล้าเข้ามาลงทุนเพราะนักท่องเที่ยวเดินทางมาไม่สม่ำเสมอ
 - 2.2 ร้านอาหารที่ได้รับมาตรฐานตามกระทรวงสาธารณสุขมีน้อย
 - 2.3 บริษัทนำเที่ยวที่ได้มาตรฐานในแหล่งท่องเที่ยวต่างจังหวัดมีน้อย
 - 2.4 ร้านขายของที่ระลึกหลายแห่งไม่ซื่อสัตย์ต่อผู้ซื้อ เช่น ปลอมแปลงสินค้า คิราคาสูงเกินจริง รวมทั้งสินค้าบางชนิดไม่ได้มาตรฐาน
 - 2.5 ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวยังมีน้อยโดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวระยะไกลซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว
 - 2.6 ระบบสาธารณูปโภคพื้นที่ที่จำเป็นในพื้นที่ท่องเที่ยว มีไม่เพียงพอ เช่น สถานพยาบาล ระบบการสื่อสาร น้ำอุปโภคบริโภค
 - 2.7 ข้อจำกัดในการพัฒนาสถานที่พัก โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ในเขตป่าสงวน หรือพื้นที่สาธารณะ ทำให้เสียโอกาสในการพัฒนาพื้นที่เหล่านั้น
 - 2.8 ขาดแรงงานที่มีคุณภาพในธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น บริษัทนำเที่ยว ที่ช่วยส่งเสริมภาพพจน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวและการให้บริการอย่างทั่วถึง
 - 2.9 ความมีน้ำใจไมตรีของคนไทยในการต้อนรับ และความซื่อสัตย์ในการบริการนักท่องเที่ยวในระยะหลัง ๆ มีน้อยลง เป็นผลให้ลดความดึงดูดใจในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

3. ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

3.1 การมีงบประมาณที่ค่อนข้างจำกัดในการปรับปรุงถนนหนทาง และแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลทำให้การปรับปรุงทำได้ยาก

3.2 ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีสภาพไม่ดี คับแคบ เป็นจุดที่เกิดอันตรายจากการขับขี่ได้ง่าย ทำให้นักท่องเที่ยวหันไปใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว ที่มีความสะดวกสบายมากกว่า

3.3 แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งรถประจำทางเข้าไม่ถึง ต้องเช่าเหมารถรับจ้างเข้าไป ส่งผลให้ถูกขูดรีดค่าโดยสารจากนักท่องเที่ยว และบริการไม่ประทับใจเนื่องจากการผูกขาดหรือได้รับสัมปทานเพียงเจ้าเดียว

3.4 ขาดป้ายชี้ทางที่ชัดเจน ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องคอยถามชาวบ้านอยู่ตลอดเวลา และมักมีปัญหาในเรื่องการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

3.5 ขาดรถขนส่งบริการสาธารณะไปยังสถานที่ท่องเที่ยว หากไม่ไปกับทัวร์หรือนำรถไปเองก็ไม่สามารถเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นได้

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปเป็นประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ โดยแบ่งเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นปัญหาที่เกิดจากการขาดการประสานงาน และความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ตลอดจนขาดการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนงบประมาณ และการสนับสนุนด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม เป็นปัญหาที่เกิดจากการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมของพื้นที่ อีกทั้งผู้ประกอบการมุ่งเอาแต่ประโยชน์ โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบในเชิงลบ ตลอดจนการขาดการเอาใจใส่จนก่อให้เกิดสภาพเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

3. ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ โดยส่วนมากปัญหาด้านการบริการนักท่องเที่ยวจะเป็นเรื่องของสถานที่ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน คือ ขาดความสะอาด มั่นคง และปลอดภัย ส่วนด้านบุคลากรที่ให้บริการ อาจจะมีการมุ่งประโยชน์มากกว่าสัมพันธไมตรี ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกเชิงลบต่อนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของคนภายในพื้นที่นั้นได้

4. ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ เป็นปัญหาเกิดจากการขาดการบริหารจัดการที่ดี ในส่วนของสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่ เป็นต้น

5. ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ปัญหาด้านนี้ มี 2 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย

5.1 ปัญหาจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ที่มีผลกระทบต่ออันเกิดจากพฤติกรรมเชิงลบของนักท่องเที่ยวเอง โดยมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมต่อพื้นที่ และขาดความรู้จิตสำนึก ตลอดจนความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว

5.2 ปัญหาด้านสถานที่ให้บริการนักท่องเที่ยว สถานที่ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวบางแห่ง ไม่สามารถรองรับปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากการคาดการณ์ไว้ได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาการให้บริการที่ไม่เพียงพอ ลำบาก จนนำไปสู่การเกิดความไม่ประทับใจของนักท่องเที่ยวผู้มาใช้บริการ

6. ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

6.1 เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่น

6.2 ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

6.3 ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

6.4 ประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ

สรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” คือการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการและด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งนี้ ลักษณะและวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเป็นลักษณะที่มีการมุ่งเน้นถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว มากกว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เน้นให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติและนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ก็ยังเป็นเหตุผลหนึ่งในการสร้างเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่คืนประโยชน์สู่ธรรมชาติ และชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว

เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ หน่วยงานรับผิดชอบจะต้องจัดเตรียมแผนงานหรือมาตรการรองรับ ดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่น และภาคเอกชนในการพิจารณาแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน

2. ศึกษาในรายละเอียดสภาพการใช้ที่ดินบริเวณที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อกำหนดแผนงานและศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงศึกษาโครงสร้างทางสังคม ทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และศักยภาพอื่น ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น และยอมรับความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่น เพื่อหาแนวทางพัฒนาที่เป็นที่ยอมรับในแต่ละชุมชน

3. ประชาสัมพันธ์แผนงานเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นยอมรับ โดยเน้นคุณค่าของเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4. ประชาสัมพันธ์และระดมรณรงค์ให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ของท้องถิ่นที่เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบใดก็ตามไม่อาจประสบความสำเร็จหากปราศจากการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และกรอบของการจัดการที่นำมาเสนอจะเกิดผลได้เพียงเล็กน้อยถ้าไม่มีการเตรียมการจัดการในเรื่องความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพันธกรณีของการบริหารอย่างเพียงพอ

ดังนั้นในระยะ 30 ปีที่ผ่านมา จึงมีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จากเน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นศูนย์กลางจนถึงการเน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รูปแบบการจัดการนี้เป็นการจัดการทั้งพื้นที่ และสังคม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ว่าจะสามารถพัฒนาเป็นโซนแบบใดได้ ตัวอย่างพื้นที่ในออสเตรเลียที่นำรูปแบบการจัดการแบบ ROS มาใช้ในพื้นที่ คือ Mt. Cole ในช่วงปี พ.ศ.2520 เป็นต้นมา (Newsome, Moore, & Dowling, 2002) ดังนั้น ROS จึงเป็นบริบททางความคิดที่วางสมมุติฐานว่านักท่องเที่ยวควรได้รับประสบการณ์ที่ดีที่สุดจากการท่องเที่ยว โดยเน้นการสร้าง ความหลากหลายและกิจกรรมนันทนาการ มากกว่าจะจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ (Newsome, Moore, & Dowling, 2002) ความสามารถของระบบนิเวศที่จะรักษาสมดุลของระบบให้ดำเนินเป็นปกติได้ท่ามกลางการอยู่ร่วมกันของสิ่งมีชีวิต (Pimentel, 1994) การท่องเที่ยวเป็นการรบกวนระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีการนำนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งเข้าสู่ระบบนิเวศ ดังนั้นเพื่อให้

ระบบนิเวศล่มสลายเนื่องจากการท่องเที่ยว จึงต้องมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้าสู่พื้นที่ธรรมชาติ หรือขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Tourism Carrying Capacity) เพื่อรักษาสมดุลของระบบให้คงอยู่ หรือกำหนดให้นักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่บางแห่งเท่านั้น นอกจากนี้ในบางฤดูกาลต้องห้ามนักท่องเที่ยวเข้าพื้นที่เพื่อให้ระบบนิเวศได้รับการฟื้นฟูเข้าสู่สภาพปกติก่อนมีจะเปิดให้เข้าท่องเที่ยวได้อีก

การบริหารจัดการผลกระทบของผู้นมาเยือนควรคำนึงถึงความสำคัญด้านผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ ในขณะที่จำนวนผู้มาเยือนยังพื้นที่ธรรมชาติเพิ่มจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้ให้ความตระหนักในการใช้อย่างจำกัดโดยการบริหารจัดการผู้นมาเยือนในการสร้างข้อกำหนดหรือข้อจำกัดของกิจกรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้นมาเยือน

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยส่วนหลัก ๆ ในการดำเนินการ 3 ส่วน ได้แก่

1. การวิเคราะห์ศักยภาพ และบริบทของชุมชน รวมถึงทรัพยากรทางการท่องเที่ยว
2. การวางแผนและกำหนดดัชนีชี้วัดสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว รวมถึงกำหนดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และดัชนีชี้วัดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ดัชนีทางการตลาดและทางเศรษฐกิจ โดยการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้นมีส่วนได้ส่วนเสีย
3. การดำเนินการและบริหารจัดการ โดยเน้นการประเมินและปรับปรุงดัชนีแต่ละตัว เพื่อให้มีความเหมาะสม หลังจากดำเนินการไปแล้ว (McArthur, 2000) โดยการวิจัยนี้นำหลักการใน ส่วนที่ 1 และ 2 มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับพื้นที่ศึกษาตระหนักถึงบริบทชุมชน และสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาดัชนีการท่องเที่ยวที่เหมาะสมพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม และกระบวนการที่เหมาะสมในการประเมินดัชนีการท่องเที่ยว การจัดการที่ดีแล้ว ตรวจสอบกระบวนการจัดการปรับปรุงให้เหมาะสมแล้ว ยังไม่เหมาะสมในระยะกว่า 10 ปีที่ผ่านมาหลายประเทศมีความพยายามที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยว โดยเริ่มให้ความสำคัญกับชุมชน และพัฒนารูปแบบที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบดังกล่าวตระหนักถึงความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่น ทั้งความแตกต่างด้านทรัพยากร ภูมิประเทศ ประชากร ศักยภาพ และความต้องการของแต่ละชุมชน แล้วจึงพัฒนาให้เกิดรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น รูปแบบที่พัฒนาขึ้นภายหลังมักใช้รูปแบบการจัดการที่มีมาก่อนเป็นต้นแบบ หรือ เป็นแนวคิด แล้วจึงเพิ่มเติมหรือแก้ไขจุดอ่อนและนำจุดแข็งของแต่ละท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังผลงานการวิจัยที่นำเสนอต่อไปนี้ซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการนำรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นมาพัฒนาและต่อยอดเป็นรูปแบบอื่น ๆ โดยเพิ่มความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดจนความร่วมมือขององค์กรในท้องถิ่น

สรุป โดยภาพรวมต่างมุ่งเน้นในกระบวนการจัดการอย่างมีส่วนร่วม นำสู่ความเป็นกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็งและเกิดการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องในหัวข้อต่อไปจะกล่าวถึงความเหมาะสมในการนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้งสร้างตัวชี้วัดที่เหมาะสมที่จะใช้ประเมินการ

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนานุกรม (2540, หน้า 186-188) ได้กล่าวถึงการจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นอีกทางหนึ่งในการสร้างพลังความเข้มแข็งให้ชุมชน และสามารถตอบสนองนำไปสู่พัฒนาสู่กระบวนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนได้ ภายใต้มิติอันหลากหลายและเป็นองค์รวมดังนี้

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเรียนรู้ และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งจำกัดให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด
2. มิติด้านการเมือง กิจกรรมท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับล่าง โดยการสร้างกระบวนการวางแผน และตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มุ่งให้กิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม (เมือง-ชนบท) เพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการเท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างไร้รากฐาน
4. มิติด้านเศรษฐกิจ มุ่งให้กิจกรรมการท่องเที่ยวไปสู่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวเกิดจากการท่องเที่ยวเกิดกับชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง ภายใต้มิติที่ไม่ขัดแย้งกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีอยู่ 4 ด้าน คือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้

ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม
 - 1.1 ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพา และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
 - 1.2 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
2. ด้านองค์กรชุมชน
 - 2.1 ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน
 - 2.2 มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย
 - 2.3 ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
3. ด้านการจัดการ
 - 3.1 มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว
 - 3.2 มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้
 - 3.3 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม
 - 3.4 มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน
4. ด้านการเรียนรู้
 - 4.1 ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
 - 4.2 มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
 - 4.3 มีระบบการจัดการให้เกิดระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน
 - 4.4 สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

สรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภายใต้มิติด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเมือง ด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจ เป็นการท่องเที่ยวที่กำหนดทิศทางโดยชุมชน บริหารจัดการโดยคนในชุมชนในการใช้ทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือในสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาแล้วได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่จริง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ได้กำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 องค์ประกอบ มาพิจารณากำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์ประกอบในเรื่องของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในการที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนับว่ามีความสำคัญที่สุด ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะเป็นแหล่งธรรมชาติที่สามารถก่อให้เกิดความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศอาจจะมีเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ นอกจากนี้ การคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ

จากแนวคิดดังกล่าวศักยภาพของแหล่งธรรมชาติในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงสามารถสรุปดัชนีมาตรฐานคุณภาพได้ 4 ดัชนี ได้แก่

- 1.1 แหล่งธรรมชาติที่มีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและการเรียนรู้
- 1.2 มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ
- 1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน การประเมินมาตรฐานด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจะต้องพิจารณาการจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการจำแนกเขตการจัดการและการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านการบริการนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จากแนวคิดดังกล่าวองค์ประกอบนี้จึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ดัชนี ได้แก่

- 2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว
- 2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว
- 2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.4 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกการจัดการด้านการเรียนรู้ และการสร้างจิตสำนึกจะพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการส่งเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งองค์ประกอบนี้ประกอบด้วย 4 ดังนี้ได้แก่

- 3.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
- 3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี
- 3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่
- 3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการนำเที่ยว และชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2555, หน้า 2-3) กล่าวถึง ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องอาศัยองค์ประกอบ 4 ด้านด้วยกันดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม
2. องค์กรชุมชน
3. การจัดการ
4. การเรียนรู้

สรุปปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเกิดขึ้นได้ควรต้องคำนึงถึงความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้การท่องเที่ยวดำเนินไปด้วยดี ส่วนใหญ่แล้วความพอใจของนักท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวนั้นจะเป็นในเรื่องของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านประเพณี วัฒนธรรม ระหว่างนักท่องเที่ยว และชุมชน สิ่งนี้เป็นเรื่องที่ชุมชนควรเข้าใจ และให้ความสำคัญเช่นกัน

ศักยภาพชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศักยภาพชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากกรณีศึกษาของคนในสังคม เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น และกำหนดทิศทางการพัฒนามากขึ้น การให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ และความเท่าเทียมกัน ของคนในสังคม รวมทั้งกระแสดการตื่นตัวของ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาการท่องเที่ยวในทางเลือกใหม่ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จึงเป็นช่องทางในการที่จะนำพาผู้คนต่างวัฒนธรรม ให้ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน สร้างความเข้าใจที่แท้จริง และสร้างพันธมิตรในการพัฒนาสังคม เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถเข้าถึงข้อมูลด้านทรัพยากร เพื่อให้สอดคล้องกับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่นั้น ๆ

นำชัย ทนุผล และคณะ (2543, หน้า 42-43) ได้กล่าวถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. ศักยภาพของการจัดการ ควรจะพิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบันโดยการจัดการที่มีอยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีมากน้อยเพียงใด การพิจารณาการจัดการนี้จะบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สูงขึ้นได้ ศักยภาพการจัดการประกอบด้วย

1.1 มีการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการจัดการที่สำคัญอันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความตระหนัก และจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากรูปแบบการจัดสื่อความหมาย กิจกรรมด้านการศึกษา (กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะของการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว)

1.2 มีการจัดการป้องกัน และรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยมาตรการการป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มาตรการความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน มาตรการการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว หรือกระทั่งมาตรการการนำรายได้มาใช้ในการบำรุงรักษาแหล่งทรัพยากร ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะต้องมีการพิจารณาถึงมาตรฐานการควบคุมว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

1.3 มีองค์กรในการจัดการที่ให้ความสำคัญกับการร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งพิจารณาจากรูปแบบขององค์กรในการจัดการ ที่เน้นความเป็นองค์กรประชาชน รัฐ หรือเอกชน พิจารณาจากระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในด้านของการมีส่วนร่วมในการควบคุมการท่องเที่ยว และพิจารณาจากการให้ความเห็นในด้านการท่องเที่ยว

1.4 การจัดการ และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ซึ่งต้องจัดการอย่างเป็นระบบ โดยที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

1.4.1 จัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying capacity) ของพื้นที่โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อม

1.4.2 การจัดการด้านการตลาดอย่างยั่งยืน โดยให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม และรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและบริการ

1.4.3 การจัดการด้านบริการ เช่น ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก และการสื่อสารประชาสัมพันธ์

2. ศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพด้านนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาพิจารณาจากสภาพทรัพยากรที่มีความเหมาะสม มีลักษณะเฉพาะ และคงลักษณะพื้นถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ หรือวัฒนธรรมพื้นที่ และความตั้งใจว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ความสำคัญที่ต่างกัน ในแต่ละปัจจัย ดังนี้

2.1 ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว ควรจะมีการพิจารณาจากสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว หรือองค์ประกอบหลักภายในแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาจาก

- 2.1.1 ความเป็นสภาพธรรมชาติดั้งเดิม
- 2.1.2 สภาพพื้นที่ที่ถูกตัดแปลง ตกแต่งเป็นบางส่วน แต่ยังคงสภาพเดิมไว้เป็นหลัก
- 2.1.3 เป็นแหล่งธรรมชาติที่สร้างขึ้น โดยการผสมผสาน จำลอง หรือตกแต่งใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่
- 2.1.4 เป็นแหล่งที่สร้างเลียนแบบธรรมชาติ มีค่าต่อความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยตามลำดับ

2.2 องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ โดยพิจารณาจาก

- 2.2.1 ความสำคัญของระบบนิเวศ ความสมบูรณ์ ความหลากหลายลักษณะที่หายาก และความสัมพันธ์ที่เป็นระบบพื้นที่
- 2.2.2 ความโดดเด่นด้านกายภาพ คือ มีความโดดเด่นมาก (มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ชัดเจน มีความแปลก แตกต่างจากทั่ว ๆ ไป) หรือมีความโดดเด่นลดลงตามลำดับ
- 2.2.3 สภาพที่มีความสวยงามทางธรรมชาติ (ทัศนียภาพ และองค์ประกอบ) ว่ามีระดับความงามมากจนเป็นที่ประทับใจของผู้พบเห็นหรือไม่อย่างไร
- 2.2.4 องค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ผสมผสานหรือเพิ่มความดึงดูดใจมากหรือน้อยเพียงใด

2.3 ชีตความสามารถในการรองรับในการจัดการท่องเที่ยวการดำเนินการในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นจะต้องคำนึงถึงศักยภาพ และขีดความสามารถของพื้นที่เป้าหมายในทุก ๆ ด้าน โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบสำคัญหลาย ๆ ด้าน ซึ่งในประเด็นนี้นักวิชาการแต่ละท่าน ก็ได้แสดงทัศนะที่แตกต่างกัน และทัศนะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

มนัส สุวรรณ (2538 , หน้า 59-62) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดความสามารถที่จะรองรับได้ของพื้นที่ไว้ว่าธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ย่อมมีขีดจำกัด ความสามารถที่รองรับได้อยู่ระดับหนึ่ง ระดับความสามารถที่จะรับได้นี้แตกต่างกันไปตามความแตกต่างทางด้านกายภาพชีวภาพของพื้นที่ และกิจกรรมของมนุษย์ที่กระทำในพื้นที่นั้น ซึ่งถ้าหากมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เกินขีดจำกัดนี้ไปแล้วจะทำให้สภาพและความสมดุลของพื้นที่สูญเสียไปจนเกิดปัญหาต่อเนื่องอื่นๆ ตามมา ความสามารถที่จะรับได้นี้สามารถแยกพิจารณาเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ความสามารถที่รับได้ทางกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึงลักษณะหรือสภาพทางกายภาพของสถานที่ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ตามความประสงค์เป็นขีดจำกัดได้ชัดเจน และจับต้องได้มากกว่า เช่น ขนาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แน่นอนตายตัว ย่อมเป็นตัวกำหนดว่าจะสามารถสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างได้จำนวนมากน้อยเท่าใด เป็นต้น

2. ความสามารถที่รองรับได้ทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึงความสามารถของสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของสถานที่ท่องเที่ยวที่จะพัฒนา หรือขายบริการแก่ผู้มาเที่ยว กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสามารถของสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในจำนวนสูงสุด โดยไม่ทำให้เกิดภาวะแออัด

3. ความสามารถที่จะรองรับได้ทางนิเวศ (Ecological Carrying Capacity) หมายถึงความสามารถของสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่จะได้รับการต่อการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยา ที่เกิดจากการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าว ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เพราะการที่นักท่องเที่ยวไปรวมตัวอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นจำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดความกดดันต่อพื้นที่นั้นโดยตรง ซึ่งบางครั้งอาจมากเกินกว่าพื้นที่นั้นจะรับได้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 154) กล่าวว่า ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวหมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ด้วยความพอใจและได้รับความพึงพอใจ ตลอดถึงได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ โดยไม่ทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายหรือถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด ทั้งนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสมาคมพัฒนาสังคม (อ้างใน จันทรทิพย์ คงปาน, 2545, หน้า 14-15) ได้ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของหมู่เกาะพีพี ด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ที่จะไม่ให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยมีแนวความคิดของขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวว่า ขีดความสามารถรองรับ

การท่องเที่ยวเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท่องเที่ยวระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ หรือเชิงอนุรักษ์ก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ย่อมพิจารณาเรื่องขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ “ขีดความสามารถ” ของอะไรก็ตามเป็นผลของการพัฒนาสิ่งนั้นจนถึงระดับที่อยู่ระหว่าง “ความสามารถ” และ “ศักยภาพ” ของสิ่งนั้น ในการพัฒนาสิ่งใดก็ตาม หากปล่อยให้ไปไปตามสภาพปกติธรรมชาติ เราเรียกสภาพดังกล่าวว่า “ความสามารถ” (Ability) แต่ถ้าหากมีการจัดการอย่างถูกต้อง เหมาะสม ก็จะเป็นการยกระดับความสามารถให้สูงขึ้น เรียกว่า “ขีดความสามารถ”(Capacity) และหากจะให้ขีดความสามารถเพิ่มขึ้น ได้ใกล้เคียงหรือเต็มศักยภาพ (Potential) ได้ก็ถือว่าเป็นขีดความสามารถสูงสุด (Optimal Capacity) ดังนั้นการพัฒนาขีดความสามารถของการรองรับการท่องเที่ยว จึงเป็นการพัฒนาขีดความสามารถขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวแต่ละด้าน ตลอดจนการจัดระบบและกระบวนการความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้นให้เหมาะสมที่สุดก็จะได้ขีดความสามารถสูงสุด

สรุปได้ว่า สภาพทางธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ต่างก็มีขีดจำกัดในการที่จะรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากน้อยแตกต่างกันตามศักยภาพของพื้นที่ ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญในระดับสูงในเรื่องการพิจารณาถึงขีดความสามารถของพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงจะเป็นการป้องกันการเกิดความเสียหายให้กับพื้นที่ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ ระบบนิเวศและทางสังคมเศรษฐกิจ

4. แนวคิดการมีส่วนร่วม

นฤมล วิบูลย์ศิริชัย (2557, หน้า 15) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นกระบวนการในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิต

นเรศ สงเคราะห์สุข (2551, หน้า 22) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการทำงาน ได้แก่ การศึกษาชุมชน การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงานการบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผลตลอดจนถึงการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2551, หน้า 5) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้า

ร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มแรก เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการรับรู้เรียนรู้การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

อโนทัย เพ็ชรคงชล (2550, หน้า 42) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในเชิงจิตวิทยาเป็นการเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ อารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจ ให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีการกระทำออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน แสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม และการดำเนินการร่วมกัน ในการเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการเมืองเศรษฐกิจเพื่อปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในชุมชนหรือเป็นกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมมีร่วมใจกันในการระบุปัญหาที่ตนประสบอยู่ และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมนั้นคล่องไป เพื่อประโยชน์ของชุมชน และช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความ เป็นเจ้าของให้เกิดกับประชาชนทำให้การดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางได้และมีผลให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองได้ในระยะยาวโดยไม่ต้องคอยพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือภาคเอกชนต่อไป

ชินรัตน์ สมสืบ (2559, หน้า 15) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นการให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในกระบวนการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประชาชนในขั้นตอนตั้งแต่การวางแผนการดำเนินการ การใช้ประโยชน์และการประเมินผล

ธนาศิลป์ เสี่ยวทอง (2553, หน้า 35) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นการเปิดโอกาสจากภาครัฐหรือรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการ เพื่อให้ประชาชนได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง เพื่อเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยประชาชนต้องมีอิสระ และมีความเต็มใจในการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ เพื่อวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และทุกฝ่ายได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

สรุป ได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง บทบาทของชุมชน ในการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผน และการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล รวมถึงการร่วมรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น

ทฤษฎีหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

ศรี ศรีงาม (2551, หน้า 15-17) นิยามถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นพลังของประชาชน โดยอาร์นสไตน์ได้นำเสนอขึ้นบันไดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งได้รับความนิยมนำอย่างต่อเนื่อง โดยได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 8 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นการควบคุมโดยผู้อื่น (Manipulation) เป็นขั้นที่ไม่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนประชาชนไม่สามารถเปลี่ยนสิ่งที่ได้กำหนดไว้ ไม่มีการเกิดกระบวนการตัดสินใจของชุมชน และไม่มีการกระจายอำนาจจากหน่วยงานสู่ประชาชน

2. ขั้นการรักษา (Therapy) เป็นขั้นที่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนน้อยมาก หน่วยงานรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ จากประชาชนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3. ขั้นการแจ้งให้ข้อมูล (Informing) หน่วยงานอาจเชิญตัวแทนประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แต่หน่วยงานไม่ได้ให้ความสำคัญกับความรู้สึกรู้สึกหรือความคิดเห็นจากประชาชนอย่างแท้จริง โดยเป็นการสื่อสารทางเดียวเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อการตัดสินใจของหน่วยงานเท่านั้น

4. ขั้นการปรึกษาหารือ (Consultation) เป็นขั้นของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยประชาชนมักทำหน้าที่ให้ข้อมูลและนำเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตามความต้องการของหน่วยงาน อย่างไรก็ตามอำนาจในการตัดสินใจยังอยู่ในมือของหน่วยงานของรัฐ

5. ขั้นการแต่งตั้ง (Placation) ประชาชนเริ่มมีโอกาสในการจุดประเด็นเกี่ยวกับเรื่องราวที่ตนเห็นว่าสำคัญ รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนมากขึ้น ตลอดจนก้าวเข้ามามีบทบาทในการให้ข้อคิดเห็นและนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ จากมุมมองและจุดยืนของตน อย่างไรก็ตามอำนาจในการตัดสินใจขั้นตอนสุดท้ายยังเป็นของผู้มีอำนาจ

6. ขั้นการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเริ่มทำงานใกล้ชิดกับหน่วยงานและเริ่มมีอำนาจในการเสนอข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล หรือข้อโต้แย้งต่าง ๆ และนำไปสู่การตัดสินใจ

7. ขั้นการตั้งตัวแทน (Delegated Power) ในขั้นนี้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ ผ่านการมอบอำนาจการตัดสินใจจากหน่วยงานในเรื่องนั้น ๆ

8. ขั้นอำนาจพลเมือง (Citizen Control) อำนาจการตัดสินใจทั้งหมดอยู่ในมือของประชาชนโดยหน่วยงานต่าง ๆ มักทำหน้าที่ด้านการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารประกอบการตัดสินใจของประชาชน

อรรถ กักผล (2552, หน้า 25) ได้สรุปว่า ระดับบันไดที่สูงขึ้นจะสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของประชาชนที่มากขึ้น โดยในขั้นที่ 1 และ 2 แสดงถึงการไม่มีส่วนร่วมของประชาชนเลย (Nonparticipation) โดยประชาชนไม่มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น และไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ขั้นที่ 3 ถึง 5 เป็นการแสดงสิทธิ์ (Tokenism) ประชาชนมีโอกาสนในการให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็นแต่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจขั้นที่ 6 ถึง 8 เป็นขั้นอำนาจประชาชน (Citizen Power) ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจสะท้อนให้เห็นการมีส่วนร่วมในระดับภาคหุ้นส่วน (partnership) เป็นจุดเริ่มต้นของบทบาท และอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง

กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ไว้ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นระดับพื้นฐานและเป็นก้าวแรกที่จะทำให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลมีหลายช่องทาง เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การติดประกาศ การจัดนิทรรศการ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร (News Repositories) การจัดงานแถลงข่าว ตลอดจนการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้มีช่องทางการแสดงความคิดเห็น

2. การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ เช่น การรับฟังความคิดเห็น สํารวจความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ การจัดเวทีสาธารณะ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม การเปิดเวทีประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน เป็นต้น

4. ความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น รวมทั้งรณรงค์ส่งเสริมให้รวมกลุ่มตามความสนใจในลักษณะของชมรม สภาชมรม คณะกรรมการ และสมาคมรวมทั้งการส่งเสริมอาสาสมัครที่มีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลืองานท้องถิ่น เช่น ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมคลังสมองท้องถิ่นกลุ่มออมทรัพย์ หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุดโดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

ประเภทของการมีส่วนร่วม

สมบูรณ ธรรมลังกา (2556, หน้า 71-73) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องสามารถแบ่งเป็น 4 ประเภทสำคัญ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลแก่สาธารณชนและการประชาสัมพันธ์ เป็นการให้ข้อมูลแก่ประชาชนตามความเป็นจริง เป็นการสื่อสารทางเดียวแก่สาธารณชน นั่นคือการตัดสินใจแล้วแจ้งให้ทราบ การให้ข้อมูลแก่สาธารณชนนั้นเป็นองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิผล ประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมได้หากไม่ได้รับข้อมูลที่สมบูรณและเป็นจริง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นกระบวนการ กลไกสำคัญที่หน่วยงานต่าง ๆ ใช้เพื่อการปรับปรุงการมีส่วนร่วม ได้แก่ การประชาพิจารณ์ ซึ่งประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อข้อเสนอต่าง ๆ และการเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ด้วยการนำเสนอรายงานหรือการสร้างคลังข้อมูลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงผลการศึกษาค้นคว้าได้ ซึ่งกลไกเหล่านี้เป็นกระบวนการของการมีส่วนร่วมของประชาชนและถือเป็นหน้าที่สำคัญในการมีส่วนร่วม

3. การปรึกษาหารือและการแก้ปัญหาร่วมกัน ประชาชนอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สามารถทำได้ตัดสินใจได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีนิยาม หรือคำอธิบายไว้อย่างไร ช่วยพิจารณาระดับของทางเลือกต่าง ๆ ช่วยกันประเมินเกณฑ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้และพิจารณากระบวนการซึ่งนำมาใช้ในการตัดสินใจ

4. การหาข้อตกลงร่วมกัน ข้อตกลงที่เกิดจากการร่วมตัดสินใจของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญเพราะหากมีข้อตกลงที่แท้จริง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถดำเนินการต่อไปได้และสามารถมั่นใจได้ว่าการดำเนินการจะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ การร่วมกันปรึกษาหารือจะช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ ถูกแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลงจากกระบวนการตัดสินใจในอนาคต

3. ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชน ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของของการตัดสินใจนั้นและผลักดันให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด จากการโต้แย้งจากฝ่ายต่าง ๆ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการและข้อกังวลได้โดยปราศจากอคติ

6. เกิดความน่าเชื่อถือและชอบธรรม จากการดำเนินการตามกระบวนการการตัดสินใจที่โปร่งใสและความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน

7. ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักต่อการตอบสนองที่อาจจะเกิดขึ้นจากสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจ

8. เกิดการพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม คือ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ มีทักษะการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นการฝึกอบรมผู้นำในอนาคต เรียนรู้วิธีการสร้างพลังอำนาจในการต่อรอง และเรียนรู้วิธีการประสานงานกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

อุมาพร มุณีแนม (2552, หน้า 28) ศึกษาแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (Participation in decision making) ซึ่งประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ กำหนดนโยบายจากความต้องการ และตัดสินใจปฏิบัติงาน อาจเป็นการตัดสินใจในระยะเริ่มแรก การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม หรือการตัดสินใจในช่วงการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติหรือการดำเนินกิจกรรม (Participation in Implementation) คือการเข้าร่วมโครงการ โดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานความร่วมมือ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติด้วยแรงงาน แรงแจ้ง และการสนับสนุนทรัพยากรอื่น ๆ

3. การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ (Participation in benefits) เป็นการเข้าร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น หรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ทางด้านส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) เป็นการร่วมควบคุมติดตาม และประเมินผล เป็นการเข้าร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้เป็นสิ่งที่สำคัญแต่ไม่ค่อยได้รับการปฏิบัติ (Cohen & Uphoff, 1980) เป็นลักษณะของการพิจารณาถึงการดำเนินการที่ผ่านมา เพื่อให้ได้เรียนรู้หรือได้รับประโยชน์ในการดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่หรือดำเนินการไปแล้ว ประสบผลสำเร็จเป็นไปตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลทำให้

ชุมชนตระหนักว่า กิจกรรมที่ทำไปนั้นเหมาะสม และดำเนินการมาเป็นอย่างดี ควรดำเนินการต่อหรือไม่ก่อให้เกิดประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกันหรือไม่ และส่งผลอย่างไรต่อความสำเร็จ

สรุปช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้ง มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหามีการตัดสินใจประสานความร่วมมือ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติด้วยแรงงาน แรงเงิน และการสนับสนุนทรัพยากรร่วมรับผลประโยชน์ เป็นการเข้าร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นร่วมควบคุมติดตาม และประเมินผล เป็นการเข้าร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงาน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีดังนี้ วารินทร์ วรินทร์เวช (2549, หน้า 174-180) ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ดอยเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสภาพของพื้นที่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาวนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2515-2548) ศึกษารูปแบบและความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่ในอดีต วิเคราะห์ศักยภาพในชุมชนที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวในพื้นที่ และเสนอแนะรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนในอนาคต การศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีการผสมผสานระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยมุ่งเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้าน และการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวการวิเคราะห์ใช้วิธีการเชิงคุณภาพร่วมกับวิธีการเชิงปริมาณ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า บริบทของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาวและชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย มีลักษณะเฉพาะพิเศษที่แตกต่างจากสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป มีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ธรรมชาติที่โดดเด่น มีพันธุ์พืชและสัตว์ป่าหายากบางชนิดพบได้ที่เดียวในโลก สิ่งเหล่านี้เป็นที่ดึงดูดใจของกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่เข้าไปเยี่ยมชม ศึกษาธรรมชาติ ประกอบกับการทำงานร่วมกัน 3 ฝ่าย คือ นักวิชาการ เช่น ผู้วิจัย เจ้าหน้าที่ป่าไม้ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ได้ร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติร่วมกันในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติไปพร้อมกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อ และวิถีชุมชนกระบวนการจัดการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศโดยการร่วมมือกันของชุมชน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และนักวิชาการ จึงเกิดขึ้นได้โดยการใช้ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพของคนในท้องถิ่น ตลอดจนความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการออกแบบ จัดการท่องเที่ยวร่วมกัน หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการวางแผนเตรียมการและดำเนินจัดการท่องเที่ยว ในรูปแบบที่ทุกฝ่ายต้องการ และเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน แบ่งบทบาทและหน้าที่ เพื่อเพิ่มความรู้และพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ซึ่งได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระดับชุมชนและภาครัฐ ตลอดจนได้มีส่วนสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ อันก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาตนเอง การวิเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ดอยเชียงดาวอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ นั้น พิจารณาได้จากทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ ศักยภาพของชุมชนองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การให้ความร่วมมือกัน ภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ รักและหวงแหน ประกอบกับคุณค่าทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ในวิถีของชุมชน มีส่วนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความร่วมมือ ขอมรับซึ่งกันและกันตลอดจนพิจารณาถึงความยั่งยืนในอนาคต

รัตนา อุ่นจันทร์ (2552, หน้า 132-149) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านการผลิต ของอุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชน และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาสก และ 3) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมของอุทยานแห่งชาติเขาสก โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 145 คน เป็นประชาชนในพื้นที่ 65 ครัวเรือนและนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 80 คน ผลการวิจัย พบว่า อุทยานแห่งชาติเขาสก เป็นพื้นที่ที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์ มีความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว มีพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่หายาก และใกล้สูญพันธุ์ ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาสกมีการปฏิบัติงานตามแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ บุคลากรมีการปฏิบัติงานและจัดสรรงบประมาณตามกิจกรรมกำหนด อีกทั้งให้ความสำคัญในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้กับผู้สนใจและเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการและประชาชนเข้ามามีรายได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาของการเข้าไปมีส่วนร่วม คือ ประชาชนไม่ทราบเป้าหมาย โดยปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เพศอายุ และการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสก นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยรูปแบบการจัดการที่เหมาะสม คือ การจัดทำยุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติเขาสกที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาสก เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง ความเข้มแข็งของชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และจัดทำมาตรฐานการให้บริการของสถานประกอบการทุกแห่ง

วีระศักดิ์ กราปัญญา (2553, หน้า 102-109) ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนและป่าชุมชน บ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ 2) ศึกษาหลักเกณฑ์ กฎ กติกา ที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ 3) ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ 4) ศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน 5) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มกลุ่มที่หนึ่ง จำนวน 40 คน กลุ่มที่สอง จำนวน 72 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ มีศักยภาพเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ กติกา ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และออกเป็นข้อบัญญัติตำบล เพื่อบังคับใช้ให้ครอบคลุมทุกด้าน 3) การบริหารจัดการป่าชุมชนควรบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชน โดยมีผู้แทนของหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการป่าชุมชน 4) รูปแบบกิจกรรม ควรเกี่ยวเนื่อง ประเพณี ท้องถิ่น หรือการประกอบอาชีพของชุมชน การพัฒนาควรพัฒนาในด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านความรู้ในท้องถิ่น ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ชุมชนขาดการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการจัดการป่าชุมชน

เกรียงไกร จิรจิรังชัย (2548, หน้า 74-82) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาพระเขาสอง อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในพื้นที่จำนวน 372 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อพิจารณาโดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลางอันดับต่ำสุด ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล การปรับปรุงผลที่เกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีอยู่ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์ประเด็นปัญหา 2) เลือกรูปแบบ 3) กำหนดวิธีการ โดยใช้วิธีปรับปรุง 4) สร้างรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 5) ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินบทบาท 6) รายงานผล

จรงค์ อินทยนต์ (2545, หน้า 52-59) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวกรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน 3) ศึกษาแนวทางในการที่ประชาชนจะเข้าร่วมจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โป่งร้อน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชน จำนวน 213 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาและมีอาชีพรับจ้าง 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในด้านการเสนอความคิดเห็นการวางแผนและการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การแบ่งปันผลประโยชน์เกิดจากการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย 3) ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในด้านการเสนอความคิดเห็น การวางแผนและการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การแบ่งปันผลประโยชน์เกิดจากการดำเนินงาน และการติดตามและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 4) เพศ อายุและระดับการศึกษามีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว แต่อาชีพไม่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว 5) แนวทางที่เหมาะสมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว คือ การกำหนดมาตรฐานและการชี้วัดการประเมินในระดับบุคคล ชุมชนและ

สภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อความเป็นระบบหรือมาตรฐานในการบริหารจัดการการแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสมและโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมของ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้อยู่อย่างยั่งยืนชั่วลูกชั่วหลาน

ฉัฐฉิษฐ์ ทวีผล (2546, หน้า 108-113) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ป่าเมี่ยง กรณีศึกษาบ้านแม่กาปอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยภายนอกชุมชนและภายในชุมชนที่มีผลต่อการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนป่าเมี่ยง 2) ศึกษาวิถีคิดและวิธีการในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนป่าเมี่ยง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่ชุมชนประสบและวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว 3) ศึกษากระบวนการเรียนรู้และปรับตัวของชุมชนป่าเมี่ยงในการดำเนินงานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีการปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีการจัดการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรายได้เสริม สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ปกป้องรักษาธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งยังสามารถเป็นรูปแบบการบริการการท่องเที่ยวและเป็นทางเลือกในการพัฒนาแก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป ข้อค้นพบที่สำคัญของงานศึกษานี้จำแนกได้ 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านแม่กาปองมีการผสมผสานแนวคิดและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งจากมุมมองทางวิชาการ องค์กรของรัฐ และองค์กรธุรกิจเอกชน กระทั่งกลายเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบและกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ 2) บทบาทของ “เมี่ยง” และ “ป่าเมี่ยง” ในชุมชนบ้านแม่กาปองได้เพิ่มเติมจากเดิมที่เป็นสินค้าสำหรับบริโภคซึ่งสร้างรายได้หลักแก่ครัวเรือน ให้สามารถเป็นสินค้าสำหรับธุรกิจบริการ ซึ่งสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชน ทั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการสร้าง “มูลค่า” ให้เกิดขึ้นในระบบ “คุณค่า” ของระบบนิเวศเกษตรป่าเมี่ยงและ “มูลค่า” ที่เกิดขึ้นยังส่งผลให้ชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีอยู่ในพื้นที่ได้มากยิ่งขึ้น

ฐาปกรณ์ ทองคำนุช (2552, หน้า 129-139) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำ กรณีศึกษา ชุมชนตลาดน้ำบางพลี อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว 2) ศึกษาความรู้และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว 4) ศึกษาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่าง คือ นายเทศมนตรี กำนัน ท่านเจ้าอาวาสวัดและประชาชนและผู้ประกอบกิจการในตลาดน้ำบางพลี จำนวน 116 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไคสแควร์ ผลจากการวิจัย คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนและผู้ประกอบการร้านค้า ส่วนใหญ่เป็นหญิง เป็นเจ้าของกิจการเป็นกลุ่มอายุ 41-50 ปี มีการศึกษาระดับ

มัธยมปลายมากที่สุด และมีระดับรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป 2) ประชาชนและผู้ประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนท้องถิ่นควรจัดให้ประชาชนให้ความสำคัญการเข้ามีส่วนร่วม และการท่องเที่ยวต้องมีผลกระทบน้อยที่สุดต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติประชาชนและผู้ประกอบการ มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับน้อยทุกด้านและด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ด้านสังคมรองลงมาคือการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 3) ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในตำบลของประชาชนและผู้ประกอบการในตำบลน้ำบางพลี ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยว จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาและรายได้ มีความสัมพันธ์เพียงบางด้านกับความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยว ส่วนระดับการศึกษาและรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว แต่ปัจจัยด้านเพศ อายุ และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในตำบลมีความสัมพันธ์เพียงบางด้านกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว 4) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวตำบลน้ำบางพลีเป็นตลาดที่มีอัตลักษณ์และคุณค่า ควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรมและธรรมชาติ ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจชุมชนอนุรักษ์ธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม ปัญหาสำคัญคือประชาชนในท้องถิ่น มีการศึกษาไม่สูงมากขึ้นอีกทั้งการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนยังไม่ดีเท่าที่ควร แนวทางต้องหามาตรการให้ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวรวมถึงพัฒนาระบบประสานงานระหว่างชุมชนกับภาครัฐอย่างเข้มแข็ง

พยอม จีรวัดน์ชนพงศ์ (2550, หน้า 70-73) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 112 คน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi - Square) ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในภาพอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับคือ ด้านการดำเนินการด้านการวางแผนและด้านการประเมินผล และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านของการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 ได้แก่ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรชุมชนที่ประชาชนสังกัดและความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการ ส่วนตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์ คือ สถานภาพส่วนบุคคล ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พรทิพย์ วีระสวัสดิ์ (2551, หน้า 118-121) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ชุมชนประจวบและชุมชนป้อมเพชร อำเภอพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความพร้อมของการมีส่วนร่วมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) ศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการของชุมชนประจวบ (ประจวบชัย หมู่ 1) และชุมชนป้อมเพชร (หอรัตนไชย หมู่ 1) อำเภอพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่เข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับดี ชุมชนเห็นว่ารัฐมีการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น มีสื่อ โฆษณา ป้ายประชาสัมพันธ์ หน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เทศบาลอบจ. ส่วนองค์กรเอกชนไม่มีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นกับชุมชน เช่น บริษัทนำเที่ยว ร้านค้าที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ทำให้ชุมชนมีความรู้และความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นในด้านการบริหารจัดการของชุมชนเอง ได้มีคณะกรรมการชุมชนที่ชัดเจน ซึ่งจะมีคณะกรรมการบริหารงานท้องถิ่น เช่น คณะกรรมการวัดคณะกรรมการกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาอุปสรรคสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนพบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนบางส่วนยังไม่ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ขาดงบประมาณสนับสนุน ภาครัฐควรจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะเรื่องการจัดการเชิงอนุรักษ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม

ภคนนท์ เอี่ยมเศรษฐี (2544, หน้า 160-171) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาสวนหินผางาม ตำบลปวนพุก กิ่งอำเภอนองหิน จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ศึกษาผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนท้องถิ่นทั้งหมดจำนวน 61 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวขึ้นนั้นประชาชนมีส่วนร่วมในการแบ่งเขตพื้นที่ใช้สอยภายในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด โดยมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการแบ่งเขตพื้นที่ใช้สอยภายในแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมปฏิบัติ การมีส่วนร่วมประเมินผลและการมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจ จากการใช้วัสดุธรรมชาติมาปรับปรุงเป็น

สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 2) ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น โดยมีเนื้อหาสามด้าน คือ การกระจายรายได้ในแหล่งท่องเที่ยว โดยกิจการในแหล่งท่องเที่ยวมีผู้ประกอบการเป็นประชาชนในท้องถิ่นทั้งหมด ด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว กล่าวคือ ประชาชนมีการกำจัดขยะและดูแลสภาพแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และด้านการได้รับผลตอบแทนกลับมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมเดิม

รังสี ชมภ์การ (2553, หน้า 62-66) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลปากอ อำเภอมือง จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรค 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลปากอ อำเภอมือง จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่สามารถทำได้หลายรูปแบบ นโยบาย และแผนการจัดการท่องเที่ยวเน้นการส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และบริหารจัดการ การประสานงานใช้การพบปะหรือพูดคุยกันมีการจัดประชุมคณะกรรมการทุก ๆ 3 เดือน แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ปัญหาด้านพื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่ป่าสาธารณะของชุมชนถูกบุกรุก แนวทางการจัดการ คือ การรวมตัวของชุมชนเพื่อปกป้องพื้นที่ป่าสาธารณะปัญหา ด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากนัก ส่วนแนวทางการพัฒนาด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวกับกับระบบนิเวศ คือ การรวมตัวอย่างเข้มแข็งของชุมชน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนา คือ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการแนวทางการพัฒนา คือ การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาคือการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกวิธีและตลอดกระบวนการ

อรรณพ เนตรทิพย์ (2550, หน้า 52-57) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลคงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลคงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่านกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 7 หมู่บ้าน รวมจำนวน 215 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมใน

การหาสาเหตุปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ผู้นำชุมชนให้ความสนใจต่อนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีพฤติกรรมสร้างปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้นำชุมชนได้เข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอแนวคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุดด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด ด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ผู้นำชุมชนได้มีส่วนร่วมตรวจสอบความก้าวหน้าในการทำงานของคณะกรรมการดำเนินงานจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไขอยู่ในระดับปานกลาง ผู้นำชุมชนหรือสมาชิกภายในครัวเรือนได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดการกำจัดขยะตามบริเวณสถานที่ของการท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง

อัจฉริยา ทุมพาศิษฐ์ (2555, หน้า 157-163) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติภูผายล จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูผายลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 400 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 44.53 โดยมีสมาชิกร่วมเดินทางมาด้วยประมาณ 8-10 คน ร้อยละ 26.56 ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวพร้อมกันสถาบันการศึกษา ร้อยละ 63.28 วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ ร้อยละ 54.69 2) ส่วนของความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้านคือ ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อม ด้านการให้การศึกษาศึกษาและสร้างจิตสำนึก ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ ด้านการส่งเสริมการลงทุนในภาพรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

อารีรัตน์ รุ่งทอง (2550, หน้า 77-80) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการมีส่วนร่วม 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการมีส่วนร่วม 4) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตำบล

บางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนคนในพื้นที่ จำนวน 287 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ได้รับความรู้ข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีแรงจูงใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการจัดระเบียบตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ได้แก่ ยานพาหนะในพื้นที่ไม่เพียงพอ ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจัดการตลาดน้ำยังขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดบุคลากรด้านอนุรักษ์ ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมและระดับแรงจูงใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

รัตติยา คีตานนท์ (2549, หน้า 168-174) ได้ทำวิจัยเรื่องการเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดสมุทรสงครามภายใต้การมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชนมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงครามเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในภายนอกปัญหาและอุปสรรคและเพื่อเสนอแนวทางในการสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงครามโดยมีระเบียบวิธีวิจัยจากการสำรวจและแบบสอบถามผลการวิจัยพบว่ายุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัดคือส่งเสริมให้ป็นศูนย์กลางการพักผ่อนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงเกษตรปลูกจิตสำนึกให้ชาวจังหวัดรักถิ่นกำเนิดสนับสนุนให้เป็นเมืองอาหารทะเลและผลไม้ปลอดสารพิษและจำดำรงรักษาความเป็นเมืองระบบนิเวศทางน้ำและใช้ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างยั่งยืน

วิภา ชุ่มบัณฑิต (2549, หน้า 307-310) ได้ทำวิจัยเรื่องการวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนกรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสงครามมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดสมุทรสงครามระเบียบวิธีวิจัยการวิจัยเชิงพัฒนาโดยใช้แบบสอบถามผลการวิจัยพบว่าแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดสมุทรสงครามคือจังหวัดสมุทรสงครามจะพัฒนาสู่การเป็นเมืองประมงในฐานะส่วนหนึ่งของครัวโลกเป็นเมืองนำอยู่ที่ใกล้กรุงเทพเป็นอีกทางเลือกใหม่สำหรับการท่องเที่ยวและเป็นผู้นำด้านการศึกษาาระบบประมงและสัตว์น้ำ

วรรณิ ศิริมานะพงษ์ (2549, หน้า 312-320) ได้ทำวิจัยเรื่องการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดสมุทรปราการมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญภายใต้จังหวัดสมุทรปราการศึกษาความคิดเห็นจากแบบสอบถามของบุคลากรภาครัฐผู้ประกอบการนักท่องเที่ยวและประชาชนที่มีต่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดสมุทรปราการโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือผลการวิจัยพบว่าแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดสมุทรปราการคือเป็นแหล่งรองรับการขยายตัวของสนามบินสุวรรณภูมิเป็นศูนย์กลาง Logistics เพื่อการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมต่อเนื่องให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมหลักของชาติตลอดจนพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางบริการด้านสุขภาพแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เป็นเมืองนำอยู่สะอาดมีความปลอดภัยประชากรมีรายได้ดี

อนุศักดิ์ เป้าบุญปรุง (2541, หน้า 60-65) ได้ทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว: ศึกษาเฉพาะกรณีหาดแม่รำพึงอำเภอเมืองระยองศึกษาถึงภาพโดยรวมว่านโยบายและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดระยองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหาดแม่รำพึงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาคำตอบว่าสภาพปัญหาสาเหตุและความรุนแรงของปัญหาต่างๆในช่วงที่ผ่านมาความสำเร็จของการแก้ปัญหาและเพื่อสรุปข้อมูลและข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนาหาดแม่รำพึงแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาของนโยบายแผนงานโครงการและข้อมูลต่างๆจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลการวิจัยพบว่าการแก้ไขปัญหาและพัฒนาหาดแม่รำพึงได้มีการวางรูปแบบการบริหารจัดการไว้อย่างเป็นรูปธรรมค่อนข้างชัดเจนมีการกำหนดแผนงานหลักแผนงานย่อยและโครงการประจำปีไว้ดำเนินการตามแผนได้อย่างสอดคล้องและต่อเนื่องกับการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างดีดังนั้นการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบบูรณาการจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการร่วมการวางแผนเพื่อที่จะทำให้เกิดการพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืนหลังจากนั้นจึงมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบออกไปตามภาคส่วนของตนเพื่อปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้วหลังจากนั้นจะต้องมีการติดตามการดำเนินการว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่แล้วถ้ามีปัญหา ก็มาร่วมมือกันในการปรับแก้ไขแผนดังกล่าวก็จะทำให้การวางแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และภัทรพร ศรีอภัยทอง (2544, หน้า 27-35) ทำโครงการวิจัยเรื่อง “การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออก” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบจัดระดับการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกและทดสอบแบบจำลองการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ

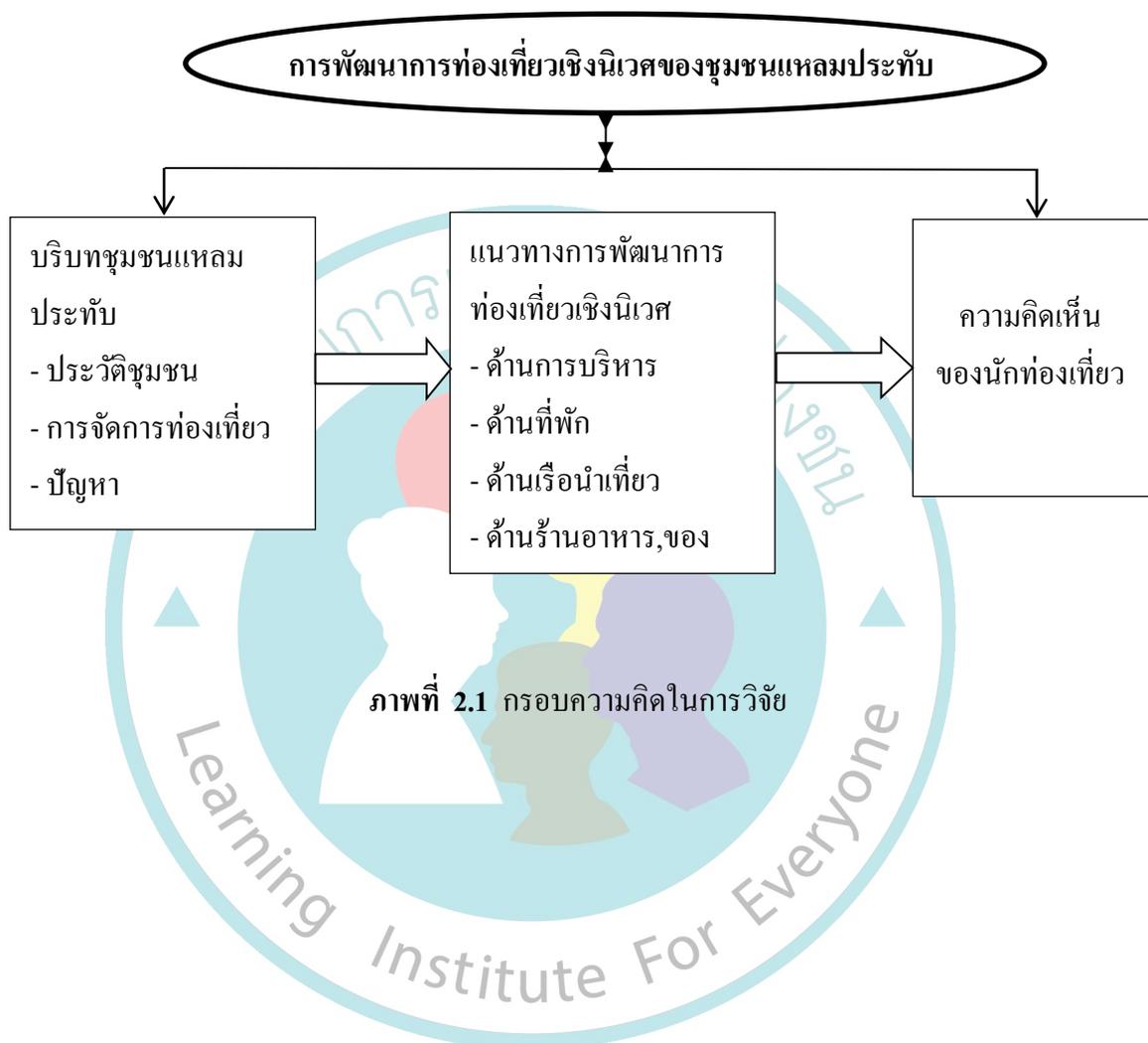
อุทยานแห่งชาติ 7 แห่ง ในภาคตะวันออกได้แก่อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ดอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวงอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้วอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏอุทยานแห่งชาติทับลานและอุทยานแห่งชาติปางสีดาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบจำลองการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยปรับแต่งเป็นแบบสำรวจเพื่อใช้เก็บข้อมูลภาคสนามและแบบสอบถามที่นำไปเก็บข้อมูลจากหัวหน้าอุทยานแห่งชาติบุคลากรที่ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาตินักท่องเที่ยวและประชาชนชุมชนท้องถิ่นผลการศึกษาพบว่าอุทยานแห่งชาติทั้ง 7 แห่งมีความสามารถในการบริหารจัดการองค์การที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันระดับความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งมีความใกล้เคียงกันมากตามลำดับคืออุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวงได้ 43 คะแนนรองลงมาคืออุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว 42 คะแนนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏอุทยานแห่งชาติทับลานได้แห่งละ 41 คะแนนอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด 40 คะแนนและอุทยานแห่งชาติปางสีดา 38 คะแนนและแบบจำลองการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถปฏิบัติได้กับกิจกรรมของอุทยานแห่งชาติทั้ง 7 แห่งโดยมีการดำเนินการในระดับสูงตั้งแต่ร้อยละ 79.18-89.58 จึงสามารถเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น ๆ ได้สำหรับปัญหาและอุปสรรคในความสามารถของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติทางทะเลมีต่ำกว่า 80 อุทยานแห่งชาติทางบกเพราะมีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยากต่อการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการอนุรักษ์และการตั้งถิ่นฐานของเอกชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติทางทะเลเช่นบริเวณหาดทรายขาวในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างและบริเวณหาดทรายแก้วอำเภอสัตหีบบนเกาะเสม็ดในเขตอุทยานเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ดนอกจากนี้ยังพบว่าอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ดมีจุดด้อยคือการบริหารจัดการพื้นที่ยังไม่เป็นเอกภาพเพราะมีการถือครองที่ดินของเอกชนแทรกอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาวะคุกคามคือการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวไม่ได้การจัดการกับเอกชนที่ยึดครองพื้นที่ริมหาดบนเกาะเสม็ดและหาดแม่รำพึงและการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวสำคัญบนเกาะเสม็ดเช่นหาดทรายแก้วอำเภอสัตหีบ ส่วนการบ่งบอกเอกลักษณ์และความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมคือแหลมแผ่นดินหมู่เกาะน้ำทะเลหาดทรายปะการังระบบนิเวศวิทยาชายฝั่ง และจุดเด่นคือหาดทรายแก้วที่เกาะเสม็ดหาดแม่รำพึงน้ำทะเลใสและปะการัง

วรกัญญา สิทธิธรรม (2546, หน้า 156-160) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดระยอง” พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลางมากที่สุดซึ่งพิจารณาแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการสำรวจตรวจตราแหล่งท่องเที่ยวด้านการป้องกันการทำลายแหล่งท่องเที่ยวด้านการปรับปรุงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและด้านการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวสำหรับข้อเสนอแนะควรให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีการณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แก่ประชาชนในจังหวัดระยอง

จุฬาวดี จันทรเทวลิขิต (2547, หน้า 124-130) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนเกาะช้าง: กรณีศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่หมู่ 2 บ้านสลักเพชรกิ่งอำเภอเกาะช้างใต้จังหวัดตราด” พบว่าประชาชนท้องถิ่นผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะช้างแต่ไม่แน่ใจกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวและความพร้อมในการเตรียมรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง และจากการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มคือประชาชนท้องถิ่นผู้ประกอบการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีความเห็นไม่ต่างกันในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวและความพร้อมในการเตรียมการรับการพัฒนาซึ่งในเชิงบวกมีความเห็นว่าทำให้มีระบบสาธารณูป-โภคที่ดีขึ้นมีการจัดสร้างโรงกำจัดขยะและระบบบำบัดน้ำเสียที่ดีเป็นต้นส่วนในเชิงลบมีความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องมีบทบาทกับการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวน้อยผู้ประกอบการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประกอบการเป็นต้น

ธีราพร ถนอมกลิ่น (2548, หน้า 125-130) ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเกาะล้านเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรี” พบว่าเกาะล้านไม่มีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเนื่องจากยุทธศาสตร์แผนงานและโครงการอยู่ระหว่างการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนบนเกาะล้านและระดับการรับรู้ข่าวสารของประชาชนท้องถิ่นอยู่ในระดับต่ำรวมทั้งความตระหนักในเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นในปัจจุบันอยู่ระดับปานกลางส่วนความรู้เรื่องท้องถิ่นและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับปานกลาง โดยมีปัจจัยหลักที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือการรับรู้ข่าวสารของประชาชนท้องถิ่น

6. กรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ ตำบลท้องเนียน อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนแหลมประทับ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

รูปแบบในการวิจัย วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนแหลมประทับ ตำบลท้องเนียน อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ทราบถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับที่เพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง

1. ประชากรที่ทำการวิจัยคือชุมชนแหลมประทับ อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประชากรทั้งสิ้น 2,349 คน
2. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแหลมประทับ จำนวน 50 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ดังนี้
 - 2.1 ผู้นำชุมชนที่เป็นกรรมการในชุมชนแหลมประทับ จำนวน 10 ราย
 - 2.2 ผู้ประกอบการกิจการโรงแรมและโฮมสเตย์ จำนวน 5 ราย
 - 2.3 ผู้ประกอบการกิจการออกเรือนำนักท่องเที่ยวชมโลมาสีชมพู จำนวน 15 ราย
 - 2.4 ผู้ประกอบการร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก จำนวน 5 ราย
 - 2.5 นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนแหลมประทับ จำนวน 15 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเอกสาร และข้อมูล โดยแบ่งออกเป็นประเด็น ดังนี้

1. การศึกษา ค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ
2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
3. สัมภาษณ์เชิงลึก
4. สันทนากลุ่ม (Focus Group)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดนัดหมายการลงพื้นที่ศึกษาในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม พ.ศ.2559 เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่เป้าหมาย และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง จัดทำเครื่องมือเพื่อทำการศึกษาในพื้นที่ เป้าหมาย ของชุมชนแหลมประทับ โดย

1. ศึกษาบริบทของชุมชนแหลมประทับ ในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีกัมภาษณ์เชิงลึกในด้าน
 - 1.1 ประวัติความเป็นมา และสภาพทั่วไปของชุมชนแหลมประทับ
 - 1.2 สภาพภาพของชุมชนแหลมประทับในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้านต่าง ๆ
 - 1.3 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ
 - 1.4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ตัวแปรที่ศึกษาซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่
 - 2.1 ด้านการบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับ
 - 2.2 ด้านการจัดการที่พัก
 - 2.3 ด้านการจัดการร้านอาหาร
 - 2.4 ด้านการจัดการเรือนำเที่ยว
 - 2.5 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับ
3. ผลที่ได้รับทำการวิเคราะห์และสรุปผลนำเสนอด้วยการพรรณนา

สถานที่ในการวิจัย

กำหนดสถานที่ในการเก็บข้อมูลในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนแหลมประทับ อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการและเทคนิคในการวิจัย

วิธีการและเทคนิคในการวิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีลักษณะแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี การวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ศึกษาบริบทชุมชนแหลมประทับในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการสัมภาษณ์

จากผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนแหลมประทับ โดยการ
ทำ Focus Group 4 ฝ่าย คือ

1. กลุ่มผู้บริหารจัดการ
2. กลุ่มที่พัก
3. กลุ่มเรือนำเที่ยว
4. กลุ่มร้านอาหาร

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล

1. สัมภาษณ์ความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยว
2. สรุปผลนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

นำบริบทของชุมชนแหลมประทับที่เก็บรวบรวมทั้งหมด ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการบริหารของคณะกรรมการชุมชน ด้านเรือนำเที่ยว ด้านที่พัก ด้านร้านอาหาร ปัญหา และแนวทางแก้ไข

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษารับชมชนแหลมประทบ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารับชมชนแหลมประทบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวโดย การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้นำและสมาชิกกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแหลมประทบ จำนวน 10 คน ผู้นำค้ันที่พัก จำนวน 5 คน ผู้นำด้านเรือนำเที่ยว จำนวน 15 คน กลุ่มผู้นำด้านร้านอาหาร จำนวน 5 คน และนักท่องเที่ยวจำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน เพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชมชนแหลมประทบ ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านบริบทชมชนแหลมประทบ ตำบลทองเนียน อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 ลักษณะภูมิประเทศ

เขตที่ราบริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกในท้องที่ตำบลนอม เหมาะแก่การประมง การทำสวนมะพร้าว และแหล่งที่พักตากอากาศชายทะเล เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีประชากรอาศัยหนาแน่นกว่าบริเวณอื่น ๆ และในท้องที่ตำบลทองเนียน มีประชากรอาศัยหนาแน่นน้อยกว่า ประชากรทำนาข้าว นาถุ้ง และการประมงชายฝั่งทะเลเป็นส่วนใหญ่

เขตที่ราบสูงตอนกลางของอำเภอ ในเขตตำบลควนทอง เหมาะแก่การทำนา สวนยางพารา สวนกาแฟ และสวนผลไม้

เขตที่ราบสูงทางทิศตะวันตก อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลควนทอง มีภูเขาเป็นแนวยาวจากเหนือลงใต้ติดต่อกับ อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยทิศใต้พื้นที่ประกอบด้วยภูเขา และป่าไม้ที่ราบเชิงเขาเหมาะแก่การทำสวนยางพารา สวนกาแฟ และสวนผลไม้ ประชาชนตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจาย

ภูเขาในเขตพื้นที่อำเภอขนอม ทอดจากทางทิศเหนือลงใต้ ด้านทิศตะวันตกเป็นแนวเขาปิดกั้น ทำให้เกิดพื้นที่ราบบริเวณตอนกลางของพื้นที่ลาดลงสู่ชายทะเลทางทิศตะวันออก

ทางน้ำสายหลัก คือ คลองขนอม เป็นลำคลองที่ระบายน้ำจากพื้นที่ในทิศทางทิศตะวันตกไปสู่ทะเล ในทิศตะวันออก เช่นกัน ความยาวทั้งสิ้นประมาณ 20 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีคลองสายสั้น ๆ อีกหลายสาย ที่ช่วยในการระบายน้ำในพื้นที่ได้อย่างดี ไม่มีปัญหาการเกิดอุทกภัยในพื้นที่

1.2 จำนวนประชากร

บ้านแหลมประทับ ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประชากรทั้งสิ้น 70 ครัวเรือน จำนวนประชากร 370 คน แยกเป็น ชายจำนวน 170 คน หญิง 200 คน มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 190 คน (ข้อมูลจากงานทะเบียนราษฎรอำเภอขนอม วันที่ 10 ตุลาคม 2559)

1.3 วิถีชีวิต

ดั้งเดิมวิถีชาวเลวิถีชีวิตคนบ้านแหลมประทับ บ้านแหลมประทับตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนึ่งหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับทะเล ประชาชนในหมู่บ้านมีประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชนชาวเลที่งดงามและน่าสนใจอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ปัจจุบันบ้านแหลมประทับมีชื่อเสียงจากการเป็นท่าเรือท่องเที่ยว ที่ให้บริการ ท่องเที่ยวทางทะเลขนอม ที่มาของชื่อหมู่บ้าน“แหลมประทับ”มีประวัติเล่าต่อกันมาว่า ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ยกทัพมาปราบหัวเมืองต่างๆจำนวน5หัวเมืองหรือ5 ชุมชน ซึ่งรวมถึงเมืองนครศรีธรรมราชที่ประกาศเป็นเมืองเอกราช สมเด็จพระเจ้าตากสิน ได้ยกทัพมาตีนครศรีธรรมราชทั้งทางบก และทางเรือ โดยพระองค์ได้เสด็จมาทางกองทัพเรือผ่านช่องเขาเตล็ด และให้กองทัพพักแรมบริเวณที่แหลม หมู่ที่ 5 ตำบลท้องเนียนชาวบ้านจึงเรียกพื้นที่ที่พระองค์ทรงให้กองทัพพักแรมว่า “ที่ประทับ” หรือแหลมประทับ หรือแหลมทาบ เป็นชื่อเดียวกันจนปัจจุบันเรียกว่าหมู่บ้าน“แหลมประทับ”

ชุมชนบ้านแหลมประทับ ดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นแหล่งท่องเที่ยวชมวิถีทะเลอ่าวท้องทราย จุดชมวิวแหลมประทับไหว้สักการะพระเจ้าตากสินเพื่อเป็นสิริมงคล เป็นชุมชนวิถีชีวิตแบบชาวประมงนั่นเอง เมื่อเราเดินเข้าไปชุมชนแหลมประทับจะเห็นรอยยิ้มของทุกคนและยังตกท่ายด้วยสีหน้ายิ้มแย้มในช่วงเวลาที่มีพายุเข้า ชาวบ้านแหลมประทับจะตั้งกลุ่มพูดคุยกัน เข้า ๆ จะมีสภากาแฟ และจะสังเกตได้ว่าทุกบ้านจะมีโอ่งรองรับน้ำสำหรับใช้ในบ้านบางส่วนก็ซ่อมอวน เตรียมเรือพร้อมจะออกเรือเมื่อหมดพายุอาชีพที่หลากหลาย ของชุมชนแหลมประทับ คนในชุมชนบ้านแหลมประทับ มีการประกอบอาชีพ

ประมง และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ซึ่งชุมชนบ้านแหลม ประทับ มีการทำประมงและทำสวนยางพารา เรือที่ใช้ในการออกเรือ ทั้งเรือพายและเรือหางยาว ออกไปจับสัตว์น้ำ อาทิเช่น จับปลา ลากอวนจับปลาหมึก หาทอย และการทำประมงในทะเล เช่น ลากอวน จับกุ้ง จับปู จับปลา หอย นำมาทำอาหารและนำมาขายเป็นอาหารสด ส่วนปลาที่เหลือจากการขายก็นำมาแปรรูปและนำมาตากแห้ง รวมถึง กุ้ง ก็นำมาทำเป็นกุ้งแห้ง ปลาแห้ง ทำกุ้งเคย เพื่อจำหน่ายหรือเก็บไว้กินเมื่อถึงฤดูฝนหรือพายุเข้า สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ส่วนการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพนั้น มีทั้งการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ซึ่งเป็นอาชีพที่อยู่ชุมชนนี้

ความงามแห่งอัตลักษณ์ชุมชนด้วยความเป็นชุมชนดั้งเดิมของตำบลท้องเนียน ผู้คนในชุมชนบ้านแหลมประทับส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง วิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงยังคงสภาพความเป็นอยู่ในแบบวิถีชีวิตชาวเลได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีทิวทัศน์โดยรอบที่งดงาม โดยเมื่อลงจากหมู่บ้าน ไปจะมองเห็นทะเลชมทิวทัศน์ที่งดงามของอ่าวท้องเนียน เขาพิงผ้า (หินชั้นทับกันดูเหมือนกับพิงผ้า) ภูเขาทะเลซึ่งเป็นที่ยอดนิยมของปลานานาพันธุ์ปลา โลมาสีชมพูหากขึ้นไปยังเกาะนุ้ย จะได้ดื่มน้ำจืดที่บ่อน้ำจืด (เล่ากันว่า เป็นรอยเท้าของหลวงปู่ทวดต้องไปตรงกับเวลาที่น้ำลงเท่านั้น) นมัสการรูปเหมือนหลวงปู่ทวดบนเกาะนุ้ย เวทีพุ่มพวง(หินลาดมีบริเวณกว้างคล้ายกับเวทีของการแสดงดนตรี) รั้งกนางแอ่น ในขณะที่ผู้นำชุมชน/หมู่บ้านมีวิสัยทัศน์ก้าวไกล วางแผนการพัฒนาหมู่บ้านด้านการท่องเที่ยวระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว อีกทั้งยังปรับภูมิทัศน์ทุกครัวเรือนให้มีความสวยงามและสะอาด

ผลิตภัณฑ์เด่น ด้วยเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับทะเล จึงมีการนำผลผลิตจากท้องทะเลมาแปรรูปจำหน่าย โดยผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของท้องถิ่นแห่งนี้คือ กะปิแหลม ประทับของกลุ่มแม่บ้านผลิตภัณฑ์ปลากรอบสามรส รวมถึงผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกต่าง ๆ ด้วยความเป็นชุมชนดั้งเดิมของตำบลท้องเนียน ผู้คนในชุมชนบ้านแหลมประทับส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง วิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงยังคงสภาพความเป็นอยู่ในแบบวิถีชีวิตชาวเลได้เป็นอย่างดีความเป็นอยู่ของประชากรในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ยังเป็นสังคมเล็กๆแบบชนบทหรือเครือญาติ เนื่องจากยังประกอบอาชีพทำสวน หรือทำการประมงขนาดเล็กส่วนใหญ่ มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีการไปมาหาสู่กัน การเดินทางส่วนใหญ่เดินทางด้วยเท้า หรือมีการใช้รถจักรยานยนต์บ้าง และมีถนนในหมู่บ้านเพียงสายเดียวที่ใช้สัญจรไปมาระหว่างหมู่บ้านแหลม ประทับกับหมู่บ้านอื่น ๆ นอกจากนี้จะทำอาชีพประมงแล้วคนในชุมชนบ้านแหลมประทับ มีการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษมาเป็นเวลาหลายร้อยปี มีการทำสวนยางพารา สำหรับเรือที่ใช้ในการออกทะเล ทั้งเรือพายและเรือหางยาว ที่ออกไปจับสัตว์น้ำ อาทิเช่น จับปลา ลากอวนจับปลาหมึก หาทอย และการทำประมงในทะเล เช่น ลากอวน จับกุ้ง จับปู จับปลา

หอย นำมาทำอาหารและนำมาขายเป็นอาหารสด ส่วนปลาที่เหลือจากการขายก็นำมาแปรรูปและนำมาตากแห้ง รวมถึง กุ้ง ก็นำมาทำเป็นกุ้งแห้ง ปลาแห้ง ทำกุ้งเคียว เพื่อจำหน่ายหรือเก็บไว้กินเมื่อถึงฤดูฝนหรือพายุเข้า สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ส่วนการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพนั้น มีทั้งการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ซึ่งเป็นอาชีพที่อยู่คู่ชุมชนนี้ การดำรงชีวิตประจำวันของคนในชุมชนบ้านแหลมประทับนั้น คนในครอบครัวจะช่วยกันประกอบอาหาร บ้างก็เตรียมเครื่องปรุง บ้างก็หาผักหาปลา ชุมชนแหลมประทับ มีการเก็บออมโดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารทะเลเป็นของฝาก เช่น กุ้งแห้ง ปลาแห้ง กะปิ ของชุมชนและมีการทำวงกุญแจรูปโลมาเป็นที่ระลึกซึ่งทำจากกลุ่มแม่บ้านของชุมชนแหลมประทับ

1.4 วิถีชีวิตปัจจุบัน

วิถีชีวิต ชุมชนบ้านแหลมประทับเป็นสังคมชนบท มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ประกอบอาชีพประมงขนาดเล็ก ทำสวนยางพารา สวนมะพร้าว การผลิตกะปิคุณภาพดี ที่เป็นสินค้าขึ้นชื่อของท้องถิ่น ชาวบ้านมีความเอื้ออาทรช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกัน มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน เช่น ร่วมกันพัฒนาซ่อมแซมและวางหญ้าข้างถนนสายบ้านบนถนน-บ้านแหลมประทับ (ตลอดเส้นทาง) อยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอ กิจกรรมปล่อยปลูสู่ธรรมชาติร่วมกันทำความสะอาดเขื่อนกันน้ำทะเล เพื่อความสะอาดเป็นประจำและสม่ำเสมอ

1.5 วัฒนธรรม

ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ และปฐมนิยสถานของหมู่บ้านที่เป็นร่องรอยที่เป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินในสมัยพระเจ้าอยู่ทอแห่งกรุงศรีอยุธยาและมีความต้องการอนุรักษ์ในการทำความสะอาดเขื่อนน้ำทะเล และสภาพแวดล้อม นอกจากนี้มีประเพณีปล่อยปลูสู่ธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง และงานประเพณีในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในวันสำคัญทางศาสนา

2. บริบทชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยว

บริบทชุมชนด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนแหลมประทับ ได้ชื่อว่ามีชายหาดที่สวยงามแห่งหนึ่งของภาคใต้ โดยเฉพาะ หาดขนอมซึ่งมีความยาวติดต่อกันเป็นหาดทรายยาวสลับโขดหินตั้งอยู่ระหว่างเขาที่ยื่นไปในทะเลทางทิศเหนือและด้านทิศใต้ริมฝั่งขนอมมีชายหาดเรียงรายอยู่หลายแห่งมีน้ำทะเลใสสะอาด เหมาะแก่การเล่นน้ำ ไม่เพียงแต่จะมีชายหาดและทะเลสวย ๆ แต่เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ยาวนาน ขนอมเคยเป็นท่าเทียบเรือมาแต่โบราณ มีอายุกว่า 800 ปี ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่ทอแห่งกรุงศรีอยุธยาตอนต้น เป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองกว่าเมืองอื่น ๆ ที่ตั้ง

อยู่ในระแวกใกล้เคียง ชุมชนมีการจัดการกันเอง จุดเด่นที่สุดที่นักท่องเที่ยวต้องการที่จะมาเที่ยวที่แหลมประทับคือ การชมโลมาสีชมพูนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมโลมา มักนิยมออกเรือที่แหลมประทับในตอนเช้า ซึ่งจะทำให้มีโอกาสเห็นทั้งโลมาสีเทาและโลมาสีชมพู แหวกว่ายเข้ามาปรากฏให้เห็นในระยะใกล้ชนิดนักท่องเที่ยวจะมีความประทับใจมาก โลมาสีชมพูที่นี้ จะมีความคุ้นเคยกับคน โดยจะติดตามเรือหางยาวเวลาคิดเครื่องเรือจะว่ายน้ำเข้ามาให้เห็นได้อย่างใกล้ชิด ปัจจุบันโลมาบางตัวมีความเชื่องมาก เนื่องจากชาวประมงและนักท่องเที่ยวนิยมให้อาหารโลมา แต่จะมีผลเสียคือมีผลกระทบต่อระบบนิเวศแตกต่างกับการได้เห็นฝูงโลมาอย่างใกล้ชิด ดังนั้นจึงเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชอบที่จะมาเที่ยว การได้มาเที่ยวชมแหลมประทับเพื่อชมโลมาสีชมพูถือเป็นประสบการณ์ที่หาไม่ได้ในประเทศไทย นักท่องเที่ยวที่เหมาเรือเที่ยวชมมักจะควบการดูโลมาสีชมพูรวมกับการไปเยือนบ่อน้ำจืดที่อยู่กลางทะเล ซึ่งตั้งอยู่บนเกาะน้อยไม่ไกลจากฝั่งที่นี้คือต้นกำเนิดตำนานปูทวดเหยียบน้ำทะเลจืด และแวะชมหินพับผ้าหรือ Pancake Rock หินรูปร่างประหลาดที่มีลักษณะคล้ายผ้าพับซ้อน ๆ กันไว้ใช้เวลาเที่ยวประมาณ 2 ชั่วโมง การลงเรือควรเตรียมหมวกและครีมกันแดด เพราะเรือบางลำไม่มีที่บังแดดให้

การท่องเที่ยวแหลมประทับ

1. ชมโลมาสีชมพู
2. สักการะหลวงปู่ทวด
3. เกาะท่าไร่ เกาะผี
4. ด่านน้ำ ตกปลา
5. ศูนย์เรียนรู้การท่องเที่ยว
6. เรือสำหรับบรรทุกนักท่องเที่ยว
7. เสื้อชูชีพป้องกันภัยให้แก่นักท่องเที่ยว
8. ร้านอาหารบริการนักท่องเที่ยว
9. บ้านพักแบบโฮมสเตย์

การเดินทาง

จากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์ โดยมีระยะทางรวม 720 กิโลเมตร และโดยสารทางเครื่องบินใช้ระยะเวลาชั่วโมง 10 นาที และระยะทางจากสนามบินจังหวัดนครศรีธรรมราชถึงบ้านแหลมประทับ ระยะทางโดยประมาณ 100 กิโลเมตร

สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอขนอม

1. บ่อน้ำจืดกลางทะเล หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด (เกาะนุ้ย) นครศรีธรรมราช มหัศจรรย์บ่อน้ำจืดเกาะกลางทะเล ต้นกำเนิดตำนานหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดบ่อน้ำจืดธรรมชาติในทะเลตั้งอยู่ที่เกาะนุ้ย เป็นเกาะเล็ก ๆ ไม่ห่างจากชายฝั่ง ตั้งอยู่ที่ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม บ่อน้ำจืดนี้มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางโดยประมาณ 70 ซม. มีลักษณะเป็นบ่อธรรมชาติขนาดเล็กซึ่งจะปรากฏให้เห็นต่อเมื่อน้ำทะเลลดระดับลง มีความมหัศจรรย์คือแม้จะอยู่กลางทะเล แต่ก็เป็นบ่อกลายเป็นน้ำจืด ชิมแล้วมีรสชาติจืดถึงกร่อย เกิดจากรอยแตกของชั้นหินที่ต่อกับตาน้ำจืดใต้พื้นดิน เมื่อยามน้ำลดน้ำจืดจะดันตัวนำน้ำทะเลออกจนหมดเหลือแต่น้ำจืด ส่วนชาวบ้านแถบนี้เชื่อว่า บ่อน้ำจืดนี้คือบริเวณที่ “หลวงปู่ทวด” เคยมาเหยียบน้ำทะเล ให้กลายเป็นน้ำจืดตามคำราหลวงปู่ทวด หรือ สมเด็จพระราชาธิบดีสุริยวงศาธรรมิกราช หรือ สมเด็จพระเจ้าพะโคะ นั่นเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศไทยจากตำนานท้องถิ่น ในฐานะพระศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิปาฏิหาริย์และอภิญญาแก่กล้าจนได้สมญาว่า “หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด” ท่านเป็นพระเกจิอาจารย์ในตำนานที่มีผู้ศรัทธาจำนวนมาก โดยหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดเป็นพระเกจิรูปสำคัญใน 2 มหาเกจิอาจารย์ของเมืองไทยคู่กับสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) (หลวงปู่โต) ตามประวัติกล่าวว่า ขณะที่ท่านขอโดยสารเรือสำเภาเดินทางจากนครศรีธรรมราชไปกรุงเทพฯ ขณะนั้นเดินทางเกิดคลื่นทะเลปั่นป่วน ทำให้เรือต้องทอดสมออยู่ไม่สามารถเดินทางได้ ทำให้เสบียงอาหารและน้ำหมด บรรดาลูกเรืออดกลังใจนิมนต์ท่านขึ้นเกาะเพราะคิดว่าเป็นสาเหตุแห่งการเกิดอาเพศ ช่วงขณะที่ลงเรือขึ้นเกาะนั้น ท่านได้ห้อยเท้าแช่ลงไปในทะเลก็บังเกิดอัศจรรย์น้ำทะเลบริเวณนั้นกลายเป็นน้ำจืดชาวบ้านจึงเชื่อกันว่าบ่อน้ำที่เห็นบนเกาะนุ้ยนี้เป็นรอยเท้าที่เกิดจากท่านได้เหยียบไว้ในตำนานสถานที่นี้จึงกลายเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ บริเวณยอดเขาของเกาะนุ้ยจึงมีหลวงปู่ทวดประดิษฐานอยู่ให้กราบไหว้ โดยเดินขึ้นตามทางบันไดหินไม่กี่ขั้น ส่วนนักท่องเที่ยวจึงมักนิยมเก็บน้ำในบ่อน้ำจืดนี้ไปบูชาเสมือนเป็นน้ำมนต์การมาเยี่ยมชมบ่อน้ำจืดธรรมชาติในทะเลที่เกาะนุ้ย สามารถเดินทางได้โดยเรือโดยขึ้นที่ท่าเรือแหลมประทับ โดยปกติมักบรรจุอยู่ในโปรแกรมล่องเรือชมปลาโลมาสีชมพูและแวะชมเขาหินพิบผ้า

2. เจดีย์ปะการัง โบราณสถานเก่าแก่ของเมืองขนอม เชื่อกันว่ามีอายุมากกว่า 1,000 ปี ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาธาตุ ในวัดจันทน์ธาตุทาราม เจดีย์เป็นรูปโอคว่ำ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-6 เมตรสร้างขึ้นโดยนำหินปะการัง มาจัดสร้างเป็นเจดีย์ทั้งองค์ รอบ ๆ เจดีย์มีพระพุทธรูปแกะสลักด้วยหินทรายแดง แสดงให้เห็นว่าที่นี่เป็นแหล่งอารยธรรมทางด้านพุทธศาสนาสมัยหนึ่ง จากบนยอดเขาธาตุนี้ สามารถชมทิวทัศน์ของอ่าวท้องเนียนได้ตามตำนานกล่าวว่าผู้มีจิตศรัทธาจากเมืองไชยา ได้รวบรวมทรัพย์สินเงินทอง และของมีค่าต่าง ๆ เพื่อไปบรรจุที่

พระบรมธาตุเมืองนคร แต่ไม่ทัน เพราะพระบรมธาตุได้สร้างเสร็จเสียก่อน ผู้มีจิตศรัทธาดังกล่าว จึงได้ร่วมใจกันสร้างเจดีย์ขึ้นบนเขาธาตุ ซึ่งเป็นจุดที่พักก่อนจะไปเมืองนครศรีฯ โดยการนำปะการังที่มีอยู่ในบริเวณนั้น มาสร้างเป็นเจดีย์ตั้งองค์ เป็นรูปโอคว่ำ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-6 เมตร รอบ ๆ เจดีย์มีพระพุทธรูปแกะสลักด้วยหินทรายแดง เชื่อว่าคงเป็นแหล่งอารยธรรมทางด้านพุทธศาสนาสมัยหนึ่งในบริเวณอ่าวทางตอนเหนือของคาบสมุทรมนี้ อีกตำนานหนึ่งเล่าว่า ได้มีเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ และประชาชนจาก ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี ที่มีจิตศรัทธาในองค์พระบรมธาตุ นครศรีธรรมราชได้นำแก้วแหวนเงินทอง และของมีค่าต่าง ๆ เพื่อไปบรรจุในองค์พระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช แต่ในระหว่างการเดินทาง เรือได้อับปาง บางส่วนรอดชีวิต และถูกคลื่นซัดมาเกยฝั่งที่นี้ เลยได้ร่วมกันสร้างเจดีย์จากหินปะการัง เพื่อบรรจุของมีค่าที่ยังเหลืออยู่ แทนการนำไปบรรจุที่พระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช

3. เขาหินพับผ้า ปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยา ที่เห็นได้บนเขาหิน และเกาะบางเกาะในทะเลขนอม บริเวณหน้าอ่าวเตล็ด คือที่เกาะท่าไร่ เกาะนุ้ยนอก เขาหลักซอ และชายฝั่งอ่าวเตล็ด ลักษณะที่เห็นจะเหมือนเป็นแผ่นหินที่ทับซ้อนเรียงกันเป็นชั้น ๆ สูงขึ้นไป ด้านบนมีต้นไม้ขึ้นปกคลุมหลากหลายชนิด บางชนิดก็ดูแปลกตาออกไป บางแห่งก็จะพบกับไม้ป่าขึ้นอยู่ด้วยการเกิดของเขหินพับผ้า เกิดจากกระบวนการหินตะกอน (sedimentary process) ที่มีการตกตะกอนของหินที่มีส่วนประกอบและความแข็งต่างกัน เป็นชั้น ๆ ในท้องทะเล ต่อมาเกิดการเอียงและยกตัวของเปลือกโลกชั้นหินดังกล่าวก็เกิดเป็นหน้าผา เมื่อถูกกระแส น้ำ และลม กัดกร่อนเอาชั้นที่อ่อนกว่า ออกเหลือชั้นที่แข็งแกร่งกว่า ก็จะดูเหมือนแผ่นหินที่ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ เปรียบเหมือนขนมชั้น หรือผ้าที่พับไว้ จึงเป็นที่มาของชื่อ “หินพับผ้า” เมื่อนักท่องเที่ยวฝรั่ง ได้มาเห็นที่นี้ก็บอกว่า เขาหินลักษณะนี้คล้ายกับ Pancake rock ที่เมือง Punakaiki ประเทศนิวซีแลนด์ ก็เลยเรียกหินพับผ้าเหล่านี้ว่า “แพนเค้ก ร็อค เมืองไทย” อีกชื่อหนึ่ง

4. เวทีฟุ่มพวง ที่เกาะถ้ำหรือเกาะท่าไร่ ทางตอนเหนือของอ่าวเตล็ดใหญ่ ตำบลท้องเนียน เกือบเหนือสุดในทะเลขนอม มีลักษณะเป็นลานหินซ้อนขนาดใหญ่ได้ฟังถ้ำ มีผาหินชั้นเป็นฉากหลัง ดูเหมือนเป็นเวทีดนตรี เลยเรียกกันว่าเวทีฟุ่มพวงตามชื่อของนักร้องดัง ฟุ่มพวง ดวงจันทร์ ผู้ล่วงลับ แต่ที่นี้ไม่ได้มีอะไรเกี่ยวข้องกับนักร้องฟุ่มพวงแต่อย่างใด ลานหินและผาหินบริเวณนี้มีลักษณะเป็นชั้นหินเหมือนกับหินพับผ้า เป็นความแปลกตาที่หาชมได้จากทะเลขนอมที่เดียวในประเทศไทยเวทีฟุ่มพวง เป็นจุดท่องเที่ยวจุดหนึ่งในโปรแกรมท่องเที่ยวทะเลขนอม คูโลมาลีชมพู่ ซึ่งจะพานักท่องเที่ยวพบกับทิวทัศน์สวย ๆ ของทะเลขนอม ชมโลมาในธรรมชาติ กราบหลวงพ่อทวดที่เกาะนุ้ย แอ่งน้ำจืดธรรมชาติกลางทะเล คูผาหินชั้นที่เรียกกันว่าหินพับผ้า ซึ่งมีอยู่ทั้งที่เป็นเกาะ และเป็นภูเขา รวมถึงการร่วมกิจกรรมสร้างฝืนป่าใต้ทะเลกับโครงการปลูกหญ้าทะเลที่เกาะท่าไร่

5. โลมาสีชมพู พระเอกแห่งทะเลขนอมนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนทะเลขนอม จังหวัด นครศรีธรรมราช ถ้าจะให้ได้ชื่อว่าไปถึงทะเลขนอมอย่างแท้จริง จะต้องไม่พลาดกิจกรรมชมโลมา สีชมพู ซึ่งเป็นโลมาประจำถิ่นที่อาศัยอยู่ที่ทะเลแห่งนี้ และจะออกมาโชว์ตัวให้นักท่องเที่ยวได้ชม ความน่ารักเกือบทุกวัน โลมาสีชมพูมีเรื่องราวที่น่าสนใจมากมาย ที่หลายคนอาจยังไม่รู้ ลองมาทำความรู้จักกับโลมาชนิดนี้ ก่อนที่จะมีโอกาสไปชมโลมาตัวเป็น ๆ กันที่ทะเลขนอมโลมาไม่ใช่ปลา แต่เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เหมือนกับคน ลิง หมา แมว หมี หรือหนู แต่โลมามีวิวัฒนาการให้อาศัย อยู่ในน้ำ เหมือนกับ “วาฬ” โลมามีการปรับตัว โดยการพัฒนารูปร่างและอวัยวะต่าง ๆ ให้เหมาะกับการดำรงชีวิตอยู่ในน้ำ โลมามีรูปร่างเพรียวเหมือนหัวจรวด ผิวหนังเรียบ ไม่มีขน และมีหางขนาดใหญ่ ช่วยให้อาศัยน้ำได้รวดเร็ว โลมาเปลี่ยนช่องทางการหายใจ หรือ ย่อจมูกมาอยู่ด้านบนของหัว เพื่อให้สะดวกในการหายใจเมื่อโผล่ขึ้นมาเหนือน้ำ และให้ท่อหายใจหรือหลอดลมอยู่แยกกับช่อง ปาก เพื่อให้โลมากินอาหารได้น้ำได้ปลอดภัยกว่าคน แต่สามารถใช้ออกซิเจนในอากาศได้มากกว่า โลมาจึงสามารถอยู่ในน้ำได้นานกว่าคน และดำน้ำได้ลึกกว่าคน โลมามีชั้นไขมันมากกว่า สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมบนบก ทำให้ร่างกายอบอุ่นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการช่วยลดอัตราการหายใจให้ น้อยลง เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้โลมาดำน้ำได้นาน โลมามีสายตาที่ดีสามารถมองเห็นได้ดีทั้งบน บกและในน้ำ

ลักษณะทั่วไป โลมาสีชมพูมีขนาดประมาณ 2.2-2.8 เมตร ตัวเมียจะเล็กกว่าตัวผู้เล็กน้อย หนักประมาณ 150-230 กิโลกรัม ตัวอ่อนมีขนาดตัวประมาณ 1 เมตรอายุเฉลี่ยประมาณ 40 ปี มีสี หลากหลายมาก ขึ้นอยู่กับอายุ หรือ ผูก ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสีเทาขาว สีดำ และสีชมพูตัวอ่อนจะมีสี เข้มกว่าตัวเต็มวัย ยิ่งแก่เท่าไรสีผิวจะยิ่งเป็นสีชมพูมากขึ้น บริเวณผิวหนังด้านล่างจะเป็นจุด ๆ และมีสีที่ สว่างกว่าด้านบนเมื่อแรกเกิด จะมีสีดำวัยเด็ก จะมีสีเทาวัยรุ่น เริ่มจะมีจุดสีเทาปนชมพูเกิดขึ้นวัย ผู้ใหญ่ จะเป็นสีขาวออกชมพู และจุดสีเทาชมพูจะหายไปสีชมพูมาจากไหน โลมาสีชมพูยังมีอายุ มากจะมีสีสว่างขึ้น จนถึงเป็นสีชมพู สีชมพูนี้ไม่ได้มาจากเซลล์เม็ดสี แต่มาจากสีของหลอดเลือดที่ทำ หน้าที่ป้องกันไม่ให้เกิดภาวะที่อุณหภูมิของร่างกายสูงเกินไปพฤติกรรมโดยทั่วไป ชอบอยู่บริเวณ ชายฝั่ง หรือบริเวณที่มีความลึกไม่เกิน 20 เมตร บริเวณที่โลมาอาศัยอยู่มักจะพบว่า ชายฝั่งทะเลนั้น จะมีป่าชายเลนอยู่ด้วยเสมอ ๆ แต่จะต้องอยู่ในบริเวณน้ำตื้นเท่านั้น โลมาสายพันธุ์นี้ชอบอาศัย ประจำที่หรือมีการย้ายที่อพยพน้อยมากและอาศัยไม่ห่างจากชายฝั่งเกินระยะ 1 กิโลเมตร ทำใ้ นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นได้โดยง่ายโดยมักจะพบเห็นตั้งแต่ตอนเช้า จะอยู่เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 10 ตัว วัยน้ำซ้า ประมาณ 4.8 กิโลเมตรต่อชั่วโมง และจะดำน้ำประมาณ 40-60 วินาที ก่อนจะโผล่ขึ้นมาหายใจ บางครั้งมีพฤติกรรมคร่ำครวญโดยเฉพาะเมื่อมีผู้ล่าเข้ามา อาหารของโลมาชอบ กิน ปลาเล็ก ปลาหมึก และสัตว์พวกกุ้ง เคย ปู เป็นต้น เมื่อออกหาอาหารจะใช้สัญญาณเอคโค และ

ออกลำเป็นกลุ่ม ถึงแม้ว่าจะเป็นสัตว์ที่รวมกลุ่ม แต่โลมาสีชมพูก็จะคุ้ยหาได้เหมือนกัน และ จะต้องการแยกตัวเองออกไปพอสมควรจากตัวอื่นเมื่อต้องการหาอาหาร หรือต้องกินอาหาร นอกจากที่ทะเลชอนอมแล้ว เรายังสามารถชมความน่ารักของโลมาสีชมพูได้ที่ จังหวัดจันทบุรี หรือที่ บริเวณอ่าวชองกง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีโลมาสีชมพูจำนวนมากที่สุด เกือบร้อยตัว ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวที่ ไปชมโลมา ควรปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การชมอย่างเคร่งครัด เช่น ไม่ให้อาหารโลมา เพราะการให้อาหารจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมหาอาหารของโลมา ทำให้โลมาไม่หาอาหารกินเอง นอกจากนี้ ยังไม่ควรให้เรือนำชมเข้าใกล้โลมาจนเกินไป เพราะจะเป็นการรบกวนฝูงโลมาที่กำลังหาอาหาร

สรุป บริบทชุมชนด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน แหลมประทับ ได้ชื่อว่ามีชายหาดที่สวยงามแห่งหนึ่งของภาคใต้ โดยเฉพาะ “หาดชอนอม” ซึ่งมีความยาวหาดติดต่อกัน เป็นหาดทรายขาวสลับโขดหินตั้งอยู่ระหว่างเขาที่ยื่นไปในทะเลทั้งด้านเหนือ และด้านใต้ริมฝั่งชอนอมมีชายหาดน้อยใหญ่เรียงรายอยู่หลายแห่ง มีน้ำทะเลใสสะอาด เหมาะแก่การเล่นน้ำมาก ไม่เพียงแต่จะมีหาดทรายและทะเลสวย ๆ แต่เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ยาวนาน ชอนอมเคยเป็นเมืองท่าเทียบเรือมาแต่โบราณ มีอายุกว่า 800 ปี ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงศรีอยุธยาตอนต้น เป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองกว่าเมืองอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่ในละแวกใกล้เคียง ชุมชนมีการจัดการกันเอง จุดเด่นที่สุดที่นักท่องเที่ยวต้องการที่จะมาเที่ยวที่แหลมประทับ คือ การชมโลมาสีชมพูนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมปลาโลมานิยมออกเรือที่แหลมประทับในตอนเช้า โดยจะมีโอกาสพบทั้งโลมาสีเทา และโลมาสีชมพู หากว่ายเข้ามาปรากฏโฉมให้เห็นในระยะใกล้จัด เรียกรอยยิ้ม และเสียงเฮให้กับนักท่องเที่ยวให้กับความน่ารัก และความน่าประทับใจของฝูงโลมาเหล่านี้ โลมาสีชมพูที่นี่มีความคุ้นเคยกับคน โดยจะติดตามเรือหางยาวเวลาคิดเครื่องเรือ และจะว่ายน้ำเข้ามาหาให้เห็นได้อย่างใกล้ชิด ปัจจุบันโลมาบางตัวมีความเชื่อมาก เนื่องจากชาวประมง และนักท่องเที่ยวนิยมให้อาหารปลาโลมา แต่ก็มีผลเสีย คือ มีผลต่อระบบนิเวศแตกต่างกับการได้เห็นฝูงโลมาอย่างใกล้ชิด จึงเป็นอีกสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชอบที่จะมาเที่ยว การได้มาเที่ยวชมทะเลชอนอมเพื่อชมปลาโลมาสีชมพูถือเป็นประสบการณ์หาที่อื่นไม่ได้ในประเทศไทย ที่หาดชอนอมนี้เป็นแหล่งของปลาโลมาสีชมพูที่อาศัยอยู่ที่นี่ประมาณ 50 ตัว โลมาสีชมพู หรือ ที่เรียกกันว่าโลมาขาวเทา หรือ โลมาหลังโหนก อาศัยอยู่เฉพาะบริเวณปากแม่น้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ อย่างเช่นที่บริเวณแหลมประทับ และอ่าวแขวงเภา หาดชอนอม เนื่องจากเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ จำพวก ปลา กุ้ง ปลาหมึก ลักษณะเด่นของโลมาสีชมพู คือ การมีสีชมพูเฉพาะตัว ในตอนเกิดมีสีเทาเหมือนโลมาทั่วไป แต่เมื่ออายุมากขึ้นผิวหรือสีชมพูจะเกิดขึ้นจากสีของหลอดเลือดที่ช่วยไม่ให้อุณหภูมิร่างกายสูงจนเกินไป จึงทำให้เห็นเป็นสีชมพูนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมปลาโลมานิยมออกเรือที่แหลมประทับในตอนเช้า โดยจะมีโอกาสพบทั้งโลมาสีเทา และโลมาสี

ชมพู แหวกว่ายเข้ามาปรากฏโฉมให้เห็นในระยะใกล้ ๆ เรียกเสียงเฮให้กับนักท่องเที่ยวให้กับความน่ารักของฝูงโลมาเหล่านี้ โลมาสีชมพูเหล่านี้มีความคุ้นเคยกับคน โดยจะติดตามเรือหางยาวเวลาติดเครื่องเรือ และจะว่ายน้ำเข้ามาหาให้เห็นได้อย่างใกล้ชิด ปัจจุบันโลมาเหล่านี้บางตัวมีความเชื่อใจมากเนื่องจากชาวประมง และนักท่องเที่ยวนิยมให้อาหารปลาโลมา แต่ก็มีผลเสียคือมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ แลกกับการได้เห็นฝูงโลมาอย่างใกล้ชิดการได้มาพบเห็นปลาโลมาสีชมพูเหล่านี้มักมีโอกาสมพบเห็นได้ค่อนข้างมาก ยกเว้นช่วงที่ฟ้าฝนไม่เป็นใจ นักท่องเที่ยวที่เหมาเรือเที่ยว มักจะควบคุมการดูปลาโลมาสีชมพูรวมไปกับการไปเยือนบ่อน้ำจืดที่อยู่กลางทะเล ตั้งอยู่บนเกาะนุ้ยไม่ไกลจากฝั่ง ที่นี่คือ ต้นกำเนิดตำนานหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด และแวะชมหินพับผ้าหรือ Pancake Rock หินรูปร่างประหลาดที่มีลักษณะคล้ายผ้าพับกัน ใช้เวลาเที่ยวรวมกันประมาณ 2 ชม. ควรเตรียมหมวก และครีมกันแดดเพราะเรือบางลำไม่มีที่บังแดดให้หมู่บ้านแหลมประทับอยู่ห่างจากตัวอำเภอขนอมประมาณ 20 กิโลเมตร และมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล เป็นภูเขา เส้นทางในการสัญจรระหว่างตัวอำเภอขนอมกับหมู่บ้าน มีเส้นทางเดียวและเป็นทางเดินเท้า เจ้าหน้าที่ของทางราชการเข้ามาลำบาก ท้องที่จึงไม่มีการพัฒนา และประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร และประมงขนาดเล็ก ถนนหรือทางที่ใช้สัญจรในหมู่บ้านเองก็เป็นทางเดินเท้า เวลาจะเดินทางไปไหนก็ค่อนข้างลำบาก เพราะหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเล หากวันไหนมีน้ำทะเลหนุนขึ้นมาก็จะลำบากในการเดินทาง จะต้องเปลี่ยนเส้นทางโดยเดินทางอ้อมขึ้นไปบนภูเขานอกเสียจากคนที่เรือในการทำประมง ไฟฟ้า ประปา ยังไม่มีใช้ แต่โชคดีที่ในหมู่บ้านยังแหล่งน้ำจืด หรือบ่อน้ำของตัวเองซึ่งขุดใช้ ประชาชนจึงใช้น้ำบ่ออาบและซักล้าง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า

1. มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติสวยงาม มีชายหาดที่สวยงามแห่งหนึ่งของภาคใต้ โดยเฉพาะ “หาดขนอม”
2. เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ยาวนาน ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่นเจดีย์ประการัง และหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดที่ศักดิ์สิทธิ์
3. โลมาสีชมพู ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาชม โลมานิยมออกเรือที่แหลมประทับในตอนเช้า โดยจะมีโอกาสพบทั้งโลมาสีเทาและโลมาสีชมพู
4. วิถีชีวิต วิถีชาวเลวิถีชีวิตคนบ้านแหลมประทับ นักท่องเที่ยวที่มาพักแบบโฮมสเตย์

ด้านการบริหารงานของคณะกรรมการชุมชน

คณะกรรมการมีความรัก ความสามัคคี ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหาร เช่น การนำศักยภาพของคณะกรรมการ และคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

คณะกรรมการมีการแบ่งงาน แบ่งความรับผิดชอบ ทุกคนทำงานในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ มีการทำงานประสานร่วมกับหน่วยงานอื่นในด้านการขอรับการสนับสนุน การดำเนินงานจากองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการมีการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอสำหรับ ปัญหาที่พบด้านการบริหารงานของคณะกรรมการ คือ ขาดทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และทักษะใหม่ ๆ ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการบริหารการท่องเที่ยว

การดำเนินงานของคณะกรรมการในการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว บ้านแหลมประทับ พบว่า ประธานกลุ่มเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และวิสัยทัศน์ในการทำงาน และการพัฒนาทั้งตนเองและองค์กรซึ่งจะเห็นได้จากการ ไปอบรม และหาความรู้เพิ่มเติมให้กับตนเองสม่ำเสมอไม่หยุดนิ่ง และประกออบกับกลุ่มมีความสามัคคีกันเป็นอย่างดีในการประกออบกิจกรรมส่วนรวม โดยมีหน่วยงานและผู้รับผิดชอบในทางราชการ เช่น เทศบาลตำบลท่องเที่ยวเนียบให้ ความร่วมมือ และคอยให้ความช่วยเหลือเป็นบางครั้ง ไม่ต่อเนื่องในองค์กรหรือกลุ่มส่งเสริม การท่องเที่ยวบ้านแหลมประทับ ส่วนใหญ่สมาชิกจะเป็นบุคคลที่มีอายุวัยกลางคน ซึ่งประกออบ อาชีพประมงขนาดเล็กมาตั้งแต่เด็ก หรือประชาชนที่เป็นคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจทางทะเล สักเท่าใด จึงเป็นที่น่ากังวล ถึงจำนวนสมาชิกในอนาคตว่ากลุ่มจะต้องมีสมาชิกลดลงไปหรือไม่ และปัจจุบันต้นทุนค่อนข้างสูง ทั้งสภาพของการอนุรักษ์ชายฝั่งทะเลก็มีการลักลอบทำลาย ในอนาคตอาจจะมึนนักท่องเที่ยวน้อยก็เป็นได้

ปัญหาที่พบ

1. ผู้ที่เป็นมัคคุเทศก์จะเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีอายุแล้วทำให้ไม่มีความจำในเรื่องของ ภาษาต่างประเทศ
2. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการก่อสร้างท่าเทียบเรือ แต่ก็ไม่ได้รับ อนุญาตจากกรมเจ้าท่าให้ก่อสร้างได้

ด้านเรื่อนำเที่ยว

มีการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแหลมประทับ โดยมีนาย วิโชติ สุขไสก้านัย ตำบลท่องเที่ยวเนียบเป็นประธานชมรม เพื่อสนับสนุนให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มจากการเช่าเรื่อนำเที่ยว ในการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแหลมประทับ พบว่า ประธานกลุ่มเป็นผู้มี ความรู้ความสามารถและวิสัยทัศน์ในการทำงาน และการพัฒนาทั้งตนเองและองค์กรซึ่งจะเห็นได้ จากการไปอบรม และหาความรู้เพิ่มเติมให้กับตนเองสม่ำเสมอไม่หยุดนิ่ง และประกออบกับกลุ่ม มีความสามัคคีกันเป็นอย่างดีในการประกออบกิจกรรมส่วนรวม โดยมีหน่วยงานและผู้รับผิดชอบ ในทางราชการ เช่น เทศบาลตำบลท่องเที่ยวเนียบให้ ความร่วมมือ และคอยให้ความช่วยเหลือเป็น

บางครั้ง ไม่ต่อเนื่องในองค์กรหรือกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแหลมประทับ ส่วนใหญ่สมาชิกจะเป็นบุคคลที่มีอายุวัยกลางคน ซึ่งประกอบอาชีพประมงขนาดเล็กมาตั้งแต่เด็ก หรือประชาชนที่เป็นคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจทางทะเลสักเท่าใด จึงเป็นที่น่ากังวล ถึงจำนวนสมาชิกในอนาคตว่ากลุ่มจะต้องมีสมาชิกลดน้อยลงไปหรือไม่ และปัจจุบันต้นทุนค่อนข้างสูงทั้งสภาพของการอนุรักษ์ชายฝั่งทะเลก็มีการลักลอบทำลาย ในอนาคตอาจจะมียกท่องเที่ยวน้อยก็เป็นที่น่ากังวล โดยชมรมให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และประสงค์จะเข้ากลุ่มสมัครเป็นสมาชิก โดยกำหนดค่าให้สมาชิกรับเรือประมงมาทำเรือท่องเที่ยวได้ครบครันละ 1 ลำ และเมื่อนักท่องเที่ยวมาเช่าเรือทางกลุ่มจะคิดค่าเรือในราคา 700 บาท โดยสมาชิกจะเข้าคิวให้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งในกลุ่มจะมีเรือท่องเที่ยวอยู่ 65 ลำ โดยอัตราค่าเช่าเรือ 700 บาทนั้น หักเข้ากลุ่ม จำนวน 30 บาท โดยทางกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มนำไปบริหารจัดการระเบียบกลุ่มที่ตั้งไว้ จะมีมีมาตรการที่เป็นสมาชิกกลุ่มนั่งเรือไปกับนักท่องเที่ยวเพื่อที่จะได้ให้ความรู้และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวโดยมีค่าจ้าง เที่ยวละ 100 บาท มีการสร้างความรู้และความเข้าใจ และทักษะการจัดการท่องเที่ยวของผู้นำชมการท่องเที่ยว (เรือท่องเที่ยว) กำนันซึ่งเป็นประธานกลุ่มท่องเที่ยว และผู้นำชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย เป็นผู้แนะนำให้ ชาวบ้านมีการรวมตัวกัน เพื่อสอดคล้องดูแลผู้ที่ทำลายทรัพยากรชายฝั่ง คือ การทำอวนรุน เนื่องจากการทำลายแหล่งอาหารของสัตว์ทะเล ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล โดยเฉพาะหญ้าทะเลซึ่งมีอยู่ 40 ไร่ เป็นแห่งเดียวในอ่าวไทย ที่ทำให้เป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ของสัตว์ทะเล การรณรงค์การรักษาความสะอาดบริเวณชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้มีทัศนียภาพในการท่องเที่ยว การส่งเสริมให้ประชาชนเลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดระบบการให้บริการการท่องเที่ยว การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการรักษาความปลอดภัยต่อปลาโลมาสีชมพูในขณะที่เยี่ยมชม โดยการไม่ฝ่าเข้าไปในฝูงปลาซึ่งจะทำให้ปลาโลมาตกใจ หรือเป็นอันตรายต่อปลาโลมา มีการปลูกป่าชายเลนในทุก ๆ ปี และมีการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่ง นายวิโชคิตสุกใส ประธานชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านแหลมประทับ ตำบลทองเนียน อำเภอนจอม ได้กล่าวว่า ชมรมได้ก่อตั้งขึ้นจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในหมู่บ้าน และชาวบ้านมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ ต้องการมีรายได้เสริม ชาวบ้านมีกฎกติการ่วมกัน และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และเนื่องจากพื้นที่ของแหลมประทับเหมาะแก่การท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันมีชื่อเสียงจากการเป็นท่าเรือท่องเที่ยว ที่ให้บริการท่องเที่ยวทางทะเลขนอม ที่มีโปรแกรมท่องเที่ยวอดนินยคือ ชม โลมาสีชมพู บ่อน้ำจืดกลางทะเลสักการะหลวงปู่ทวด เขาพับผ้า เวทีฟุ่มพวง เกาะท่าไร่ เกาะผี คำน้ำ ตกปลา และยังมีสินค้าท้องถิ่นที่สำคัญคือ กะปิแหลมประทับ ของกลุ่มแม่บ้านจำหน่ายเป็นสินค้าของฝากแก่นักท่องเที่ยว ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ในการจัดการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม และไม่เป็นสมาชิก มีความรู้ ความเข้าใจลักษณะทางธรรมชาติของทะเลทำให้สามารถระบุเวลาที่เหมาะสม และเวลาที่ต้องห้ามในการท่องเที่ยว และเข้าใจแหล่งทรัพยากรทางทะเล ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยวตามความต้องการของตนเองได้ แต่ขาดความทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ ความรู้ ความเข้าใจการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดี จากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

1. มีการจัดตั้งชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านแหลมประทับ ชมรมได้ก่อตั้งขึ้นจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในหมู่บ้าน และชาวบ้านมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ ต้องการมีรายได้เสริม ชาวบ้านมีกฎกติการ่วมกัน และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

2. มีความปลอดภัยในการนั่งเรือชมโลมาสีชมพู โดยมีเสื้อชูชีพให้ทุกคน

3. มีการรวมกลุ่มเรือประมงเพื่อเพิ่มให้เป็นเรือนำเที่ยวมากขึ้น เป็นการสร้างงานสร้างรายได้

ปัญหาที่พบ

1. มีการเข้ามาให้บริการเรือนำเที่ยวของเอกชน (ชาวบ้านใกล้เคียง) ที่ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกชมรมมาตั้งจุดลงเรือในบริเวณนอกชุมชนและให้บริการถูกกว่า

2. มีการแข่งขันกันสูง

3. มีการตัดราคากันในเรื่องค่าเรือนำเที่ยว

4. การสร้างท่าเทียบเรือขนาดเล็กสำหรับจอดเรือนำเที่ยวไม่ สามารถสร้างได้เนื่องจากกรมเจ้าท่าไม่อนุญาตให้สร้าง

5. การตายของโลมาสีชมพูซึ่งอาจจะทำให้จำนวนของโลมาลดลง

6. การเข้ามาให้บริการเรือนำเที่ยวของเอกชน (ชาวบ้านใกล้เคียง) ที่ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกชมรมมาตั้งจุดลงเรือในบริเวณนอกชุมชนและให้บริการถูกกว่าทำให้เกิดการแข่งขัน

ด้านกลุ่มผู้ให้บริการด้านที่พัก

ด้านที่พัก พบว่า กลุ่มผู้ให้บริการด้านที่พักมีการรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว การให้นักท่องเที่ยวเข้าไปพักแบบโฮมสเตย์และทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน ให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนเช่น วิถีชีวิตชาวเล การทำกะปิ (เคย) การลงเรือชมโลมาสีชมพู การไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยวที่พักราคาเหมาะสม โดยมีที่พัก 2 แบบ คือ แบบห้องพักราคา 500-800 บาท และแบบโฮมสเตย์ราคาคณะ 200 บาท มีปรับปรุงหรือพัฒนาโฮมสเตย์ให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนี้ธุรกิจโฮมสเตย์ได้ผลตอบรับที่ดีจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นทุกวัน ทำให้ธุรกิจโฮมสเตย์ในชุมชนแหลมประทับไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินเข้ามาท่องเที่ยวในปริมาณที่มากขึ้น อย่างเช่นนักท่องเที่ยว

บางกลุ่มต้องการมาสัมผัสกับธรรมชาติในชุมชนแหลมประทับ แต่ไม่ได้ทำการจองที่พักไว้ล่วงหน้า จึงทำให้เสียโอกาสในการท่องเที่ยว และทำให้เกิดการรองรับของโฮมสเตย์ที่ไม่เพียงพอ จึงอยากให้ กลุ่มธุรกิจโฮมสเตย์ได้ทำการปรับปรุงและพัฒนาโฮมสเตย์ให้มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งทางกลุ่มสมาชิกโฮมสเตย์อาจจะเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการทำโฮมสเตย์ให้กับชาวบ้านในชุมชน ซึ่งจะให้เกิดการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชนเพิ่มมากขึ้นด้วย ทั้งนี้การสร้างโฮมสเตย์จะต้องคำนึงถึงการไม่ไปทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจกับผู้ที่จะมาประกอบธุรกิจโฮมสเตย์

ปัญหาที่พบ

1. นักท่องเที่ยวอยากพักแบบที่มีความสะดวกสบาย
 2. ที่พักไม่ค่อยทันสมัย
 3. นักท่องเที่ยวชอบเข้าไปพักในเมืองมากกว่าการพักในชุมชน
- ด้านกลุ่มผู้ให้บริการร้านอาหารและร้านขายของฝาก กลุ่มผู้ให้บริการด้านร้านอาหาร และของที่ระลึก ผลการศึกษา พบว่า

1. ร้านขายของที่ระลึกได้นำเอาผลผลิตของคนในชุมชนมาจำหน่ายในราคาตัวเอง
2. มีของที่ระลึกที่ผลิตเป็นสัญลักษณ์ของการท่องเที่ยวอำเภอขนอม คือ โลมา เช่น พวงกุญแจ เสื้อเด็ก และผู้ใหญ่ หมวกรูปโลมา ในราคาที่เหมาะสมไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ด้านร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก กลุ่มผู้ให้บริการด้านร้านอาหารและของที่ระลึก ผลการศึกษา พบว่า ร้านขายของที่ระลึกได้นำเอาผลผลิตของคนในชุมชนมาจำหน่ายในราคาตัวเองมีของที่ระลึกที่ผลิตเป็นสัญลักษณ์ของการท่องเที่ยวอำเภอขนอม คือ โลมาเช่น พวงกุญแจ เสื้อเด็กและผู้ใหญ่

ปัญหาที่พบ

1. ไม่มีร้านอาหารในชุมชนที่สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวต้องออกไปหารับประทานในตัวอำเภอขนอม
2. ร้านอาหารเป็นของคนต่างถิ่น และชาวต่างชาติ ซึ่งมีราคาค่อนข้างแพง
3. คนในชุมชนไม่มีความรู้ในด้านการทำร้านอาหารมีชาวต่างชาติที่แต่งงานกับคนไทย ได้ทำร้านอาหารราคาค่อนข้างแพง

ปัญหาและผลกระทบต่อชุมชน

ปัญหาด้านสังคม

1. โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลง
2. การเลือนหายของอาชีพดั้งเดิมในท้องถิ่น
3. การมีค่านิยมผิด ๆ จากการเลียนแบบนักท่องเที่ยว

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

1. ค่าครองชีพของคนในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น
2. ราคาที่ดินแพงขึ้น

ปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรม

1. วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวมีบทบาทในการรับวัฒนธรรมใหม่ของคนในท้องถิ่น
2. การยอมรับพฤติกรรมและเลียนแบบพฤติกรรมนั้น

ปัญหา ป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวมีขนาดเล็กทำให้มองไม่ค่อยสะดวกต่อการมองเห็นของนักท่องเที่ยวเนื่องจากการสัมผัสเชิงลึกของนักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ป้ายบอกเส้นทางหรือป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนแหลมประทับนั้นยังมีขนาดเล็กไปบ้าง ทำให้มองเห็นไม่ชัดเจน เกิดการสับสนกับป้ายบอกทางอันอื่นบ้างจึงทำให้เกิดการหลงทางหรือสับสนในตัวป้าย

ปัญหา ห้องน้ำห้องสุขา เนื่องจากปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนและไม่พักค้างคืนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมีปริมาณมากขึ้นกว่าในอดีต ทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่เพียงพอต่อการรับรองของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มามากขึ้น อย่างเช่น ห้องน้ำ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านบริบทชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านแหลมประทับ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนแหลมประทับด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดย การสนทนากลุ่ม (Focus groups) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ผู้นำและสมาชิกกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแหลมประทับ จำนวน 10 คน ผู้นำด้านที่พัก จำนวน 5 คน ผู้นำด้านเรือนำเที่ยว จำนวน 15 คน กลุ่มผู้นำด้านร้านอาหาร จำนวน 5 คน และนักท่องเที่ยวจำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน โดยจะใช้ในการประเมินสถานการณ์และวางแผนกลยุทธ์รวมทั้งทั้งภายในและภายนอก โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล 4 อย่างด้วยกัน คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อแก้ไขปัญหาภายในและภายนอกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาพบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติสวยงาม มีชายหาดที่สวยงามแห่งหนึ่งของภาคใต้ โดยเฉพาะ "หาดขนอม" เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ยาวนาน ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น เจดีย์ประการัง และหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดที่ศักดิ์สิทธิ์มีโลมาสีชมพูซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาชมโลมานิยมออกเรือที่แหลมประทับในตอนเช้า โดยจะมีโอกาสพบทั้งโลมาสีเทาและโลมาสีชมพูวิถีชีวิตชาวเลวิถีชีวิตคนบ้านแหลมประทับ นักท่องเที่ยวที่มาพักแบบโฮมสเตย์มีบุคลากรที่เข้มแข็ง เช่น กรรมการ และสมาชิกกลุ่ม ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การนำศักยภาพของคนในชุมชนมามีส่วนร่วมในการจัดทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคณะกรรมการชุมชนแหลมประทับ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ ที่ได้ทำการสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำด้านการจัดการ ชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของแหลมประทับ ผู้นำกลุ่มเรือนำเที่ยวชมโลมาสีชมพู ผู้นำด้านร้านอาหารและของฝากของที่ระลึก ผู้นำด้านที่พัก รวมถึงนักท่องเที่ยวผลการวิจัยพบว่า มี 3 ปัจจัย ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศของชุมชนแหลมประทับ คือ 1) ปัจจัยนำ คือปัจจัยภายในตัวบุคคลได้แก่ความรู้ และทักษะในการบริหารด้านต่าง ๆ 2) ปัจจัยเอื้อคือปัจจัยด้านสภาพทางธรรมชาติและกายภาพ และ 3) ปัจจัยเสริมคือปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแหลมประทับ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำ ความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคณะกรรมการ และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคณะกรรมการชุมชน ผู้นำเป็นปัจจัยที่อยู่ภายในตัวบุคคล ที่ให้การบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำและสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยว (เรื่อนำเที่ยว) ผู้นำกลุ่มให้บริการด้านที่พัก และผู้นำกลุ่มให้บริการด้านร้านอาหารและของที่ระลึก รวมถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยแบ่งการศึกษา ได้ ดังนี้

ปัจจัยนำ

1. ด้านการบริหารจัดการแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนแหลมประทับพบว่ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวถึงอำนวยความสะดวกการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นการตลาดการประชาสัมพันธ์การจัดสรรบุคลากรการจัดงบประมาณและแนวทางการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวซึ่งการพัฒนานั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและยึดหลักการและปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเคร่งครัดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนแหลมประทับได้

1.1 ความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าเทศบาลตำบลท้องเนียน ร่วมกับเทศบาลตำบลขนอมรวมตัวกันจัดตั้งเป็นศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวของอำเภอขนอม มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์และเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในภาคธุรกิจโรงแรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธุรกิจการท่องเที่ยวจากทั้งภายในและต่างประเทศ ให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอขนอม

1.2 ให้ความรู้กับชุมชนเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการร่วมกันกับชุมชนในการอนุรักษ์และปลูกป่าชายเลน เช่น โครงการปลูกป่าชายเลนสร้างจิตสาธารณะลดภาวะโลกร้อน โดย ฝ่ายพัฒนานักศึกษา คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย จัดโครงการปลูกป่าชายเลนสร้างจิตสาธารณะลดภาวะโลกร้อน ณ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 3 อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีผู้เข้าร่วมประกอบด้วยอาจารย์ นักศึกษาและคนในชุมชนรวมจำนวน 50 คน เพื่อให้ นักศึกษาและคนในชุมชนตระหนักและเกิดจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน และการปลูกป่าชายเลน

1.3 การจัดการอบรมการเป็นมัคคุเทศก์ให้กับประชาชนในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแหลมประทับ

1.4 งานการส่งเสริมอาชีพของราษฎร มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์และสามารถกู้มาใช้ได้เมื่อถึงคราวจำเป็น และมีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพโดยการรวมกลุ่มผลิตกะปิคุณภาพดี และปลาแห้ง เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้าน

1.5 งานการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของบ้านแหลมประทับ เช่น เหวพุ่มพวง, เขาพับผ้า, บ่อน้ำจืดกลางทะเล, ฝูงปลาโลมา และปลาโลมาสีชมพู ซึ่งอำเภอขนอมได้นำปลาโลมาสีชมพูมาเป็นสัญลักษณ์ ของการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับหมู่บ้านแหลมประทับมีการจัดแข่งขันกอล์ฟทะเลในบริเวณอ่าวท้องเนียนบ้านแหลมประทับ ซึ่งมีแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทย จัดให้มีการอบรมให้ความรู้ในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามโครงการ “อาสาสมัครอนุรักษ์สัตว์น้ำ”

1.6 งานกิจกรรมของหมู่บ้านจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาซ่อมแซมและถนอมรักษาทางถนนสายบ้านบนถนน-บ้านแหลมประทับ (ตลอดเส้นทาง) อยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมปล่อยปุ๋ยธรรมชาติจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำความสะอาดเขื่อนกันน้ำทะเล เพื่อความสะอาด อยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอ

2. ด้านกลุ่มเรื่อนำเที่ยวความรู้และความเข้าใจ และทักษะการจัดการท่องเที่ยวของผู้นำกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว (เรื่อนำเที่ยว) ผลการศึกษาพบว่า กำหนดซึ่งเป็นประธานกลุ่มท่องเที่ยวและผู้นำชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ อนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง โดย

- 1) เป็นผู้นำให้ชาวบ้านมีการรวมตัวกันเพื่อสอดส่องดูแลผู้ที่ทำลายทรัพยากรชายฝั่ง คือการทำอวนรุน เนื่องจากเป็นการทำลายแหล่งอาหารของสัตว์ทะเล ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล โดยเฉพาะหญ้าทะเลซึ่งมีอยู่ 40 ไร่ เป็นแห่งเดียวในอ่าวไทย ที่ทำให้เป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ของสัตว์ทะเล
- 2) รับผิดชอบการรักษาความสะอาดบริเวณชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้มีทัศนียภาพในการท่องเที่ยว
- 3) ส่งเสริมให้ประชาชนเลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 4) จัดระบบการให้บริการการท่องเที่ยว โดยให้ชาวบ้านในกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นำเรือหางยาวที่ใช้ในการทำประมงชายฝั่ง มาบริการนักท่องเที่ยวหลังจากเลิกงาน ชาวบ้านจะมีรายได้เที่ยวละ 700 บาท และจัดเก็บเข้ากลุ่มเที่ยวละ 100 บาท เพื่อใช้ในการซ่อมบำรุงเรือ
- 5) ให้ความรู้นักท่องเที่ยวในการรักษาความปลอดภัยต่อปลาโลมาสีชมพูในขณะเที่ยวชม โดยการไม่ฝ่าเข้าไปในฝูงปลาซึ่งจะทำให้ปลาโลมาตกใจ หรือเป็นอันตรายต่อปลาโลมา
- 6) มีการปลูกป่าชายเลนในทุก ๆ ปี
- 7) มีการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านกลุ่มผู้ให้บริการด้านที่พักความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของกลุ่มผู้ให้บริการด้านที่พัก ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มผู้ให้บริการด้านที่พักมีการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว 2) ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปพักแบบโฮมสเตย์และทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน ให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนเช่น วิถีชีวิตชาวเล การทำกะปิ (เคย) การลงเรือชมโลมาสีชมพู 3) ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยวที่พักราคาเหมาะสม โดยมีที่พัก 2 แบบคือ แบบห้องพักราคา 500-700 บาท และแบบโฮมสเตย์ราคาคนละ 200 บาท

4. ด้านกลุ่มผู้ให้บริการร้านอาหารและร้านขายของฝากความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของกลุ่มผู้ให้บริการด้านร้านอาหาร และของที่ระลึก ผลการศึกษาพบว่า 1) ร้านขายของที่ระลึกได้นำเอาผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนมาจำหน่ายในราคากันเอง 2) มีของที่ระลึกที่ผลิตเป็นสัญลักษณ์ของการท่องเที่ยวอำเภอขนอม คือ โลมาเช่นพวงกุญแจ เสื้อเด็กและผู้ใหญ่ หมวกรูป โลมา ในราคาที่เหมาะสมไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว

ปัจจัยเอื้อ

1. ปัจจัย ด้านสภาพทางธรรมชาติและกายภาพ

แหลมประทับมีสภาพทางกายภาพที่เอื้ออำนวย เช่น โลมาสีชมพู และปูชนียสถานทางประวัติศาสตร์ของบ้านท้องเนียนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านแหลมประทับ ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจัยที่เป็นปัจจัยภายนอกทางธรรมชาติและสังคมที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ สภาพทางธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค วิถีชีวิต และวัฒนธรรม โดยแบ่งการศึกษาเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1.1 สภาพทางธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า มีสภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวหลายประการคือ 1) ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบ และภูเขา ดินชายฝั่งทะเล มีอ่าว เรียกว่า “อ่าวท้องเนียน” ในขณะน้ำขึ้นมีลักษณะเป็นทะเล เมื่อน้ำลดจะกลายเป็นหาดทรายกว้าง ทำให้เป็นสถานที่ในการจัดการแข่งขันกอล์ฟทะเล ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว 2) มีพระราชอุทยาน หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “เจดีย์เขาธาตุ” ซึ่งสร้างในสมัยที่สร้างพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ตามตำนานเล่าว่าในสมัยที่มีการสร้างพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ได้มีผู้มีจิตศรัทธานำแก้วแหวนเงินทอง ใส่เรือเดินทางมาร่วมสร้างพระบรมธาตุ แต่เมื่อเดินทางมาถึงเขาธาตุได้รับข่าวว่าพระบรมธาตุได้สร้างเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้ร่วมกันสร้างเจดีย์ไว้ที่เขาธาตุ หินที่นำสร้างองค์เจดีย์เป็นหินปะการังจึงเรียกชื่อว่า “เจดีย์ปะการัง” ซึ่งเป็น สถานที่ที่เคารพสักการะของชาวบ้าน และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง 3) มีบ่อน้ำจืดบนเกาะกลางทะเล ในขณะน้ำทะเลขึ้นน้ำจะท่วมบ่อ แต่เมื่อน้ำลดน้ำในบ่อยังเป็นน้ำจืดเหมือนเดิม ทำให้เป็นสิ่งมหัศจรรย์ทางธรรมชาติดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว 4) หลวงปู่ทวด ที่เกาะนุ้ย ที่ศักดิ์สิทธิ์และทุกคนให้ความเคารพ กราบไหว้ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

จิตใจ 5. มีลานหินกว้าง ด้านหลังมีหินซ้อนเป็นชั้น ๆ เสมือนฉากเวทีการแสดง ชาวบ้านเรียกว่า “เวทีพุ่มพวง” 6) มีเกาะกลางทะเล ซึ่งในอดีตใช้เป็นสถานที่ ทำพิธีอุปสมบทของชาวบ้าน ในปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอีกแห่งหนึ่ง มีชื่อเรียกว่า “เกาะผี” และ 7) ผุงปลาโลมาสีชมพูแห่งเดียวในประเทศไทย อาศัยในบริเวณอ่าวท้องเนียน ซึ่งเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ปัจจุบันเป็นสัญลักษณ์แห่งการท่องเที่ยวของอำเภอขนอม

1.2 วิถีชีวิต พบว่า ชุมชนบ้านแหลมประทับเป็นสังคมชนบท มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ประกอบอาชีพประมงขนาดเล็ก ทำสวนยางพารา สวนมะพร้าว การผลิตกะปิคุณภาพดี ที่เป็นสินค้าขึ้นชื่อของท้องถิ่น ชาวบ้านมีความเอื้ออาทรช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกัน

1.3 วัฒนธรรมผลการศึกษพบว่า ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ และปูชนียสถานที่ของหมู่บ้านที่เป็นร่องรอยที่เป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินในสมัยพระเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงศรีอยุธยาและมีความต้องการอนุรักษ์ในการทำมาหาเลี้ยงชีพและสภาพแวดล้อม นอกจากนี้มีประเพณีปล่อยปญมาสู่ธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง และงานประเพณีในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในวันสำคัญทางศาสนา

1.4 โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค ผลการศึกษาพบว่า เอื้อต่อการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) มีที่พักทั้งที่เป็นห้องพัก และที่พักแบบโฮมสเตย์ ในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวที่เพียงพอ 2) ถนนที่เข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกสบาย รวมถึงที่จอดรถเพียงพอ

ปัจจัยเสริม

ปัจจัยด้านการสนับสนุนของนโยบายภาครัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมที่สนับสนุนการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ นโยบายของรัฐ การส่งเสริมการท่องเที่ยว กระแสการพัฒนา ข้อมูลข่าวสารและสื่อต่าง ๆ โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. นโยบายของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลท้องเนียน มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตามวิสัยทัศน์และคำขวัญขององค์กร ซึ่งทำให้มีการนำสู่การปฏิบัติในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผสมผสานกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า 1) อำเภอขนอม ร่วมกับการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช โรงแรมขนอมโกสเด้น บีช จัดการแข่งขันกอล์ฟทะเล 2) อำเภอขนอมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวโดยใช้ปลาโลมาเป็นสัญลักษณ์ของการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 3) อุทยานแห่งชาติหาดขนอม-หมู่เกาะทะเลใต้ สนับสนุนให้ชาวบ้านเข้าร่วมอบรมโครงการอาสาสมัครอนุรักษ์สัตว์น้ำ 4) อุทยานแห่งชาติขนอม จัดโครงการคืนไข่ปูสู่ธรรมชาติอย่างต่อเนื่องทุกปี

3. ข้อมูลข่าวสารและสื่อต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า 1) อบต. ท้องเนียน ได้พัฒนา Web Site (www.tongnean.com) และแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 2) อำเภอขนอม จัดทำสื่อ แผ่นพับ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแหลมประทับ

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับเป็นการพัฒนาเป็นไปตามนโยบายของแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของประเทศซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลปากอ อำเภอเมือง จังหวัดพังงา ของรังสี ชมกการ (2553, หน้า 41) ที่ได้มี สภาพแวดล้อมทางกายภาพเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่สามารถทำได้หลายรูปแบบ นโยบายและแผนการจัดการท่องเที่ยวเน้นการส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการ การประสานงาน ใช้การพบปะหารือพูดคุยกันมีการจัดประชุมคณะกรรมการทุก แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การรวมตัวอย่างเข้มแข็งของชุมชน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนา คือ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการแนวทางการพัฒนา คือ การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนา คือ การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกวิธีและตลอดกระบวนการชุมชนแหลมประทับพัฒนาให้คนในท้องถิ่นรับมือกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยการให้คนในท้องถิ่นสวมบทบาทเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และนำความรู้ของตนนำเสนอแก่ผู้มาเยือนศักยภาพของคนในชุมชนแหลมประทับในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นมีข้อจำกัดในด้านการใช้ภาษาอังกฤษ การเป็นมัคคุเทศก์และความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องฝึกทักษะในหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาที่ใช้สื่อความหมายเทคนิคการบูรณาการ และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กว้างมากขึ้น

การพัฒนาให้คนในท้องถิ่นรับมือกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านแหลมประทับต้องนำนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนการสนับสนุนขององค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนและการทำนุบำรุงทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านแหลมประทับ เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายในการบูรณาการมิติของทรัพยากรบุคคล สถาบันทางสังคม และธรรมชาติเข้าด้วยกัน ภายใต้แนวคิดนิเวศวิทยาการพัฒนา (Ecodevelopment) กล่าวคือ เป็นการพัฒนาท้องถิ่นที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม พร้อม ๆ กับการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์แก่ชุมชน โดยไม่ได้มุ่งเน้นความสำคัญมิติด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นแบบสมดุลตามทฤษฎีความสมดุลและนิเวศวิทยา ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านแหลมประทับ เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายในการบูรณาการมิติของทรัพยากรบุคคล สถาบันทางสังคม และธรรมชาติเข้าด้วยกันคือการพัฒนาท้องถิ่นที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม พร้อม ๆ กับการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์แก่ชุมชน โดยไม่ได้มุ่งเน้นความสำคัญมิติด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น ทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนมีแนวโน้มการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวทางการแก้ไข

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำทั้ง 4 ด้าน และของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท้องถิ่น พบว่า

1. เทศบาลตำบลท้องถิ่นได้ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมโดยทำการซ่อมแซมถนนที่ชำรุดเสียหายให้กลับมาใช้งานได้สะดวกสบายเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อการใช้รถใช้ถนนของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนในเส้นทางคมนาคมภายในชุมชนนั้นให้มีความสะดวกสบายดีเพราะเป็นถนนที่ได้ทำการลาดยางแล้วแต่ในบางช่วงของถนนยังมีการชำรุดเสียหายซึ่งเป็นหลุมเป็นบ่อผิวถนนยังขรุขระไม่เรียบอาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อการใช้รถใช้ถนนในช่วงเวลาากลางคืนที่มองไม่ค่อยเห็นได้จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยปรับปรุงในเรื่องของเส้นทางภายในชุมชนด้วย
2. เทศบาลตำบลท้องถิ่นได้ปรับปรุงป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวให้มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อให้สะดวกต่อการมองเห็นของนักท่องเที่ยวป้ายบอกเส้นทางหรือป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้นยังมีขนาดเล็กไปบ้างทำให้มองเห็นเนื่องจากไม่ชัดเจนเกิดการสับสนกับป้ายบอกทางอันอื่นบ้างจึงทำให้เกิดการหลงทางหรือสับสนในตัวป้ายจึงอยากให้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงขนาดของป้ายให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและ มีข้อความที่เห็นได้ชัดเจนมองดูแล้วไม่เป็นการสับสนในการเดินทาง
3. เทศบาลตำบลท้องถิ่นและชุมชนได้ปรับปรุงห้องน้ำห้องสุขาให้มีจำนวนเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา และต้องมีการดูแลรักษาความสะอาดของห้องน้ำอยู่เสมอเนื่องจากปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืน และไม่พักค้างคืนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมีปริมาณมากขึ้นกว่าในอดีตตัวอย่างเช่นห้องน้ำซึ่งทางชุมชนได้มีการจัดทำห้องน้ำสาธารณะไว้ใกล้กับแหล่ง

ห้องที่ขอย่างน้ำดกอย่างเบงแล้วซึ่งขณะนี้ห้องน้ำมีจำนวนไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวอีกต่อไปจึงอยากให้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทำการเพิ่มจำนวนห้องน้ำสาธารณะให้มากขึ้นและควรจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลรักษาทำความสะอาดเป็นประจำ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายและความประทับใจของนักท่องเที่ยวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนา เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบ้านแหลมประทับใจข้อเสนอแนะทั่วไป คือ การสร้างความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดความยั่งยืน และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอหนองน้ำใสสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเกาะสมุย และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในภาคใต้

1. การสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มต่าง ๆ การตัดสินใจในเรื่องของการพัฒนาควรเกิดจากผู้ที่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน เช่นสร้างความร่วมมือของกลุ่มเรือนำเที่ยวของแหลมประทับใจกับกลุ่มเรือที่เป็นของของเอกชนที่เข้ามาทำเรื่องเรือนำเที่ยว โดยการตกลงกันในเรื่องของราคาเพื่อไม่ให้มีการตัดราคาตัวเอง

2. ความร่วมมือระหว่างคนที่เกี่ยวข้องมีความเชื่อมั่นไว้วางใจซื่อสัตย์ต่อกันและ คณะผู้บริหารการท่องเที่ยวแหลมประทับใจต้องมีความเข้มแข็งมีความเสียสละ จริยใจต่อการทำงาน มีการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ

3. มีการอบรมให้ความรู้มัคคุเทศก์ โดยนำเอานักเรียน นักศึกษาที่เป็นลูกหลานของคนในชุมชนเข้าร่วมอบรมภาษาต่างประเทศโดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อให้เกิดความชำนาญและการประสานกันของชุมชนกับเอกชนในเรื่องราคาค่าเช่าเรือให้มีราคาที่เท่ากัน

4. ให้ความรู้แก่ชุมชนในด้านการอนุรักษ์ความยั่งยืนของทรัพยากรและระบบนิเวศสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวในการนั่งเรือชมโลมา และการไม่นำเรือฝ่าเข้าไปในฝูงโลมาและไม่ควรให้อาหารแก่โลมา

5. ปรับปรุงที่พักให้มีความสะดวกสบาย และให้มีบรรยากาศเทียบเท่ากับของเอกชน

6. ปรับปรุงเรื่องรสชาติของอาหาร และเมนูอาหารให้มีหลากหลายเพื่อสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอหนองน้ำใสสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเกาะสมุย และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในภาคใต้

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2553). ก.ท่องเที่ยวสรุปการจัดทำ NI ท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก
ของประเทศไทย. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2559, จาก
dwww.mots.go.th/ewt_news.php?nid=2879&filename=index
- กรมการท่องเที่ยว. (2552). สถิตินักท่องเที่ยว (Tourist Arrivals in Thailand). ปี 2009. ค้นเมื่อ 15
มีนาคม 2559, จาก <http://www.tourism.go.th/2010/th/statistic/tourism.php?cid=27>
- กรมการท่องเที่ยว. (2554). สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ปี 2548-2553. ค้นเมื่อ 15
มีนาคม 2559, จาก <http://www.tourism.go.th/2010/th/news/view.php?ItemID=2220>
- กรมการท่องเที่ยวและกีฬา. (2551). ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ.2551-2554.
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่ 2. เอกสาร
ประกอบการประชุมสัมมนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กฤษณ์ โศทรสมบัติ. (2553). การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาแหล่ง
ท่องเที่ยวในเขตแก่งสามพันโบก อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี.
- กุลวรา สุวรรณพิมพ์. (2550). หลักการมัคคุเทศก์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- ชญาพร ขุนทองเพชร. (2550). การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ :
กรณีศึกษาอำเภูปะนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์
การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลานครินทร์.
- ชุติมา แจงประดิษฐ์. (2550). การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณอ่าวสลักเพชรเกาะ
ช้าง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชูวิทย์ ศิริเชากุล. (2544). การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและการจัดการ Home-Stay จุลสารการท่องเที่ยว
โครงการการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและ
ธรรมชาติ. Mild Graphic.
- ดร.ชนันท์ งามพันธุ์. (2546). เอกสารประกอบการสอน วิชาการจัดการวางแผนการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ดวงใจ หล่อธนาวิชย์. (2550). รัฐ ทุน ชุมชน กับการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างไทยกับญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยสหวิทยาการ สาขา สหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เทศบาลตำบลทองเนียน. (2554). ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ. ค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2559, จาก <http://www.thongnian.go.th>
- _____. (2554). จำนวนครัวเรือนแยกตามหมู่บ้าน. ค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2559, จาก <http://www.thongnian.go.th>
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์. (2545). การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์การจัดการพื้นที่อนุรักษ์. ในเอกสารประกอบการบรรยายวิชาการจัดการพื้นที่อนุรักษ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2537). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภะ.
- บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประกิจพันธุ์ จุวรรณ. (2545). สักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขต สวรรคตพะเยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ อุดสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผู้จัดการ 360° รายสัปดาห์. (2553, 21 มกราคม). เชื้อปีเสือ 8 จว. ได้ยอมรับนักท่องเที่ยวเพิ่ม ททท. จัดกิจกรรมดูคามาเลย์-สิงคโปร์. ผู้จัดการ. ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2559, จาก <http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=953000009053>
- _____. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัทเพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- พจนานา สนวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- _____. (2550). เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15 การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พนิตตา สิงห์ครา. (2544). สักยภาพของชุมชนบ้านห้วยอีในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ โอสมสแต่ย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอเดียนสโตร์.

- ไพฑูรย์ พงศบุตร. (2552). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่ม 5. พิมพ์ครั้งที่ 5.
- ภราเดช พงษ์วิเชียร. (2539). การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว 2 (เดือนเมษายน-เดือนมิถุนายน) : 4-7.
- มธุรส ปราบไพรี. (2543). ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชนไทยทรงดำบ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุวดี นีรัตน์ตระกูล. (2544). การท่องเที่ยวชุมชน. จุลสารการท่องเที่ยว
- รัตนานภิส พลตะก และคณะ. (2550). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนท้องถิ่น : ชุมชนแหลมประทับ. หลักสูตรปรัชญามหาบัณฑิต สาขาการจัดการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- รุ่งฤดี ขนอม. (2560). ศึกษาเปรียบเทียบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ กับ เขาพลายดำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีระศักดิ์ กราปัญญา. (2554). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมา ณ ระนอง. (2545). การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนคีรีวง ตำบลกาลิน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริจรรยา ประพุดติกิจ. (2553). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมืองตราดเพื่อจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุนย์วิจัยป่าไม้. (2538). โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ : กรณีภาคใต้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบาย การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สินธุ์ สโรบล. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ ภาคเหนือ. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- เสรี เวชชบุษกร. (2545). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในป่า พิมพ์ทางกูร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2548). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.
- สุจริต ขวัญทอง. (2545). การศึกษาการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาต และคณะ. (2545). แผนปฏิบัติการการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านดอนมูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาต. (2539). “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : แนวคิด หลักการและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในอุทยานแห่งชาติ”. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาอุทยานแห่งชาติกับนันทนาการ และการท่องเที่ยวในทศวรรษหน้าเพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- อรสา คงทอง. (2549). ศักยภาพและแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา (คูขุด) จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อุไรพรรณ ปรากฏทรัพย์. (2544). ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุษาวดี พูลพิพัฒน์. (2544). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในประเทศไทย. เอกสารสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 1 สาขาอุทยานและนันทนาการ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อารีรัตน์ รุ่งทอง. (2551). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

อำนาจ รักษาพล. (2548). การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก ก.

แบบสัมภาษณ์

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ
ตำบลทองเนียน อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นโดยนักศึกษาระดับปริญญาโทสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนแหลมประทับด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับและเพื่อทราบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวแหลมประทับตำบลทองเนียน อำเภอนอมจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ด้านการขยายความรู้ในทางวิชาการและนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนชุมชน โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ผู้ให้สัมภาษณ์ (ชื่อ-สกุล)
2. สถานที่สัมภาษณ์
บ้านเลขที่..... หมู่ ตำบลทองเนียน อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. วัน/เดือน/ปี/ที่สัมภาษณ์.....
4. ตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบในกลุ่ม / เครือข่ายทั้งในและนอกชุมชน
.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน(บริบทชุมชน)

- บริบทชุมชนมีความเป็นมา และพัฒนาการอย่างไร
- บริบทชุมชนด้านแหล่งท่องเที่ยวมีอะไรบ้างที่น่าสนใจ
- วิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการพัฒนาการท่องเที่ยว

- การจัดตั้งกลุ่มชมรมการท่องเที่ยว มีความเป็นมาอย่างไร
- กฎ กติกา ของกลุ่มเป็นอย่างไร
- การจัดการด้านเรื่อนำเที่ยว มีการจัดการอย่างไร
- การจัดการด้านที่พัก โฮมสเตย์ มีการจัดการอย่างไร
- การจัดการด้านร้านอาหารและร้านของฝากของที่ระลึกมีการจัดการอย่างไร

ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ปัจจัยนำ เป็นปัจจัยที่อยู่ภายในตัวบุคคล ที่ให้การบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการจัดการท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำและสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยว(เรือนำเที่ยว)ผู้นำกลุ่มให้บริการด้านที่พัก และผู้นำกลุ่มให้บริการด้านร้านอาหารและของที่ระลึก รวมถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีผลต่อการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง

ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเอื้อเป็นปัจจัยภายนอกทางธรรมชาติและสังคม ที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สภาพทางธรรมชาติ มีสภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวหรือไม่

วิถีชีวิต ของชุมชนบ้านแหลมประทับใจเป็นอย่างไร

วัฒนธรรมประเพณี ชาวบ้านมีประเพณีวัฒนธรรมอะไรบ้างและความภาคภูมิใจในประเพณีวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร

โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค มีความสะดวกสบายหรือไม่

ปัจจัยเสริม ปัจจัยเสริมเป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ที่สนับสนุนการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นโยบายของรัฐ มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากนโยบายของรัฐด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไรและมีผลต่อการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง

ปัจจัยเสริมด้านอื่นๆต่อการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

โดยภาพรวมท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับใจบ้าง

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(Indepth interview)

ลำดับ	ชื่อ - ชื่อสกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1.	นายวิโชติ สุขใส กำนันตำบลท้องเนียน	52/1 ม.5 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช	
2.	นายเกรียงศักดิ์ สุขใส สมาชิกเทศบาลท้องเนียน	5/1 ม.8 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช	
3.	นายสิริวิทย์ เสนเรือง ประธานเครือข่ายราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าภาคใต้	37/7 ม.1 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช	
4.	นางวรรณภา บัวเขียว	32/2 ม.5 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช	
5.	นางมาลี ชูหนัด มักคุเทศก์	19 ม.5 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช	
6.	นายจาก สมใจหมาย กรรมการหมู่บ้าน	41/2 ม.5 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช	
7.	นางนัยนา ศรีจำสุข	74 ม.5 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช	
8.	นางเสาวนีย์ สุขใส อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน	41/1 ม.5 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช	
9.	นายนิพนธ์ ชูหนัด	19 ม.5 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช	
10.	นางสาวพงา ขนอม	21 ม.5 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช	

ภาคผนวก ข.
ภาพประกอบการวิจัย

ภาพที่ 1 ชุมชนแหลมประทับ

ภาพที่ 2 โลมาสีชมพู

ภาพที่ 3 หินพับผ้า

ภาพที่ 4 วิธีชีวิตชาวเล

ภาพที่ 5 สัมภาษณ์กลุ่มเรือนำเที่ยว

ภาพที่ 6 วิธีชีวิตชาวเล ริมทะเลขนอม

ภาพที่ 7 สักการะหลวงปู่ทวด

ภาพที่ 8 การสนทนากลุ่มย่อย

ภาพที่ 9 ลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ภาพที่ 10 ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก

ภาพที่ 11 วัน โลมา ขนอม

ภาพที่ 12 วิธีชีวิตชาวเล

ภาพที่ 13 ของฝากเสื้อรูปโลมา

ภาพที่ 14 ของฝากหมอนรูปโลมา

ภาพที่ 15 ร้านของฝากของที่ระลึก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	รุ่งฤดี ขนอม
วันเดือนปีเกิด	13 มกราคม 2509
ที่อยู่	19/1 หมู่ 4 ตำบลเทพราช อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
เบอร์โทรศัพท์	062-4489539
อีเมล	rung6773@gmail.com
สถานที่ทำงาน	ห้างหุ้นส่วนจำกัดรุ่งอนันต์ไชยคอนสตรัคชั่น บริษัท RENER GREEN PLANNING AND CONSULTANT จำกัด
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อ การพัฒนาท้องถิ่น สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

